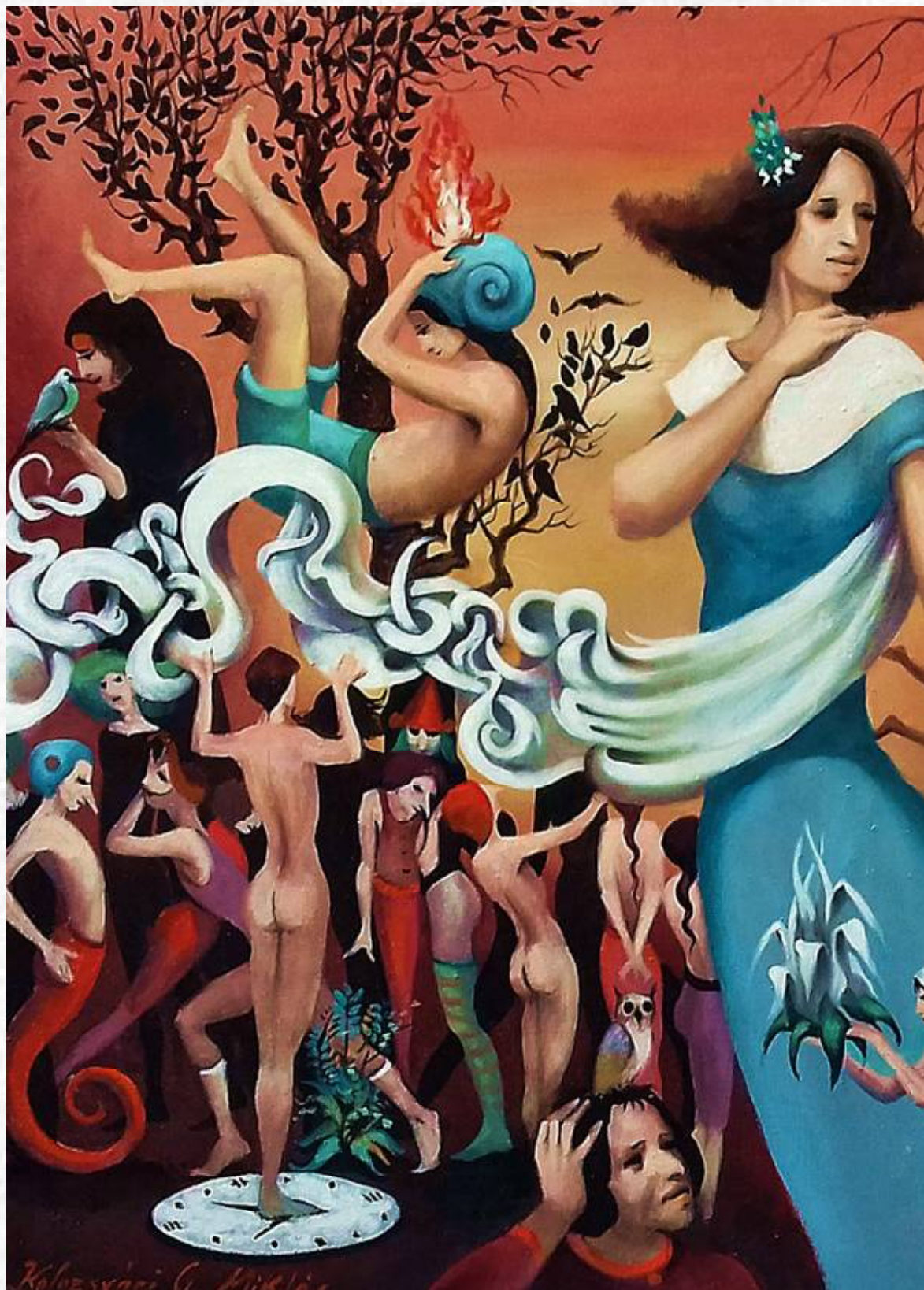

BÖRZSÖNYI HELIKON

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

XV. évfolyam 2. szám, 2020 február

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Kolozsvári Grandpierre Miklós: Barátnő (részlet)

Tartalom:

- Csáky Károly:Tényállás; (vers) 3**
Dr. Koczó József: Emlékeink az Esztergomi főegyházmegye egykori Honti főesperességének múltjából XI.; (képes helytörténeti írás) 4-16
Csáky Károly:Kódexek, okiratok, könyvek, könyvtárak a hajdani Ságon, illetve Ipolyságon; (képes helytörténeti írás) 18-29
Rajczy Adrienn:Ötkövezés; (írás) 30-40
Végh József mkl:A Petőfi emlékek Pencen; (képes helytörténeti írás) 42-61
Végh Tamás:Ujabb évek; (vers) 62
Pohánka Erika:Félbemaradt cserepek; (vers) 63
Debreczeny György:pixelhibás négysorosok; (vers) 64
Kovács T. István:Emberek!; (vers) 66
Kő-Szabó Imre:Pótvizsga orosz nyelvből; (írás) 67-68
Horváth Ödön: Pillanatfelvétel;Fiatalon;Ellentétes irányba;Most, hogy itt a tavasz; (versek) 70
Siska Péter:Szervetlen kapcsolatok; (vers) 71
ifj. Cservenák Mihály György:Részlet, a rosszkor gyakorolt elvek sokaságából; (vers) 72
Fetykó Judit:Februári csalogató; (vers) 73
Elbert Anita:A jelenlét keresztje;(vers) 74
Börzsönyi Erika:Hétköznapi történet; (írás) 75-76
Hrubík Béla:Ima Szent Istvánhoz; (vers) 78-79
B. Tóth Klára:Célirány; (vers) 80
Hörömpő Gergely:Milyen szép volt...; (írás) 82-85
H. Turi Klára:Aki a hegyre ment... ; (vers) 86
Kiss Anna Mária:Sorstalanul; (vers) 88
Csáky Károly:Emléktábla helyett egy lakótelepi padra; (vers) 89
Székács László:Pirkadat; (vers) 90
Bemutatjuk:Kolozsvári Grandpierre Miklós, szobrász, festőművész; 91-95
Beszámoló: Mikszáth Kálmán versei; Új kötet született a diósjenői helytörténetész tollából;Jókai-díj másodsorra is; 96-103
Programajánló; 104-105
Pályázat; 106
Könyvismertető:Csáky Károly újabb honismereti kalauza; 108-109
Könyvajánló; 110-113
Karaffa Gyula:ünn...; (vers) 114
Impresszum; 115

E havi számunkat a Honton élő és alkotó szobrász, festőművész, Kolozsvári Grandpierre Miklós festményeinek fotóival díszítettük. Köszönet és hála a fotók közlésének lehetőségéért!
A Szerk.

CSÁKY KÁROLY

Tényállítás

a csönd
kettévált
ott
szótlanság
itt
hallgatás

lám
mindenki
megtestesül
valahogy
egyik lapul
másik vigyázzban áll

(1981)

Dr. KOCZÓ JÓZSEF

Emlékeink az Esztergomi főegyházmegye egykori Honti főesperességének múltjából XI.

24. Az Esztergomi főegyházmegye felosztása 1776-ban

Az esztergomi érsekséghez tartozó, szerte az országban található több mint 100 kivett plébániát – az exemptió 1771. évi megszüntetésével – besorolták a területileg illetékes egyházmegyékbe. *1776-ban a főegyházmegye területéből kihalították a besztercebányai, rozsnói és szepesi püspökséget.*

Mária Terézia királynő rendelkezése szerint az esztergomi érsekség főegyházmegyéje felosztásának kimunkálását egy erre a célra 1775-ben létrehozott Vegyes Bizottság végezte. A bizottságnak tagja volt Batthyány József kalocsai (leendő esztergomi) érsek. A három új és negyediknek megmaradó esztergomi egyházmegye területének kérdésében a bizottság magáévá tette Batthyány érsek javaslatát, ami egyetlen vármegye területének hová tartozandóságában különbözött csak Mária Terézia leiratában foglaltaktól. A vitás terület a *Honti főesperességgel* közös *egyházigazgatási* egységet képező Liptó vármegye volt. (A Honti főesperesség korabeli kiterjedését szemléletesen mutatja be az Esztergomi főegyházmegye IV. Térképek című kötetének *Az Esztergomi főegyházmegye 1776 c. térképe*. Nagy-Hont három esperesi kerülete és a Liptói kerület közé ékelődik a Zólyomi, míg az előbbi és a Kishonti kerület közé a Nógrádi főesperesség.) Liptó az évszázadok óta tartó tervezgetésekben többször is a szepesi püspök területül volt kiszemelve, a királynőtől kapott leirat alapján viszont az új besztercebányai püspökség joghatósága alá tartozott volna. Batthyány érsek az ősi pázmányi tervek alapján, valamint a földrajzi adottságok miatt is a szepesi püspökséghez csatolta. Liptó vármegye ugyanis természetes kapocs Szepes és Árva között. Így fogadta el a Vegyes Bizottság is Liptónak a szepesi püspökséghez való tartozását. Az esztergomi érseki egyházmegye felosztása így mindenütt Batthyány érsek javaslata alapján történt.

A Honti főesperesség egyházi méltóságai, javadalmi és plébániái az átszervezés évének sematizmusában – 1776

Honti és liptói főesperes: Fába Simon, Szent István első vértanúról címzett prépost, esztergomi kanonok, főesperes, pápai főjegyző. *Szebegény hegyi apát:* gróf Kemény László; a *Bozóki prépostság* javadalmasa: Magyar Királyi Általános Papi Szeminárium; Saágh préposti címe betöltetlen.

Honti és Liptói főesperesség

Főesperes: Fába Simon

A főesperességhez tartozó Liptó vármegye *egyetlen* alesperesi kerülete:

Parókia

1. Bobrocz
2. Bodafalva
3. Dovalov
4. Hibb

Parókus

- Sztupiczky Ignác
Ichnát András
Papanek Ignác
Argay Ádám

5. Komjatno	Argalásy Márton
6. Kvacán	Kosztka István
7. Liszkofálva	Szeghy László
8. Oszada	Kvassay János
9. Rosenberga	Such Fülöp pápai főjegyző
10. Szent-András	Lehoczky Mátyás
11. Szent-Anna	Toportzy János
12. Szentkereszt	Kebzai András
13. Szent-Erzsébet	Gyelák János
14. Szent-János	Petko Dániel
15. Slecs	Zelenak János
16. Szent-Mária	Feja János, a Liptói Boldogságos Szűz Mária prépostja
17. Szent-Miklós	Gábor János
18. Tarnócz	Hizsa Márton alesperes
19. Tepla	Pinterics András
20. Theuto Lipcse	Raffanides László
Káplánok a kerületben	
Hradek	Riener János adminisztrátor
Rosenberga	Matluch József
Szent-Mária	Kobzai György

Liptó vármegye plébániái egyetlen alesperesi kerületet képeztek, és a Honti főesperesség plébániái között foglaltak helyet. Liptó plébániáinak száma 20, a káplánságoké 3. A Vegyes Bizottság határozata alapján a kerületet a létrejött Szepesi egyházmegye területéhez csatolták.

A főesperességhez tartozó Hont vármegyében lévő *felső* kerület

Parókia

1. Bakabánya
2. Báth
3. Belo-Bánya
4. Bozok
5. Hodrus Bánya
6. Kormos
7. Lietava
8. Némety
9. Prencsfálva
10. Schemniczium
11. Sipék
12. Szebeléb
13. Szenográd
14. Szentantal
15. Vindschachta
16. Viszoka

Parókus

- Spisák Pál
Kubanyi András
Műnich József
Sores Leó
Krajcsovics János
Dianis Márton
Czingel János
Prokop Albert
Augustini István
Műnich Mihály adminisztrátor
Starček János
Hadbavny Imre alesperes
Ondrejkovics György
Linzer László
Petrovics András adminisztrátor
Gocznik András pápai főjegyző

Gondozó káplánok a kerületben

Bozok

Balluch György

A főesperességhez tartozó Hont vármegyében lévő *középső* kerület

Parókia

Parókus

1. Csáb

Szeder János

2. Csalla

Bossányi István

3. Drigel

Frivaldszky János

4. Gyerk

Danis Mihály

5. Keőkeszi

Kovács Mihály

6. Nénnye

Bottyán György adminisztrátor

7. Nyék

Liptay Albert táblabíró

8. Palást

Komáromy Antal

9. Palojta

Kubányi Simon

10. Saágh

Gosztonyi István

11. Szécsénke

Mracsko Pál

12. Túr

Fehérváry Antal

Káplánok a kerületben

Drigel

Pravoticzky Károly

Nyék

Majer János

A főesperességhez tartozó Hont vármegyében lévő *alsó* kerület

Parókia

Parókus

1. Bórsőn

Gevay Jakab esperes

2. Déménd

Liptay Pál

3. Egegh

Frivaldszky József

4. Fúzes-Gyarmath

Dvorák Mihály

5. Kemencze

Ladány József

6. Kis Gyarmath

Madutka Mihály

7. Kövesd

Virágh Jakab

8. Maross

Schütz József

9. Nadass

Kocznár György

10. Nosztra

Pálos rendi atya

11. Szakálöss

Szögyényi Ferenc

12. Szalka

Szalay József

13. Szobb

Nozdoviczky Krisztofor

14. Tőlgyes

Galgóczy Imre

15. Viske

Somogyi Szebasztian

16. Zsember

Lehoczky János

Káplán a kerületben

Zsember

Hirt Mátyás

A főesperességhez tartozó *Kis-Hont* vármegyében lévő *egyetlen* kerület:

Parókia

Parókus

1. Osgyán

Boldoghi József

2. Nyusta

Fontani Mihály misszionárius

3. Raho	Csernota János misszionárius
4. Rimaszombath	Karaba György Szent Antal oltárigazgató, esperes
5. Szuha	Bélik András
6. Tiszolcz	Paszerényi Márton
Káplánok a kerületben	
Osgyán	Fejérpataky Gábor
Rima-Szombath	Szábo József

A kishonti alesperesi kerület 6 plébániával és két káplánsággal a Rozsnyói egyházmegyéhez került.

Az 1776-ban alapított besztercebányai püspökségbe sorolták az akkoriban Zólyom vármegye területéhez tartozó Korponát is.

II. József közgazgatási reformja 1785-ben Nagy-Honttól Kis-Hontot véglegesen elválasztva Gömörhöz csatolta, és városait a besztercebányai kerületbe osztotta. Kis-Hont elkerülését az 1802. évi 9. törvénycikk törvényesítette, mely azt Gömör vármegyével Gömör és Kis-Hont vármegye néven egyesítette.

Borovi József kimutatása a Honti főesperességben maradt plébániákról, káplánságokról

Felső-honti esperességhez tartozó plébániák: Bakabánya, Bát, Bélabánya, Bozók, Hodrusbánya, Kormossó, Litva, Németi, Prencsfalva (Berencsfalu), Selmecebánya, Felsősipek, Szebeléd (vagyis: Szebeléb), Szenograd, Szentantal, Schüttersberg, Viszoka (16); káplánságok: Bozók, Selmecebánya (4), Schüttersberg (2).

Közép-honti esperességhez tartozó plébániák: Csáb, Csall-Csábrág, Drégely, Gyerk, Kökeszi, Nénye, Alsóipolnyék, Palást, Palojta, Ipolyság, Szécsényke, Felsőtúr (12); káplánságok: Drégely, Alsóipolnyék (2).

Alsó-honti esperességhez tartozó plébániák: Börzsöny, Deménd, Egeg, Füzesgyarmat, Kemence, Kisgyarmat, Kövesd, Nagymaros, Nádas, Márianosztra, Nemes-Oroszi (Bars megye), Szakállós, Szlaka (helyesen: Szalka – K. J.), Szob, Tölgyes, Visk, Zsemlér* (17); káplánságok: Szob, Zsemlér (2). Borovi professzor úr kimutatása 45 plébániát és 11 kápláni állomást sorol fel a Honti főesperességből. Ugyanakkor Nemes-Oroszi Bars vármegyéhez tartozik, így a honti plébániák száma 44.

A Batthyány-féle kánoni vizitáció Hontban

Amikor 1779-ben gróf Batthyány József esztergomi érsekként (1776–1799) Hont vármegyében az egyházakat látogatta, a Honti főesperesség ugyancsak a fentebb felsorolt három esperességre és 44 plébániára tagolódott. A *canonica visitatio* eredményét – melyet részben maga a bíborosérsek, részben a megyei főesperes, a helybéli földesúr vagy annak képviselője, a járási szolgabíró és esküdt, több tekintélyes férfiú jelenlétében teljesített – a hercegprímás 1783-ban esperességenként bekötött, egyenként 2000 írott ívlapot tartalmazó könyvben küldte meg a vármegyének. A fontos kordokumentumot Hőke Lajos száz évvel későbbi feldolgozása és publikálása alapján ismertetjük.

Az egyházvizitációt a következő szempontokat tartalmazta:

1. A templom, az eklézsia fekvése helység szerint. A leírásban a falu, város szomszéd települései is szerepelnek, továbbá a templom elhelyezkedése a község melyik részében, milyen megközelítéssel található. A régi Hont megyei templomok többnyire dombon épültek kőfal-kerítéssel, s a falon belül volt a temető.

2. A templom külső és belső méretei, leírása. A jegyzőkönyvek szerint a Honti főesperességhez tartozó anya- és leányegyházakban az 1720 és 1779 közötti időben 36 templom épült. A régebbiek közül csak háromnak maradt fenn az építési ideje: a füzesgyarmati 1423-ban, a felsőszemerédi 1485-ben, a bakabányai 1506-ban épült. A román és a gótikus stílust a vizitáció nem különbözteti meg: ami régi, az mind *góth*.
3. A templom belső felszerelése.
4. A templom jövedelme és javadalma.
5. A temető. 1778-ban a kormány rendelettel tiltotta meg a templom kerítésén belüli temetkezést, egyúttal a hatóságok a falakon kívül alkalmas temetkezési hely kijelölésére utasították a községet.
6. Vallásos társulatok, egyesülések.
7. Az istentisztelet.
8. A szentségek kiszolgáltatása.
9. Temetési szertartás.
10. A lelkész és hatásköre. A leírás kitér a lelkész személy- és életrajzára. Ebben az időben már nem fráterek, licenciátusok, hanem tudományosan művelt papok álltak a hívek közösségeinek élén. A lelkész és a hívek között uralkodó jó viszonyt mindenütt dicsérettel említik. Néhány érdekesnek tűnő megjegyzés: a lelkész nem visel parókát, saját haja van; nem dohányzik; a maga multságára, vadászgatásra egy puskája van; a másik nemmel – ahogy megfogadta, úgy be is tartja – szükség esetén kívül egy kocsin nem jár, együtt nem sétál, nehogy ebből botrány keletkezzék.
11. A parókia könyvtára.
12. A lelkész jövedelme nagyon változatos: a szegény, 140 forintos hivataltól az ezer forintos selmeci, drégelyi és kemencei plébániáig.
13. Leányegyházak.
14. Káplánságok.
15. A lelkész családja és cselédjei. A pap néhol szüleit, testvéreit tartja a parókián. Szó esik a cselédek személyéről, például, hogy a szakácsnő 18 éves, szép vagy ékes formájú, a szolgáló paraszt kinézésű.
16. Az eklézsia szolgálói: az iskolamester, orgonista, egyházi, sírásó.
17. Földesurak, patrónusok.
18. A parókia népe: magyar, német, tót. Csallról és Kormosóról – ahol a papon és a mesteren kívül alig volt katolikus ember – feljegyezték, hogy a nép nagyobb része ágostai vallású, a templomba szorgalmasan eljár, a papnak engedelmes, de a *meckát* (párber) nem nagyon fizeti, nagy hátrálékban van. A sipéki katolikus pap arról panaszkodott, hogy amikor a lutheránus filiába kijár, ott az evangélikusok felbosszantják. Megnevezték azon katolikus mesterlegényeket és cselédeket, akik protestáns gazdáknál vannak, hogy nincsenek-e az áttérítés csábításának kitéve. A füzesgyarmati katolikus cselédek arról panaszkodtak, hogy református gazdáiktól pénteken csak kenyeret kapnak vagy meghívják maguk közé, hogy egyenek velük húst. Egy helyen azt panaszták, hogy akad egy *aposztata* (hitehagyott) asszony, akinek a katolikus vallásra kellett volna térnie, s akire a vármegye egy évi börtönbüntetést szabott, viszont az ítéletet nem hajtották végre. Csallon egy olyan aposztata cigány is van, aki előbb lutheránus volt, azután katolikus lett, s majd újra visszatért. 100 évvel korábban Csallon egy ilyen embert megégettek!

Állandó rovatot képez minden egyháznál, van-e remény arra, hogy az evangélikusok a k a t o l i k u s vallásra térjenek. A felelet mindenütt ugyanaz: nincs. Megemlítik, hogy a megyei börtönben hat evangélikus rabot sikerült áttéríteni. Idegen jöttek között is akadt egy-két áttérési példa, de a törzslakosság állhatatos maradt.

Legszebb rovata a könyvnek, hogy Báton kívül - ahol akad két részeges ember és öt rossz nőszemély, akiket német katonák vittek oda - egész megyében egy cégéres életű sem találtatott.

19. A parókia kiterjedése.
20. A parókia egyéb körülményei, kápolnák, imolák.
21. Az ágostai és helvét hitvallásúak. A főpásztori vizitáció alkalmával az evangélikus és református felekezetek papjait is meghallgatták. A pásztói és a perőcsényi lelkészt személyesen a primás kérdezte ki Börzsönyben, a borit és a marótit Szántón a főesperes. A füzesgyarmati eklézsiában olyan hibát találtak, hogy katolikusoknál tiltott időben is esketett a prédikátor.
22. Más hitfelekezetiek, úgy mint a keleti görög szertartásúak, csak gyéren fordulnak elő, mindössze 5-6 család az egész megyében. Zsidóknak a bányamegyében nem szabad tartózkodniuk, csupán Maroson mint kincstári helyen lakott kilenc.
23. Kegyes alapítványok. Legrégibb a Balassa Borbála által 1617-ben a devicsei eklézsiának magyar nyelven adományozott földbirtok.
24. A megelőző, 1754. évi kánoni vizitáció óta az egyház állapotában bekövetkezett változások.

A barokk katolicizmus százada

Korszakunkban megszilárdult az egyházakban kialakult nyilvános istentiszteletek rendje (liturgia). Akatolikus egyház liturgiájának központi szertartása a *mise*. Ennek nyelve egészen a legutóbbi időkig, a II. vatikáni zsinatig (1962–1965) a latin volt. A *litánia* rendszerint délutáni könyörgés, imádkozás a templomban a pap vezetésével. Látványos szertartások a *körmenetek* (feltámadási, úrnapi, búzaszentelési, keresztjáró, esetleg halottak napi) és a templom védőszentjének ünnepe, a *búcsú*.

Az igehirdetés szerves részét képezte az egyház liturgikus életének. A létszámában megnövekedett és szellemileg felkészültebb egyházmegyes és szerzetes-papság elsősorban az Úr igéjének hirdetése által vezette híveit. Prédikációinak elkészítésében nagy segítségére voltak a különféle prédikációs gyűjtemények, melyeket a korszak legkiválóbb szónokai bocsátottak közre (Illyés András, Padányi Bíró Márton, Csete István, Baranyai Pál, Csuzi Zsigmond, Telek József és mások). A plébánosok helyhez kötött igehirdetése mellett igen fontos szerepet töltöttek be az állandóan utazó igehirdetők, a főleg jezsuitákból és kisebb arányban ferencesekből álló misszionáriusok. Az Úr igéjét terjesztették, és a hívek lelki épülését szolgálták a különböző imakönyvek és hitbuzgalmi kiadványok, az ún. aszketikus irodalom.

Az egyház arra törekedett, hogy az istentiszteletek főleg a püspöki, szerzetesi és városi templomokban minél látványosabbak, fényesebbek, mozgalmasabbak legyenek. A drága templomi ruhákkal, értékes kelyhekkal, szentségmutatókkal Isten előtti hódolatát akarta a papság kifejezni. A külső pompát és a drága templomi felszerelést a barokk lelkiség abból a meggondolásból követelte meg, miszerint Istenhez, s az ő szolgálatához egyedül méltó csak a legszebb és legértékesebb lehet.

A magyar egyház hivatalos liturgiája Pázmány Péter óta a római liturgiához igazodott. Ugyanakkor nagy számban fordultak elő helyi ünnepek és speciális magyar ájtatosságok. Az újjáéledt katolikus hit egyik legszebb megnyilvánulását láthatjuk abban, hogy a Szentháromság a vallásos élet középpontjába került. Ennek külső jele az ország igen sok helységében, így Hontban is (Selmechánya, 1710-11; Bakabánya, 1740; Korpona, 1752; Drégelypalánk, 1762; Szebelléb, ugyancsak 18. század) felállított Szentháromság-szobor.

A magyar papság a Szentháromság kultuszán kívül mindenekelőtt az oltáriszentségét igyekezett elmélyíteni a hívek lelkében. Ennek érdekében a barokk kor szellemiségének megfelelően kihasználta a külső pompa és mozgalmasság felhasználásában rejlő lehetőségeket (körmenetek, szentségimádás). Az oltáriszentség külső megünneplése csak egyik eszköze volt az *eukarisztia* iránti hódolat fokozásának. A papság szentbeszédeiben is buzdította a híveket a gyakori, legalább a havi szentáldozásra.

A hivatalos egyházi ünnepkör majdnem minden faluban bővült valamilyen fogadalmi ünneppel (például Ipolytölgyesen az állatokat védelmező Szent Vendel ünnepével), vagy valamelyik különösen tisztelt szent ünnepével.

Mivel Mária Terézia úgy vélte, hogy a sok helyi és fogadalmi ünnep a nép számára lustálkodásra és mulatozásra nyújt alkalmat, XIV. Benedek (1740–1758) pápától kérte a kötelező ünnepek számának csökkentését. A pápa elfogadva a királynő meg gondolását, elrendelte, hogy Magyarországon nyilvános ünnep legyen: karácsony, újév, vízkereszt, Urunk mennybemenetele, Úrnap, gyertyaszentelő, Gyümölcsoltó Boldogasszony, Nagyboldogasszony, Kisboldogasszony, Szűz Mária fogantatása, Szent Péter és Pál apostolok és mindenszentek. Ezen túl a városok és községek védőszentjeinek napját, valamint 1771 óta augusztus 20-án Szent István főünnepét lehetett megülni.

Néhány templom titulusának az ünnepét távoli vidékekről, más településekről odaérkező zarándokok is megülték. Selmecbányán a Szent Kereszt tiszteletére tartották a kálváriabúcsút. Környékünk híres búcsújáró helye Márianosztra, ahol évenként két búcsút tartottak: május 3-án a kálváriabúcsút és augusztus 15-én az egyház patrociniumát, vagyis Nagyboldogasszony ünnepét. Ugyancsak búcsújáró hely az 1800-as években a gyógyerővel bíró ipolyviski Szent Kútnál levő Boldogságos Szűz Mária kápolnája és a Hont határában levő csitári forrás, a Kuttyika, mely szintén a Mária-kultusz kegyhelye.

A 18. század magyar papságát az egyház gyors újjáépítése, valamint a vallási élet felvirágoztatása terén elért nagy sikerek diadalmas érzéssel és nemes büszkeséggel töltötték el. Az eredményeket azonban nem annyira maguknak, mint inkább Istennek és a Magyarok Nagyasszonyának tulajdonították, akinek Szent István felajánlotta országát. E felajánlás következtében Magyarország egész fennállása idejére Mária öröksége és Mária országa, *Regnum Marianum* lett. A *Regnum Marianum* eszméje szerint a magyar nép azért tudta történelmének minden megpróbáltatását, szenvedését átvészelni, és azért sikerült leráznia a török igtát, mert a *Magyarok Nagyasszonya* nem feledkezett meg népéről. A megalázott és tönkretett országot régi nagyságába és dicsőségébe a magyarság szintén Mária oltalma alatt és segítségével tudta visszahelyezni.

25. Érsekek, főesperesek

Esztergom főpásztorai Mohácstól 1776-ig

Prímás érsekek: Várdai Pál 1526–1549; Martinuzzi György 1551; Oláh Miklós 1553–1568; Verancsics Antal 1569–1573; Fehérvövi István 1596; Kutasi János 1597–1601; Forgách Ferenc 1607–1615; Pázmány Péter 1616–1637; Lósi Imre 1637–1642; Lippay György 1642–1666; Szelepcsényi György 1666–1685; Széchenyi György 1685–1695; Kollonics Lipót 1695–1707; Keresztély Ágost bíboros 1707–1725 (1714-től hercegprímás).

Hercegprímás érsekek: Esterházy Imre 1725–1745; Csáky Miklós 1751–1757; Barkóczy Ferenc 1761–1765; Batthyány József 1776–1799.

Honti főesperesek Mohácstól 1776-ig

Újvárosi János (1528); Tamásy János (1548–1558); Derecskei Török János (1558–1581), honti főesperesként esztergomi kanonok.

Gubasóczi Boldizsár (1594–1599), utóbb gömöri főesperes; Thámy János (1599–1609); Kerpchich András (1609–1624); Érsekújvári Farkas (1624–1628);

Kisdý Benedek (1629–1631), esztergomi kanonok, prépost, egri megyéspüspök; (sz. Kisdý–Szécsény, Nógrád vm., 1598–†Jászó, 1660). Szegény családból származott. Nagyszombatban és Bécsben a jezsuitáknál tanult. 1619-ben a római Német–Magyar Kollégium növendéke lett, ahonnan 1622-ben betegség miatt hazatért, majd pappá szentelték. Pázmány Péter érsek udvari káplánja, majd Sellyén plébános. 1624-től pozsonyi, 1629-től esztergomi kanonok és *honti főesperes*. 1629-ben a nagyszombati zsinaton tagja annak a 6 tagú bizottságnak, mely a lelkeségért folyamodók iskolai végzettségét vizsgálta. 1631-ben szentgyörgymezei prépost és főszékesegyházi főesperes. 1636-ban hatvani prépost, 1642-ben nagyprépost. 1643-ban szerémi, 1646-ban váradi választott püspök, pozsonyi prépost. 1648-ban egri megyéspüspök és 1648–1660 között jászói prépost. A káptalant Jászóra, 1650-ben Kassára költöztette. 1657-ben alapítólevelében a hittudományi és bölcsészeti kar tanárainak ellátására 60 ezer forint tőkével megalapította a kassai jezsuita főiskolát, melyet a király 1660. augusztus 7-én megerősített, s azt e napon meg is nyitották. Végrendeletében a Kassán állítandó papnevelő intézetre 30 ezer forintot hagyott. Követként tárgyalt I. Rákóczi Ferencsel a katolikusok érdekében. Szentség hírében halt meg, Kassán temették el.

Babóthy Ferenc (1631–1632), kanonok, dékán majd rektor, apát; (sz. Nagyszombat, 1587 k.–†Nagyszombat, 1632). 1601-ben lett a nagyszombati kieszeminárium növendéke. A teológiát 1607–1611 között Bécsben végezte. 1611-ben pappá szentelték. Guta, majd 1612-től Vágszerdahely plébánosa. 1614-ben pozsonyi kanonok. 1615-ben, majd 1621-ben dékánvá választották, 1623-tól siklói apát, 1624-től esztergomi kanonok. 1625-ben a nagyszombati szeminárium rektora, 1631-től *honti főesperes*. Buziankovics Pál (1636–1644) esztergomi kanonok; Seteczki György (1644–1645);

Erdódi Pálffy Tamás (1647–1649) báró, esztergomi kanonok, főesperes, nagyprépost, megyéspüspök; (sz. Pozsony, 1620–†Bécs, 1679). Nagyszombatban tanult, 1641-ben a római Német–Magyar Kollégium növendéke lett. 1645-ben papként tért haza, még ebben az évben esztergomi kanonok, 1647-től *honti*, 1649-től zólyomi *főesperes*. 1651-ben örkanonok és bátai apát, 1652-ben választott csanádi címzetes püspök és pozsonyi prépost, 1655-ben Lippay György Trencsénben szentelte püspökké. 1658-ban esztergomi nagyprépost, pozsonyi prépost, majd váci címzetes püspök. Ennek pápai megerősítése előtt 1660-ban egri megyéspüspök, 1669–1679 között királyi kancellár, s másodszer is pozsonyi prépost. Mivel erről 1660-ban lemondott, 1660–1669 között és 1677-ben jászói prépost, 1670-ben nyitrai megyéspüspök. Az uralkodó, I. Lipót a tanács angyalának hívta.

Szegedy Ferenc Lénárd (1649–1651) esztergomi kanonok, főesperes, apát, prépost, királyi kancellár, megyéspüspök; (sz. Nagyszombat, 1614–†Kassa, 1675). Apja kálvinista volt. 1635-ben a Pázmáneum, 1638-tól a római Német–Magyar Kollégium növendéke. 1642-ben hazatért, s Drugeth Sándor gróf családjánál nevelő. 1644-ben esztergomi kanonok, 1649-től *honti*, 1651-től zólyomi *főesperes* és Nagyszombatban plébános. 1652-ben madocsai apát és zsámbéki prépost, 1653-ban örkanonok, 1660-tól erdélyi címzetes püspök, de püspökségét meg sem látogathatta. 1661-ben szentistváni prépost, majd nagyprépost. 1663-tól váci megyéspüspök és pozsonyi prépost. Egyházmegyéjének 1663-ban új urbáriumot készített. 1665-ben madocsai apát, 1666 nyarától kancellár. 1669-től egri megyéspüspök, 1671-ben a protestánsoktól visszafoglaltatta a kassai székesegyházat, a lizskai, tállyai, tokaji és további templomokat, az eperjesi főiskolát, támogatta a Kisdý Benedek alapította kassai jezsuita főiskolát és

papnevelőt. Sok szegény gyermek iskolai tanulását segítette, rabokat váltott ki a török fogságból, azokat fölruházta és ételmezte, mivel a török meztelenül adta át a kiváltottakat. Szentség hírében halt meg, sírja a kassai dóm kriptájában található.

Fejér Jakab (1651–1652); Kerlai János (1654–1657);

Zichy György László (1657) kanonok; (sz. Vas vm., 1623–†1663 után). Evangélikus szülők gyermeke, 1643-ban katolizált. 1648-ban a római Német–Magyar Kollégium növendéke lett, 1653-ban papként tért haza. Győri, majd 1656-ban esztergomi kanonok, 1657-től *honti*, utóbb zólyomi *főesperes*.

Gubasóczy János (1662–1663) örkanonok, főesperes, prépost, megyéspüspök, kancellár, érsek; (sz. Nagyszombat, /?/–†Bécs, 1686). 1642-ben a Pázmáneum, 1644-ben a 4 kisebb rend fölvétele után a római Német–Magyar Kollégium növendéke lett. 1648-ban papként tért haza. 1650-ben Vágsellyén plébános, 1655-től esztergomi örkanonok, 1662-ben *honti főesperes*, 1663-tól szentgyörgymezei prépost, 1664-ben szekszárdi apát, 1665-ben nagyszombati plébános, 1667-ben éneklőkanonok, szkópai címzetes püspök, esztergomi általános helynök. 1668-tól pécsi címzetes püspök, 1670-ben Rothal János királyi biztossal Lőcsén a Felvidék békéjének helyreállításán munkálkodott. Javasolta új békéltető bizottság kiküldetését, amely az elkobzott birtokok visszaadásával, a lázongóknak adott kegyelemmel, a vármegyék meghallgatásával és kívánságaik teljesítésével teremtsen nyugalmat. 1671-ben tagja volt a Zrínyi–Nádasdy–Frangepán fölött ítélkező bizottságnak. 1676-ban váci megyéspüspök, lemondott az éneklőkanonokságról, s megkapta a szenttamási prépostságot. 1679-ben nyitrai megyéspüspök, 1680–1686 között kancellár. Helyreállította a püspöki várat. A nagyszombati szemináriumban 12 nyitrai kispapnak biztosított alapítványi helyet. 1685-ben a nyitrai püspökség megtartása mellett kalocsai érsek és pilisi apát.

Vépy Benedek (1665–1676) a Pázmáneumban folytatott tanulmányok után 1661-től pozsonyi kanonokként, 1665-től *honti főesperes*ként és aradi prépostként, 1676-ban november 8-án bekövetkezett haláláig pedig esztergomi örkanonokként működött.

Cserey István (1676); Latkóczy György (1677–1679), esztergomi kanonok;

Dolny István László (1680–1686), esztergomi kanonok, nagyprépost, fölszentelt püspök; (sz. Érsekújvár, Nyitra vm., 1637–†Nagyszombat, 1707). Atyja evangélikus volt, őt katolikusnak nevelték. Pozsonyban, Nagyszombatban, 1665-től a Pázmáneumban tanult. 1667-ben a római Német–Magyar Kollégium növendéke lett. 1671-ben papként tért haza, somorjai plébános. 1674-ben esztergomi kanonok, 1680-ban *honti főesperes*. 1684-ben Buda visszavívásakor a káptalani bandérium kapitánya, 1686-ban éneklőkanonok, s földvári apát, 1687-ben olvasókanonok, 1693-ban nagyprépost, választott püspök és érseki helynök. 1696-ban pécsi megyéspüspök, de székét soha nem foglalta el elmozdított előde, Radonay Mátyás lezáratlan ügye miatt. 1699-ben csanádi megyéspüspök, 1700-ban Csanád vármegye főispánja, 1703-ban Bécsben püspökké szentelték, az esztergomi érsek segédpüspöke. Rákóczi híveként sokat tett egyházmegyéje Marostól északra fekvő részének egyházkormányzati és anyagi rendezéséért. Nagyszombatban 2 papnövendék számára alapítványt tett. Sírja a nagyszombati ferences templomban található.

Szentmiklósi és Óvári Pongrácz Imre (1685–1689) báró, kanonok, prépost, fölszentelt püspök; (sz. Nedec, Szepes vm., 1654–†Szepesi káptalan, 1724). Pongrácz György váci püspök unokaöccse. A bölcséletet Nagyszombatban végezte, ahol egy vitatkozásával úgy megnyerte Szegedy egri püspök és kancellár tetszését, hogy azonnal egri kanonokká tette. 1675–1678 között a római Német–Magyar Kollégium növendéke lett. 1678-ban Rómában pappá szentelték. Hazatérve kanonoki javadalmáról lemondott, 1681–1684 között Sárffőn plébános, 1682-ben pozsonyi, 1685-ben esztergomi kanonok és *honti főesperes*, 1689-ben nyitrai főesperes és zsámbéki prépost, 1695-ben barsi főesperes. 1697-ben fárói választott püspök, 1700-ban zólyomi főesperes. 1709-ben Keresztély Ágost bíboros-prímás javadalmaitól megfosztotta,

mivel a kitűzött napra nem jelent meg a kurucok igazgatta vidékről. 1711-ben éneklőkanonok, 1719-ben szepesi prépost és szilisztriai felszentelt püspök, ahol betegsége miatt 1723-ban utódlási joggal segédpréposttá tette Pelcz Jánost. Szülőhelyén díszes templomot építtetett.

Illyés István József (1689–1690), esztergomi kanonok, prépost, apát, választott püspök; (sz. Szentgyörgy, Csík szék, 1650–†Esztergom?, 1711). Ungváron, Pozsonyban, 1672-ben a Pázmáneumban tanult. 1674-ben a római Német–Magyar Kollégium növendéke lett. 1677-ben pappá szentelték, 1678-ban hazatért. Nádszegen, 1684-ben Pozsonypüspökin plébános, közben 1685-től Nagyszombatban jogtanár, 1688-tól somorjai plébános és esztergomi kanonok. 1689-ben *honti*, 1690-től zólyomi *főesperes*, 1691-ben tamáshegyi prépost és szentjobbi apát. 1693-ban örkanonok, meglátogatta a pozsonyi főesperesség plébániáit. 1696-ben éneklőkanonok, 1707-től olvasókanonok. 1708-ban szendrői választott püspök, majd nagyprépost.

Báthoni Jezerniczky Ferenc (1690–1696), esztergomi kanonok, apát, prépost, választott püspök; (sz. Nagyszombat, 1653–†Nagyszombat, 1713). Nagyszombatban, 1672-ben a Pázmáneumban tanult. 1673-ban a római Német–Magyar Kollégium növendéke lett. 1678-ban papként tért haza és Felsőszeli, 1679-ben Vízkelet, 1680-tól Szempe plébánosa. 1685-ben esztergomi kanonok, 1686-tól esztergom-városi plébános. 1689-ben Nagyszombatba költözött. 1690-től *honti főesperes*, 1691-ben hrapkói apát, melyért cserébe a lekéri apátságot kapta. 1696-ban szentgyörgymezei prépost 1708-tól tribunici választott püspök, 1710-ben örkanonok.

Lázi és Berniczei Ghillány György Ferenc (1696–1700), esztergomi kanonok, apát, nagyprépost, felszentelt püspök; (sz. 1660 k.–†Esztergom, 1729). 1681-ben a Pázmáneum növendéke, 1683-ban pappá szentelték. Felsőszelin, 1689-től Semptén, 1691-ben Somorján plébános, 1691-ben esztergomi kanonok, 1696-tól *honti főesperes* és csúti prépost. 1700-ban nyitrai főesperes, 1703-ban novi választott püspök, 1710-től lipcsei apát, 1714-ben kinevezett, majd tinnini felszentelt püspök, s ettől kezdve esztergomi segédpüspök. 1715-től nagyprépost és ideiglenesen a káptalani javak felügyelője. 1721-ben lemondott a nagyprépostságról, majd a szentiványi prépostság javadalmasa, és éveken át Keresztély Ágost segédpüspöke. Vagyonát a felvidéki ferences, jezsuita és piarista rendházakra hagyta.

Petróczy Tamás (1710–1714), apát, kanonok és főesperes; (sz. Németi, 1641–†Esztergom, 1714). Előbb 1669-ben Nádasdon, majd 1677-ben Bakabányán, 1679-ben pedig Németiben plébános. 1684-ben a törökök (másik verzió szerint a kurucok) rátörtek plébániájára, elfogták, mindenéből kifosztották, és elhurcolták; a török vezér irgalmából nyerte vissza a szabadságát, akinek hálából 75 darab aranyat koldult össze. 1689-ben polonkai plébános volt, de már ugyanazon év végén ismét nádasdi pap. 1692-ben alesperessé nevezték ki és nemsokára Németibe került vissza lelkésznek. 1704-ben budai apáttá, 1710-ben esztergomi kanonokká nevezték ki.

Majthényi Imre (1714–1719); Rauscher Jakab (1719–1721) bölcséleti doktor, a bécsi Pázmáneum teológusa;

Karacsberényi Berényi Zsigmond József (1720–1732) báró, teológiai doktor, apát, esztergomi kanonok, megyéspüspök; (sz. Bodok, Nyitra vm., 1694–†Pécs, 1748). Trencsénben, 1711-ben a Pázmáneumban, majd Nagyszombatban tanult. 1714-ben poroszlói apát. 1715-ben a római Német–Magyar Kollégium növendéke lett, teológiai doktor. 1718-ban papként tért haza. 1719-ben esztergomi kanonok, 1720-tól *honti főesperes*. 1723-tól Keresztély Ágost primás oldalkanonokja, 1728-ban mallusi választott püspök és az esztergomi érsek segédpüspöke. Baranya és Tolna vármegye főispánhelyettese, 1732-ben éneklő kanonok. 1735-től a pécsi püspökség adminisztrátora, 1739-ben pécsi megyéspüspök, 1740-ben megerősítették, 1741-ben foglalta el székét. 1742-ben ő rakta le a pécsi papnevelde alapkövét, majd 1746. szeptember 4-én fölavatta.

Újvendégny János (1722–1735) főszékesegyházi kanonok, a dunaszerdahelyi Szent János evangélista-kápolna építtetője 1756-ban; (sz. Nagyszombat, †1760);

Nedeczky István (1735–1743) bölcséleti és teológiai doktor, nagyprépost; (sz. Rajecz, Trencsén vm., †Nagyszombat, 1754). A bölcséletet Budán végezte, majd 1716-tól a Szent Istvánról nevezett papnevelő-intézet növendéke lett. 1718-ban bölcséleti, 1719-ben teológiai doktorra avatták. 1731-től szepesi kanonok, 1733-tól az esztergomi káptalanban nyert javadalmat. 1734-ben átvette a Szent István papnevelő vezetését. 1735-ben *honti*, 1743-tól székesegyházi *főesperes* és szentgyörgymezei prépost, olvasókanonok, majd nagyprépost lett. 1745-től érseki helyettes.

Lámy/Lamy János (1743) bölcséleti és teológiai doktor, kanonok és papnevelő-intézeti igazgató; (sz. Baráti, Hont vm., 1701. aug. 3. /keresztelés időpontja/–†Nagyszombat, 1743). A nagyszombati Szent Istvánról nevezett papnevelő növendékeként kezdte tanulni a logikát; 1723-ban bölcsészettől baccalaureussá, 1724-ben magisterré avatják. Három évig teológiai tanulmányait is itt végezte, 1727-ben pappá szentelték. 1730-ban diószegi plébános, 1732-ben teológiai doktorra avatták. 1735-től Szereden lelkész. 1740 és 1743 között esztergomi kanonok, egyszersmind a Szent István papnevelő igazgatói tisztét is viselte; 1743-ban a *honti főesperesi* címet nyerte el.

Baross János (1743–1749) esztergomi kanonok, Chihuahua egykori premontrei prépostság címét viselte 1745-től; Tóth László (1749–1754);

Ipolyi Gáspár (1754–1760), a honti táj szülőtte, kanonok, apát, főesperes; (sz. Szalka, 1710 k.–†Esztergom, 1762). Budán a Széchenyi papnevelőben bölcséletet, Nagyszombatban teológiát tanult. 1733-ban pappá szentelték, majd dömösi plébános lett. Az 1734 egyházi zsinat alkalmával helyettes titkár volt. 1736-ban muzslai plébánossá nevezték ki, ezután 1742-ben Dunaföldváron lett plébános. Innét 1749-ben esztergomi kanonokká, majd bakonyi címzetes apáttá, 1754-ben *honti főesperessé*, 1760-ban Szent Györgyről nevezett préposttá és főszékesegyházi főesperessé nevezték ki. A Bakócz-kápolnában temették el. Halála után testén megtalálták vert vasból és vassodronyból készült vezeklő ruháját, amely a kincstárban a mai napig látható. 1823-ban a Bakócz-kápolna kriptájából az új Bazilika kriptájába átvitték, az esztergomi nép ruhájából ereklyét vitt szét, birétumát is levették a fejéről. 1979-ben Lékai László bíboros a kanonoki stallumokat jeles személyiségekről nevezte el – ezek egyike Ipolyi Gáspár volt. A Nemzeti Emlékhely és Kegyeleti Bizottság 2014-ben a nemzeti sírkert részévé nyilvánította Ipolyi Gáspár kanonok, aszkéta esztergomi, a Bazilika altemplomában lévő sírhelyét.

Okolicsányi Mihály (1760–1770), előbb szepesi kanonok, 1757-ben esztergomi kanonok, utóbb gömöri főesperes és nagyszombati plébános; †1771.

Fába Simon (1770–1777) bölcséleti doktor, Esztergom főegyházmegyei prépost-kanonok; (sz. Szlopnó, Trencsén vm., 1731–†Nagyszombat, 1801). 1751-ben mint a Szent Istvánról nevezett papnevelő-intézet növendéke bölcsleletdoktori oklevelet nyert; 1754-ben Révay Antal püspök szertartója lett, majd szentszéki jegyző. A nagyszombati egyetemen az egyházjog tanára, és 1774-ben a jogi kar dékánja. Érseki irodaigazgatóból 1783-ban kanonok lett, később Szent István első vértanúról nevezett prépost, *honti* és *liptói főesperes*.

Jegyzetek

* Nyilvánvaló, hogy nem Barshoz, az Esztergomi főegyházmegye lévai esperesi kerületéhez tartozó Zsemlér, hanem a honti Zsember!

** 2019. augusztus elsején és másodikán a kemencei plébánia születési anyakönyveit kutatva bukkantam

Fábián János Kemencze című kéziratára, melyet az egyház historia domusaként kezelnek. A főtisztelendő úr 1868 körül készült háztörténetében Lámý János esztergomi kanonokot Baráti szülöttként mutatja be, de születési idejét nem közli. Miután egy-két hét alatt az iratról készített fotómásolatot letisztáztam, utánanéztem a kanonok úr – aki rövid ideig a honti főperes címét is viselte – életútjának. Meglepődve tapasztaltam, hogy Fábián plébános úr leiratát követő 25 év elteltével az egyháztörténeti irodalomban milyen nagyfokú bizonytalanság uralkodik földünk születési helyével és idejével kapcsolatban! Sem Zelliger Alajos (Dr. Lamy János), sem Némethy Lajos (Lámý Joannes) nem közli születésének időpontját. Előbbinél születési helyként Horpács (Nógrád megye) szerepel, de lábjegyzetben utal arra, hogy Baráti is számításba jöhet Hont megyéből. Némethy Lajos a Hont megyei Barátit nevezi meg a születés helyeként, de hozzáfűzi, hogy ellenkező esetben a Nógrád megyei Horpács. (ZELLIGER 1893 283.; NÉMETHY 1894 734.) Szinnyei József 1900-ban (Lamy János, Horpács, 1702. nov. 6.–†Nagyszombat, 1743. okt. 24.) a születés helyét a Nógrád megyei Horpácsra teszi. Lamy János életútját – születési helyének kivételével – Némethy nyomán közli. Kollányi Ferenc sem adja meg a születés időpontját, viszont helyeként Barátit tünteti fel, Nyitra megyéből! (KOLLÁNYI, 1900 350.) Végül perdöntőnek az anyakönyvi bejegyzés bizonyult. A Prímási Levéltár szeptember 17-én megküldte Lámý János kanonok keresztelési adatait. Az anyakönyvi bejegyzés szerint Joannes Lains néven 1701. augusztus 3-án Kemencén keresztelték, szülei: Benedictus Lami és Danihel? Judit, lakhelyük Bar(áti). Az ügy pikantériája, hogy augusztus 20-án a FamilySearch-ről a kemencei kereszteltek anyakönyvének általam letöltött 5 oldala között is megtalálható volt ez a lap. Átböngészésekor azonban az iránymutató születési adatok alapján az 1702. esztendőre fókuszáltam, s bevallom, hogy a korabeli írás külleme meglehetősen visszariasztott az előző és a követő év bejegyzéseinek tanulmányozásától. A kemencei plébánián egyébként a Kereszteltek anyakönyve csak a II. kötetből, 1728-tól tanulmányozható. Köszönet a Prímási Levéltár vezetőjének és munkatársainak segítségükért.

Felhasznált irodalom:

- BORÓVI József: Az esztergomi érseki egyházmegye felosztása. A besztercebányai-rozsnyói-szepesi püspökségek alapítása 1776-ban. Budapest, 2000. METEM Könyvek 25.
- CSÁKY Károly: Kétszázötvenöt éve hunyt el az utolsó magyar aszkéta, Ipolyi Gáspár kanonok. <https://felvidek.ma/2017/07/ketszazotvenot-eve-hunyt-el-az-utolso-magyar-aszketa-ipolyi-gaspar-kanonok/>
- BOROVSKY Samu [szerk.]: Hont vármegye és Selmeczbánya sz. kir. város. Budapest /1906/. Magyarország vármegyéi és városai – Magyarország monográfiája. (A monográfia felhasznált fejezetei és szerzői: Reiszig Ede: Hont vármegye története; Kudora János: A római katolikus egyház; Krupecz István: A nagyhonti ágostai hitvallású evangélikus keresztyén egyház)
- Esztergomi sematizmus 1776 <http://www.bibliotheca.hu/schematismus/> 35–91.
- HEGEDŰS András – TÓTH Krisztina (összeáll.): Esztergomi főegyházmegye I-IV. Esztergom, 2000. Egyházlátogatási Jegyzőkönyvek Katalógusa 9.
- HÓKE Lajos: Régiségek Hontvármegye vallásügyi történetéhez a XVI., XVII. és XVIII. században. Protestáns Egyházi és Iskolai Lap. XXVI. évf. (1883.) 32., 33. és 34. szám
- KOLLÁNYI Ferenc: Esztergomi kanonokok 1100–1900. Esztergom, 1900.
- MAGYAR KATOLIKUS LEXIKON <http://lexikon.katolikus.hu/>
- NÉMETHY, Ludovicus: Series parochiarum et parochorum archi-dioecesis Strigoniensis. Esztergom, 1894.
- SZÁNTÓ Konrád, dr., O.F.M.: A katolikus egyház története. II. Budapest, 1988.
- SZINNYEI József: Magyar írók élete és munkái. Arcanum Kézírónyvtár. <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-magyar-irok-elete-es-munkai-szinnyei-jozsef-7891B/>

TOMISA Ilona [szerk.]: A Honti főesperesség vizitációja (1561). In Katolikus egyház-látogatási jegyzőkönyvek 16–17. század. Budapest, 2002. Millenniumi Magyar Történelem. Források.

ZELLIGER Alajos: Egyházi írók csarnoka. Esztergom-főegyházmegyei papság irodalmi munkássága. Nagyszombat, 1893. Szerzői kiadás.

www.bibliotheca.hu/possessores/zelliger_1893.htm

Selmecebánya 18. században épült kálváriája (BOROVSKY/1906/ 113.)

Kolozsvári Grandpierre Miklós: Barátnő (60x80, olaj, vászon)

CSÁKY KÁROLY

Kódexek, okiratok, könyvek, könyvtárak a hajdani Ságón, illetve Ipolyságón

A legrégebbi idők emlékei

Mielőtt a könyvnyomtatás gyakorlattá vált a történelmi Magyarországon, a középkorban már léteztek a különféle, kézzel írt és másolt *kódexek*, *liturgikus* és *formulárés* könyvek. Az első ilyen gyűjtemények, az egyféle régi könyvtárak kialakulásának színterei voltak a *szereztesrendek központjai*, *kolostorai* is. Hisz ezekben sok minden történt: liturgikus tevékenységek egész sora, oklevelek kiállítása, papnevelés folyt stb. S mindezekhez bizony könyvekre volt szükség, melyeket a rendházak vezetői külföldről, nagyobb központokból szereztek be, vagy maguk másolták, állították azokat össze saját műhelyükben. Ilyen központ volt a premonstreiek sági kolostora is.

1470-től ennek *a konventnek a jegyzője volt Thuróczy János* (?1435–?1490/), a kiváló magyar történetíró, első nagy történelmi összefoglalónk, a *Chronica Hungarorum* szerzője. Műve, amely Magyarország történetét foglalja össze a kezdetektől Mátyás uralkodásának közepéig, 1488-ban jelent meg Augsburgban. Thuróczy az akkori Ságón többek közt *a konvent hivatalos eljárásairól, a bevallásokról s az előtte tárgyalt ügyekről adott ki okleveleket*. A hiteleshelyen kiállított *okiratok* nagy részét a történettudomány ismeri, sajnos *a rend könyvtáráról* nincs pontos képünk, de hogy ilyen is létezett, annak minden valószínűsége fennáll.

Az *okiratírás* másik fellendítője, az *urbáriumok* s a *formulárés könyvek*, az *ordináriumok* szerkesztésének szorgalmazója a premonstreiek hajdani sági kolostorában *Fegyverneki Ferenc* (? – ? 1535) volt. Amikor 1992-ben alapító igazgatóként az ipolysági egyházi iskola szervezésében részt vettem, s az intézetnek nevet lehetett adni, névadónak Fegyverneki Ferencet javasoltam. A névadást illetően nem volt könnyű a döntés, hisz szentjeink, neves egyházi személyiségeink s a vidék neves szülötteinek egész sora számításba jöhetett. Hogy mégis Fegyverneki nevét választottuk, annak több oka is volt. Az első, hogy volt Hont megyében, az egykori Ságón a középkorban egy jó nevű és kiváló tevékenységéről országszerte, sőt annak határain túl is ismert egyházi rend, a *premonstreik*. S ennek a rendnek, illetve *sági konventjének* hosszú időn át Fegyverneki Ferenc tudós szerzetes állt az élén. Az *európai hírű, humanista műveltségű* és reformpárti prépost *Boldogságos Szűz Máriához címzett sági monostorában* példás rend uralkodott, komoly munka folyt. A lelkipásztori tevékenységen kívül okiratírást és oktatást is végeztek itt; kódexekkel rendelkeztek és kódexeket szerkesztettek a rendtársak stb. Tehát egyféle szellemi műhely, *oktatási-nevelési intézményként* is működött Fegyverneki konventje. Személye így méltó példaképnek bizonyult.

Fegyverneki Ferenc sokat tett azért is, hogy a rend elkobzott régi birtokait visszaszerezhesse. Így került újra a premonstreiekhez 1510-ben az apácák *somlyóvásárhelyi kolostora*. Mikor a királytól az ehhez tartozó összes birtokot megkapták, az ott élők számára 1511-ben olyan urbáriumot állított össze, amely gazdasági és művelődési szempontból „*a legnagyobb jelentőségű emléküink*“ (Oszwald Arisztid dr.: Fegyverneki Ferenc sági prépost, rendi visitator. 1506-1531. In.: Szent Norbert Emlékkönyv. Gödöllő, 1934. 67. p.) A *somlyóvásárhelyi apácák urbáriuma egyben becses nyelvemléküink* is, melyet Fegyverneki minden valószínűség szerint *Ságón szerkesztett*. (Tímár Kálmán: Kalocsai kódexek. Kalocsa, 1954:33-35.) Az apácák mellé Fegyverneki rendtársakat is rendelt. Az ő feladatuk volt, hogy *magyar*

nyelvű ordináriumot (szertartáskönyvet) és más fontos könyvet szerkesszenek és írjanak. Tehát tudós emberei voltak a prépostnak, akiket a megfelelő helyekre ki tudott küldeni. S „*akár a saját régi monostorából választotta ki Fegyverneky ezeket az író és másoló rendtársakat, akár a közelebb eső mórochidaiak közül, az érdem mindig az övé marad, hogy ezen rendeletei folytán a magyar kódex-irodalom gazdagodott és hogy ebben jelentékeny szerep jutott a premonstreieknek*“ . (Oszvald A., 1934:68.)

1855-ben **Lányi Károly** (1812-1856) a Magyar Tudományos Akadémiának adományozta azt a kódexet, amely valószínűleg 1518-19-ben készült, s Fegyverneki Ferenc megrendelésére íródott a Szegedről Somlyóvásárhelyre telepített premonstre apácák számára. A kódexet az ugyancsak Hont megyei illetőségű, bakabányai születésű tudós papról nevezték el **Lányi-kódex**-nek. (Csáky Károly: Honti arcképcsarnok, 1998:46-47.p.)

Becses nyelvemlékünket Fegyverneki három írástudó papja készítette; a harmadik szerzetesnek a neve is ismert: **Kalmáncsey László**-nak (Kalmanchey) hívták. (Új Magyar Irodalmi Lexikon, 1994:1192. p.) A 219 levél terjedelmű, **magyar nyelvű kódex** ordináriumokat tartalmaz, azaz „*regulák, szertartások és latin imák gyűjteménye*“ . Néhány sora hangjegyes. Horváth János szerint a Lányi-kódex az „*egyetlen teljes ordináriumunk*“, amely „*természeténél fogva a legridegebb értelemben vett előírás; sokszor annyira szűkszavú, hogy szövegnek is alig minősíthető*“ . (Horváth János: A magyar irodalmi műveltség kezdetei. Budapest, 1931:162.p.) A kódex jelentőségét még az is növeli, hogy „*nemzeti nyelvű premonstre ordinárius nem ismert másutt Európában*“ . (Madas Edit – Monok István: A könyvkultúra Magyarországon... Internetes honlap. www.magaryomdasz.hu)

Mint már említettük is, Fegyverneki idejében a sági monostorban sokirányú tevékenységet végeztek: istentiszteleti cselekményeket, hiteles helyi teendőket, vizitatori munkát, gazdasági irányítást, iskolaügyi teendőket stb. Így a **sági hiteleshely** is egyik fontos szerve volt „*a magyar közhitelű írásbeliségnek*“, amely természetes vagy jogi személyek részére **okleveleket** állított ki. A XIV. századtól már világi személyek is dolgoztak itt, így került ide később a fent említett Thuróczy János is. (Csáky K., 1998:7-8.)

Fegyverneki az okiratírás megkönnyítésére olyan **formulárés könyvet is szerkesztett Ság**on, amely „*regiszterével és világos beosztásával az összes oklevélformulákat*“ magában foglalta. Ez művelődéstörténeti szempontból is említésre méltó példa.

A török alóli felszabadulás után az elpusztult sági véghely a **besztercebányai jezsuiták** birtokába került. Bizonyára nekik is lehetett jól kiépített könyvtárak a templom közelében emelt, még ma is látható, „*kolostornak*“ is nevezett gazdasági épületükben. Akárcsak később a **rozsnói káptalan** alá tartozott egyházi birtok ipolysági plébániájának.

Jelentős **magánkönyvtárak** is lehettek a városban, elsősorban a tisztviselők, orvosok, ügyvédek, tanárok tulajdonában. Ezekről nincs pontos áttekintésünk, de tudjuk például, hogy a **Salkovszky család**, kiknek tagjai közt ügyvédek, mérnökök voltak, több ezer kötetes könyvtárral rendelkezett. A gyűjteményben elsősorban jogi szakkönyvek, történelmi munkák, bekötött folyóiratok voltak, de nem hiányzott a szépirodalom sem.

Az újabb korok

Az **egyesületek, társulatok** is alapítottak könyvtárat Ipolyságon. Ilyen volt például a **Honti Kaszinó**, a **Hontvármegyei Múzeum Társulat**, illetve a **Honti Múzeum** is. Szintén említést érdemelnek az **iskolai könyvtárak**, közülük is kiemelkedett például az **Ipolysági Királyi Magyar Főgimnázium** (később Csehszlovák Állami Magyar Tannyelvű Reál-gimnázium, majd Szody György Magyar Királyi Gimnázium).

A Honti Kaszinó Könyvtára

A kulturális egyesületek közül a kaszinóegylet alapított először könyvtárat Ipolyságon. Bár egyleti

könyvtár volt, tekinthető egyféle „közkönyvtárnak” is, hisz azt a tagság szabadon használhatta, de más is betérhetett olvasótermébe.

A 1834-ben alakult Kaszinó tehát rövidesen könyvtárat is létesített Ipolyságon. A vezetősége egyébként kezdettől fogva szorgalmazta, hogy a legszínvonalasabb magyar lapok Ipolyságon is hozzáférhetőek legyenek. Így nyomban előfizettek a *Jelenkorra*, a *Hazai és Külföldi Tudósításokra*, a *Hasznos Mulatságokra*, az *Erdélyi Híradóra*, a *Regélőre*, a *Honművészre*, a *Rajzolatokra*, a *Fillértárra* és a *Tudományos Gyűjteményre*. A kaszinónak már **1836-ban** egy „4 ablakos olvasószobája”, **Baross Károly** személyében pedig könyvtárnoka volt. A kaszinóegylet **tulajdonképpen könyvtára 1837-ben alakult**. Ennek már a szabadságharc előtt **1500 kötete** volt, amit a vidékiek is használhattak. Az állomány nagy része, akárcsak a székhely berendezése a szabadságharc alatt sajnos eltűnt, illetve megsemmisült, mivel az épületet a császári csapatok szállták meg.

Az **1850-es évek elején** újjászervezték a könyvtárat, s rövid időn belül csaknem **háromezerre** nőtt az állomány. A kaszinó ötvenéves történetét összefoglaló kiadványban (*Pongrácz Lajos: Vázlata a Hontmegyei Kaszinó ötven éves történetének. Ipolyság, 1886.*) a könyvtárral kapcsolatban az alábbiakat olvashatjuk: „Legmaradandóbb érdemet szerzett mégis az igazgató, hogy egy egyleti könyvtár berendezése, illetőleg felállítása iránt köztetszésre talált indítványt tett, s ennek beszerzését megkezdvén, ez által a jelenleg virágzó könyvtárnak alapítójául **Berzsenyi Dénes** tekinthető. Mindezekért az év végén tartandó közgyűlés nékie jegyzőkönyvileg köszönetét kifejezte.” (Pongrácz L., 1886. 39–40. l)

A könyvtárfejlesztést illetően meg kell említenünk **Pongrácz Lajost** is (aki később saját könyvtárát is a megyére, illetve jelentős részét a kaszinóra hagyta), s akinek **Berzsenyi Dénes** igazgató mellett szintén nagy érdemei voltak a köšnyvállomány gyarapítása és felvirágoztatása terén. **1876-ban** „díszes szekrényekkel láttatott el a könyvtári helyiség”.

1893-ban a kaszinónak már **könyvtári bizottsága**, **Trupp Károly** személyében pedig külön könyvtárosa is volt. Ennek ellenére többen is bírálták a könyvtár ellátottságát. A *Honti Lapokban* például azt kifogásolták, hogy a több mint háromezer kötetes gyűjtemény még „*nagyon el van maradva az új kortól, s csak az Egyetemes Regénytár kötetei meg a szépirodalmi lapok azok, amelyekkel valamely újabb író bejut a könyvtárba*”. Ezt a hiányt próbálták pótolni a bálokból származó jövedelem felhasználásával is. Egy 1910-ben szervezett bál jövedelme pl. 100 koronát tett ki, s ezt az összeget könyvvásárlásra fordították. A *Nógrádi és Honti Híradó* egy későbbi számában már jó példaként emlegeti az ipolysági kaszinó könyvtárát. Ezt írja a lap: „*A Nógrádvármegyei Kaszinónak követendő például hozzuk fel, hogy Ipolyság ezen előkelő társas egylete évenként 500 koronát ad a könyvtár gyarapítására.*” Itt jegyezzük meg, hogy **1907-ben** a Polgár Nyomdában megjelentették **A Honti Casinó Könyvtári Jegyzékét**. A közel 60 oldalas kiadványt **Okolicsányi Tibor** könyvtáros állította össze, öt csoportba sorolva az állományt (Költemények; Regények, elbeszélések, színművek; Irodalom- és művelődéstörténet. Életrajzok. Neveléstan. Nyelvészet. Bölcsészet. Zene; Történelem és segédtudományai. Jog-, állam- és társadalomtudomány. Statisztika; Természettudomány, hadügy és egyéb próza). Ezek száma megközelítette a **két és félezret**. Külön besorolásban szerepeltek a **folyóiratok és az évkönyvek**, valamint a **Pongrácz Lajos ajándékkönyvek**. Az előbbieket száma közel háromszáz, az utóbbiaké pedig mintegy kétszáz példány volt. Ez tehát összesen több mint 3 000 példányt tett ki. A kaszinó egyébként az **1909-es évben 33 lapra fizetett elő**, 101 kötetel és 73 füzetel gyarapította könyvtárát.

A Hontvármegyei Múzeum Társulat és a Honti Múzeum Könyvtára

Pongrácz Elemér kezdeményezésére a XIX. század végén Ipolyságon egy új társulat alakult, melynek tagjai a muzeológiával kívántak foglalkozni. **1898. december 29-én** közgyűlésükön elfogadták a **Hontvármegyei Múzeum Társulat** 49 paragrafusból álló alapszabályzatát. Ezt a belügyminiszter 1899. szeptember 16-án hagyta jóvá. A tagok nyomban hozzáfogtak egy létesítendő múzeum anyagának összegyűjtéséhez. Közben megjelent a társulat két kiadványa is (Matunák Mihály Szondival és Drégelyvárral, illetve a megye török kori eseményeivel foglalkozó kötetei.). **1902. június 6-án** pedig a **vármegyeháza három emeleti termében** megnyílt a **Honti Múzeum**.

Az új intézmény **Képes Katalógusát** az igazgató, Pongrácz Elemér állította össze. E szerint a gyűjteményben **80 darab olajfestményt** talált a látogató. Köztük Kubányi Lajos, Márffy Ödön és Vastagh György alkotásait. Az **éremlista** Árpád-, Anjou-, Hunyadi- és Jagello-kori érmeket tartalmaz. **Aporcelán-, üveg- és kerámiagyűjteményben** voltak körmöci, halicsi, csehországi és bécsi termékek is. A **fegyvergyűjtemény** török kori harci eszközökből, különböző kardokból, 1848-as puskákból, pisztolyokból állt. A **kő- és bronzkori gyűjteményt** agyagedények, csonteszközök, urnák, kardok, ruhacsatok alkották. A múzeum gyűjteményében jegyzett **családi és városi címerek** száma meghaladta a nyolcvanat. A felsoroltakon kívül még mintegy hatvan **okirat, régi kézirat és eredeti dokumentum** volt a múzeum tulajdonában, köztük a **sági konvent** 1501-es keltezésű levele, XVI. századi ítélő- és címeres nemesi levelek, kinevezések, oklevelek, 1848-as haditudósítások stb.

Irodalomtörténeti szempontból értékes dokumentumanyagot tartalmaztak azok a levelek, melyek szerzői közt szerepelt **Eötvös József, Arany János, Kazinczy Gábor, Csiky Gergely** stb. A múzeumba került **Csepreghy Ferenc** ipolyszalkai születésű népszínműíró hagyatékának egy része is. Itt jegyezzük meg továbbá, hogy a katalógus utal a **múzeum könyvtárára** is. Sajnos a könyvvállományt nem részletezi, csupán ennyi olvasható: **III. teremben. Könyvtár.**

A Honti Múzeum, így annak könyvtára sem működhetett azonban sokáig Ipolyságon. Trianon után, 1924-ben az anyagot Selmecebányára szállították. Néhány lokálpatrióta sokáig nem mondott le erről a gyűjteményről. Az 1989-es bársonyos forradalom után e sorok írója, mint a **Honti Honismereti Társaság** elnöke és helytörténeti kutató, **Danis Ferenc** helytörténész, volt iskolaigazgató (az újjraalapított múzeum első igazgatója) és **dr. Zsolnay Ernő** akkori polgármester társaságában többször is járt Selmecebányán a **Bányászati Múzeum** igazgatójánál és a város polgármesterénél, az egykor elvitt anyag visszaszolgáltatása ügyében. Az illetékesek hozzáállása pozitív volt: a város visszakapta a régi anyag-, és a múzeumi könyvtár nagy részét, így **1992. május 15-én** létrejött a városi múzeum és galéria, **1995. szeptember 17-én** pedig megnyitotta kapuit az új intézmény.

A **múzeumi könyvtárról** a város, illetve az intézet honlapján az olvasható, hogy a **történelmi könyvtára** és modern könyvgyűjteménye **5908 brossurából és folyóiratból**, valamint **3605 szakkönyvből** áll. A kiadványok nagy része a régió múltjával, annak történetével, néprajzával, régészetével, művészettörténetével foglalkozik, de megtalálható köztük a **Simonyi Lajos Galéria** névadójának egykori pedagógiai, művészeti és szépirodalmi könyvgyűjteménye is, akárcsak a régió mai kutatóinak szakkönyvei, szakdolgozatai stb.

A gimnáziumi könyvtár

Hont megye székhelyén, **Ipolyságon 1913-ban** szerveződött **gimnázium**, s 1914-ben már meg is alakult annak **tanár- és diákkönyvtára**. Ezek alapját képezte a **Szokolyi Alajos** (1871–1932) mecénás nemesember által beszerzett, s az iskolának adományozott könyvvállomány, amely **1918-ra 621-re** szaporodott. Előfizettek az olyan lapokra is, mint a **Botanikai Közlemények**, az **Irodalomtörténet**, a **Magyar Nyelv** és a **Magyar Nyelvőr**, a **Matematikai és Fizikai Lapok**, a **Történelmi Szemle**,

a *Földrajzi Közlemények*, az *Akadémiai Értesítő*, a *Magyar Pedagógia*, a *Művészet*, a *Magyar Iparművészet*, az *Uránia*, a *Huszdik Század* és a *Budapesti Szemle*.

A könyvtár gyarapítására az államfordulat után, **1922-ben** a „nemzetművelődési minisztériumtól” is kaptak pénzt. Ugyanakkor átutalták ide a *lipótszentmiklósi* és a *besztercebányai* reform-reál leánygimnázium ifjúsági könyvtárának magyar köteteit, mintegy 835 könyvet. A gimnázium könyvtárában akkor **1655**, a tanáriban pedig **1329 kötet** volt.

Az **1924/25-ös** tanévben a volt *zsolnai királyi magyar gimnázium* ifjúsági könyvtárából kaptak 98 kötetet, a következő évben pedig a nemzetművelődési minisztérium pozsonyi referátusa a *besztercebányai királyi katolikus főgimnázium* ifjúsági könyvtárát adományozta az ipolyságiaknak. Így mintegy **3508 kötet** szaporodott a könyvtár, amely a nagyvenes évek közepén már **5213 kötet** rendelkezett. Ha ehhez hozzávesszük a **753 kötetes önképzőkori könyvtárat**, valamint a **2592 kötetes tanári könyvtárat**, akkor azt mondhatjuk, hogy ez az állomány kellő lehetőséget kínálhatott a búvárkodáshoz. Kár, hogy a könyveknek nem volt mindig ilyen becsületük Ipolyságon. Hisz az ötvenes-hatvanas években a „bűnösnek” és fölöslegesnek vélt régi könyveket az udvarra dobálták az iskola padlásáról, s autókkal vitték a zúzdába. Így a régiek közül szinte semmi sem került az iskola jogutódjának könyvtárába.

Írásunkban nem törekedtünk a teljességre, s nem tértünk ki a város valamennyi egyesületének, iskolájának könyvtárára, sem a mai városi könyvtár bemutatására. Elsősorban a régi és jelentősebb könyvtárakról kívántunk szólni.

Thury György halála (Világháló)

Thury György emléktáblája a felsőtúri templomban (Csáky Károly felv.)

A régi ipolysági plébánia földszintes épülete egy képeslapon

Ahol a régi kaszinó könyvtára is volt. (Korabeli képeslap)

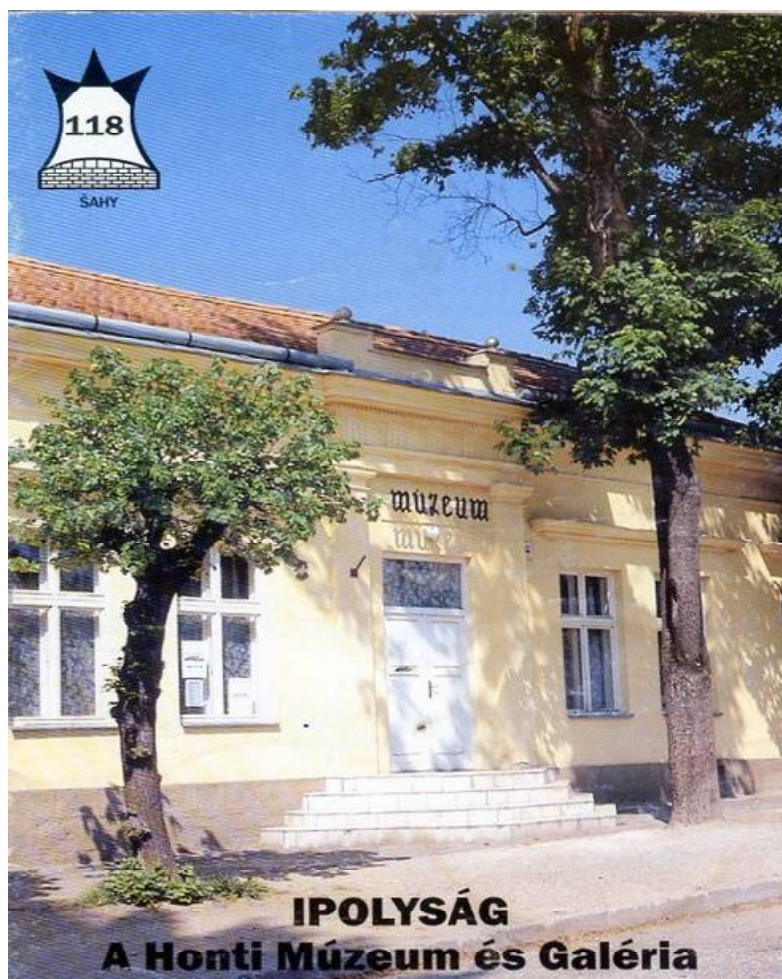
A premontreiek helyén emelt ipolysági jezsuita rendház épülete ma.

Csáky Károly felvétele

A gimnázium és a gimnáziumi könyvtár egyik épülete egy korabeli képeslapon.

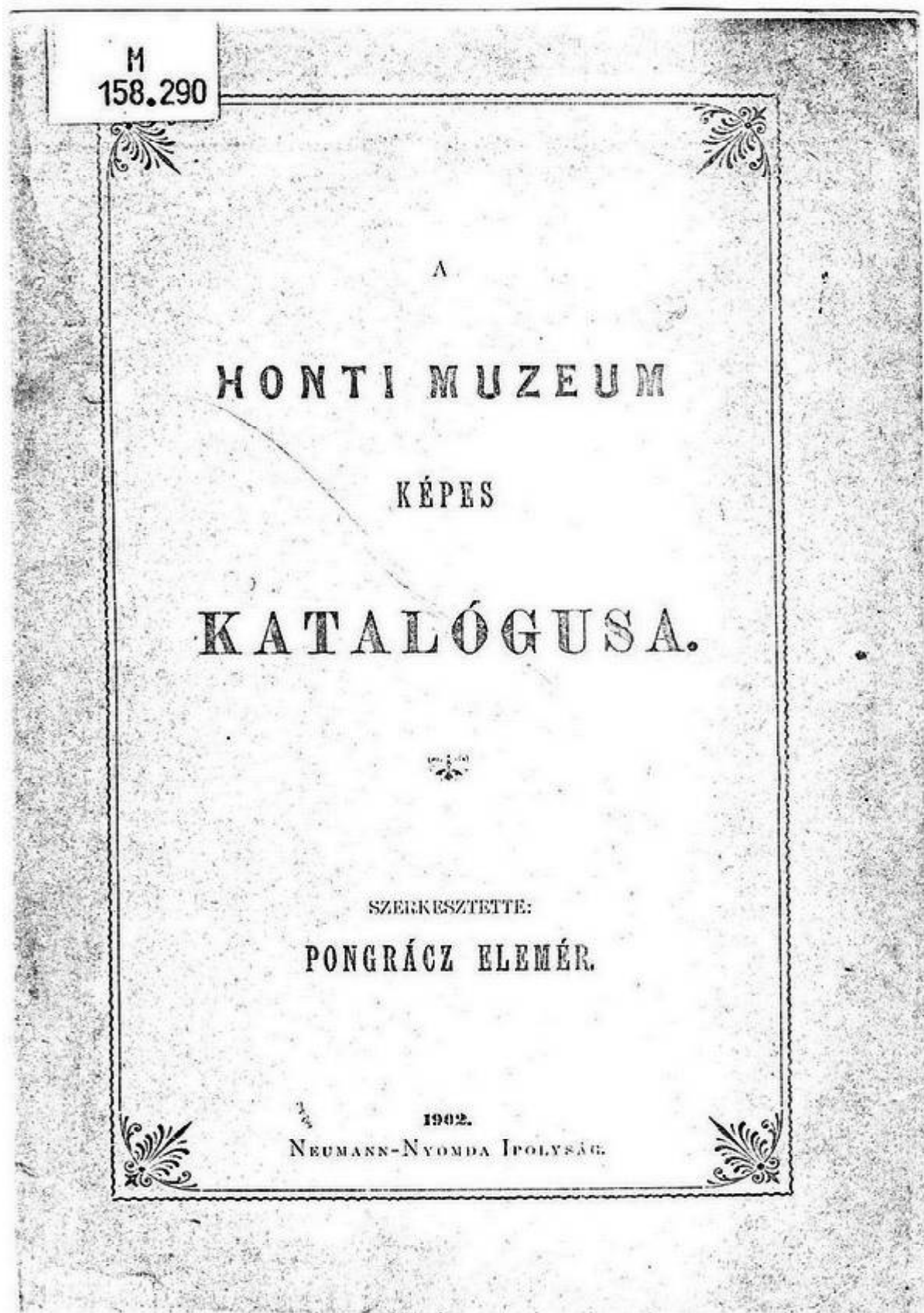
A Honti Múzeum képe egyik kiadványán. (Csáky K. repr.)

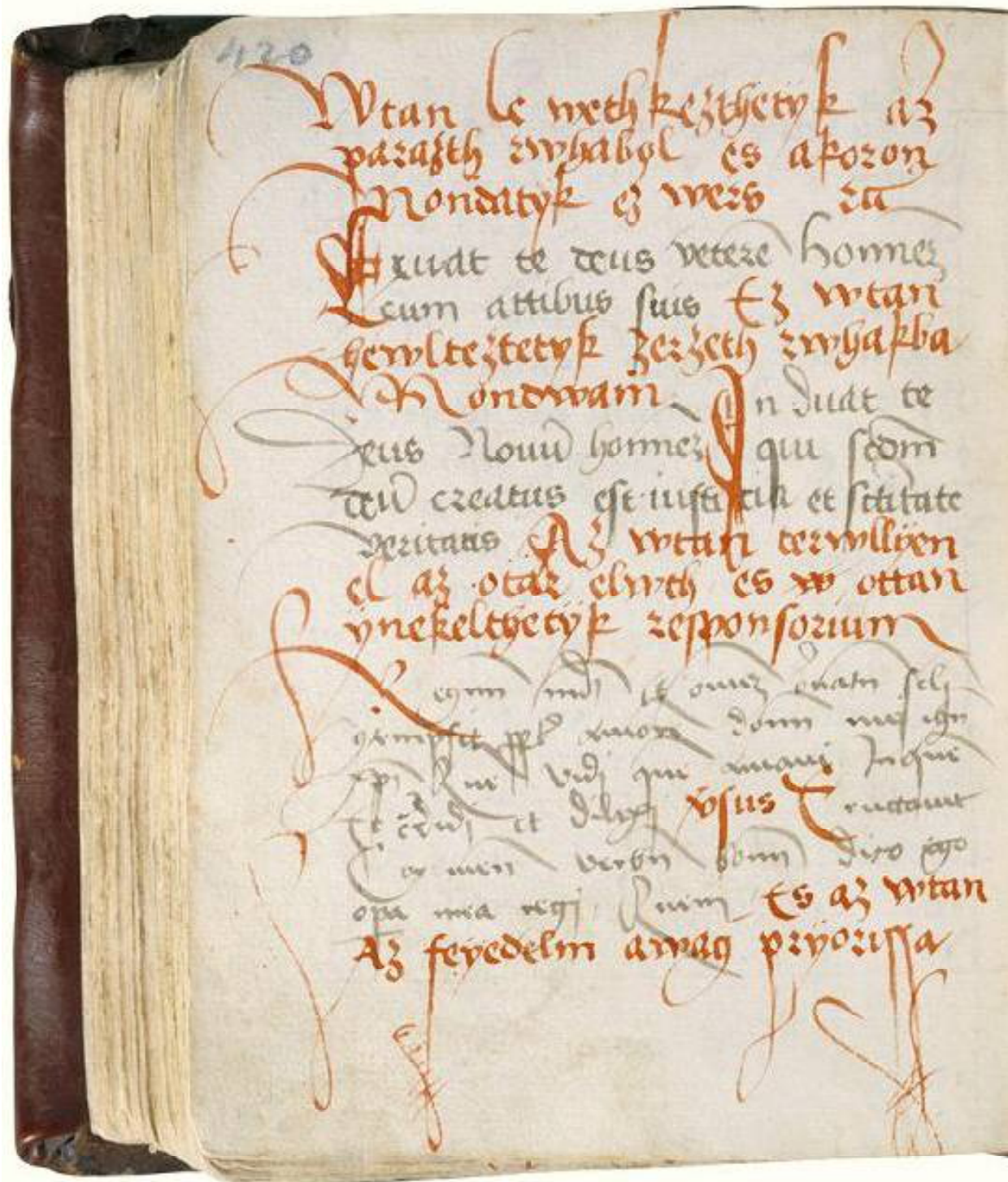
A Kaszinó könyvtárának jegyzéke. (Csáky K. repr.)

A múzeum katalógusa. (Csáky K. repr.)

A Lányi-kódex (<http://nyelvemlekek.oszk.hu/adatlap/lanyikodex>)

Thuróczy krónikájának első lapja (https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/e/eb/Thuroczy_elso_lap.jpg)

RAJCSI ADRIENN

Ötkövezés

1.

Éhezem a csavargást. Nem a két út közötti pénztelenség éhségével, hanem a lukulluszi lakoma vágyával. Belekóstolok a világba, harapok egyet a nagybetűs Föld habos hegyeiből, az édes és sós öntet vizeiből, mézeskalács házaiból, kacskaringós útjaiból, hogy eme nemzetközi konyha világának finom ízeit hazahozzam.

Kifogásként kezelem másképp gondolkodásomat, és vágyom rá, hogy üldözzenek. Üldözzenek, hogy legyen kifogásom az utazásra. Az elmém az új megismerésére, a szívem pedig a gyökerek kötelékével mindig hazahúz.

Túljártam a földet. Kerülve a tömegeket vonzó látványosságokat, az aszfalttal behintett biztonságot, a kényelem minden elvárt eszközét, hogy tapasztaljak, lássak, megélejek, és élményekkel megpakolva cipeljem csigaházamat hol Új-Zélandon, hol pedig a Karib-térség kis szigetein, vagy Dél-Franciaországban, Erdélyben, a Genfi tó partján, vagy csak úgy, magányosan Tajvan szigetén. Keresem a csodát, a maradandóságot, a földöntúlit, az emberit és a hely szellemét. Élménykötegeim bennem éledeznek sorsformáló egyediséggé.

Elvágyódom gyökereimtől, menekülök saját választott hazámból, majd visszatérek, hogy kiegészített tékozló fiúként bebocsájtást nyerjek. Könnyű visszatérni. Sokat látott világom úgy vezet a szülői házhoz minden egyes elutazásom után, mint hátszló a nyergében megülő terhét egy erdőkerülést végigügetve.

Minden egyes elutazásom az én El Caminom, amin boncolgatom saját hagymázás, önkívülettel járó, súlyos, utazási lázamat. A „rendszer üldözöttje”, vagy csak egy meg nem értett, soha fel nem nőő gyerek vagyok? Vagy a sok utazásomnak köszönhetően felnőttem, megmérettettem, beértem, és otthonmaradt embertársaim a családi fészek oltalmát élvezve mutogatnak kifelé, eltorzult ujjakba sorvasztva szabadságukat. Vállalom következő lépésem bizonytalan lépcsőfokát, lemondva a családi fészek melegéről.

Lehet-e a mindenkori politikára fogni a folytonos elvágyódást? Elegendő szitokszó-e gazdasági helyzetünk? A meg nem élt vágyaink? A beteljesületlen álmaink? A kifelé mutogatás vérlázító dühe hagy-e életteret saját magunk életének igazi megélésére? Az idegenség félelmetes ismeretlensége állít meg minden egyes elutazást? Vágyunk a szépre, a szebbre, a holnapra, a tökéletesre, önmagunk tökéletlenségével.

Én kalandvágyból utazom. Gyermekkorom hősnőit keltem életre minden egyes csavargásommal. Azt az álmvilágot élem meg, amit írók, költők énekeltek meg könyvekben, zenészek írtak le partitúrákban, illatok generáltak konyhákban és a parfümgyárak fertőtlenített laboratóriumaiban. Megtapintom a követ,

és érzem a sivatag erőit, megsimogatom a homokszemeket és hazaviszem a tenger hullámain, kinyitom a szemem és látom az elolvasott élményeket, hallom a szél füttyülését a kanyonban, a síkátorban, az erdőben, és táncra perdülök.

Lépj be kivetkőzött világomba, legyél csodám látnoka a képzelet szárnyán! Én majd adom a szavakat, mondatokat, leírt útjaimat, te pedig kedves olvasó, párnázd ki minden testrészedet, helyezkedj el kényelmesen, önts egy pohár finom bort kristálypoharadba, és hagyd, hogy a szöveg a filmeddé váljon.

2.

Nemrég elhagytam Budapestet. Pozsonytól 27 kilométerre költöztem Rétére, egy nagyszerű kisfaluba, szülőföldemre, gyökereimhez, ahol egy nő a köztársasági elnök, ahol épül a gazdaság, és ahol megél egymás mellett a hegyekből leköltözött tót és a tősgyökeres roma is. Vicceskedve „migránsozzuk” egymást, mert ezen a szerencsétlen helyzeten csak nevetni lehet. Kínunkban. Messziről köszön a falumbéli, barát kisegít, rokon besegít, szakmunkás van és szakít időt, jól dolgozik és van emberség.

Anyámmal ötkövezünk a helyi mesterséges tó partján, markunk kis kavicsokat válogat nyérés céljából.

A buszmegállóban mindig van ismerős akivel lehet beszélgetni, témából kifogyhatatlan vagyok, minden érdekel, és üzenem azon barátaimnak, akik még mindig nem tudják hogy mik lesznek, hogy tőlünk működik a világ! Nem kell eldönteni, ha minden érdekel, az jó, mert nekünk köszönhetően a kommunikáció örökkön él, hála nyitottságunknak. A mások által szétszórtnak, mindenbe belefogónak és soha semmit nem befejezőnek titulált koncentrikus zombik megnyugtatóására, üzenem: mi színesítjük a világot.

3.

Tegnap este bő kétórás út után érkeztem Florida csendes, nyugodt kisvárosába, olyan „született feleségek” utcába, ahol a csend és a jószomszédság pozitívabb minden amerikai motivációs közhelynél, a levegő tiszta, és minden egyszerű és tanulható nekünk, európai túlképzett és túlkompensált énünknek.

A tenger imádata nálam az emberi lét elvárt intelligencia koefficiense. Az óceán imádatát pedig gyakorlom: Új-Zélandon megtanultam tisztelni, Tajvanon kellő távolságot tartani, Floridában pedig tanulom az együttélést vele, tudjuk-e eléggé tolerálni egymás rögzült rigolyáit, elviseljük-e egymás egyedi humorát, és olvassuk-e egymás szeretetnyelvét....

Velem először játszik az óceán, frissen fodrászolt hajamat veszi célba, küld két-három hullámot, fellebegtet a tetejére, kéjesen sikkantgatok a csúcson, a sikertől mámorosan egyre bátrabban vetem bele

magam a habokba, majd a hetedik hullámot elvétem, rám borítja teljes nagyságát, és olyan erővel csap a homokos tengerfenékhez, hogy fürdőruha alsóm a bokámat verdesi, jobb vállam lyukat fúr a földbe, és tudom, hogy ennél lejjebb már nincs, és ugyanazzal a lendülettel kidob a víz a partra, mint egy gyökértelen hínárt.

Az apró madárcák fel-le rohangálnak ételment keresve, a Miami-i tengerparttól eltérően itt a sötét korallós homokon. A parton szállingóznak az emberek, elhangzik egy-két „howareyou”, és nem érzem a felszínességet mögöttem, mert mindegyik „hogya vagy”-hoz kapcsolódik egy „milyen a tenger”, „honnan jöttél”, „merre tartasz”, és „legyen szép napod”.

Az érkezés öröme, az újdonság izgalma és a teljesség keresése az első napokban mindig leterít. Saját világom átértékelése egy ismeretlen környezetben komoly feladat, életvitelszerűen pedig zsigeri lesz egy idő után. Egóm erős intelligenciája, kíváncsiságom, túlélési ösztönöm és bőr alatt lakó jólneveltségem megtanított azonnal alkalmazkodni helyzetekhez és helyzetekben, amíg oroszán jegyem meghozza a döntést, vagy egyszerűen átnéz. Első körben próbálom befogadni az ötsávost utakat, a teret, az égboltot – amit teljes terjedelmében látszik, a felhőket – amik itt teljesen más alakúak mint a világ másik részein –, a hely dinamikáját. Olyan vagyok, mint egy radar, vagy egy röntgengép, készítem a diagnózist, térképet, bemérem a helyzetet, jelzem a stratégiai pontokat, jó desszantostként bevetésen analízálom, majd elkészítem a tervet. Utazásom előtt soha. Vannak jegyzetek, kedvesináló olvasmányok, belekukkantott filmek, nézegetett képek, de a valóságot spontán élem meg.

Amerika pedig egy örök talány marad. Tizenvalahány éve, amikor először jártam ebben az óriási országban, hagytam magam vezetni, miközben kinn a szabadban kánikula tombolt, a stúdióban megfagyunk. Féltem Philadelphia felhőkarcolóitól, mint Komáromnál a szélmalomoktól, nem mentem az óceánba, mert a parton találtunk egy bombát szlovén munkatársaimmal, akik a Picasso múzeum helyett egy plázába vittek, mert nekik az volt az érték, üvöltöttük a Born in the USA című Bruce Springsteen számot és senki nem szólt ránk, beültünk a hosszú limuzinba, és készítettük az első szelfinek nem mondható fotókat magunkról kitekert csuklóval...

Hol kezdődik az utca és hol ér véget a város? Melyik a fizetős autópálya és melyik a városi út? A hatsávost a sima körút és az autópálya csak kétsávost? Merre van észak és merre a dél? Tősgyökeres amerikai barátaim úgy használják az észak-dél orientációs irányokat, mint Onedin kapitány a tengeren, a szélirány beazonosítására.

Hogyan boldogul egy vadidegen ebben az átláthatatlan rendszerben? Hosszú távon meg lehet szokni? Korhoz van kötve az integráció? Trump azért zárja le a határokat mert tisztában van az idegenek számára ismeretlen átláthatatlanságával? És jót akar? Szubjektív idealista vagyok, aki próbálom egyszerűen gondolkodni, elegendem van a derivált és hatványozott nyakatekert gondolkodásból. Háromszázmillió ember.

Ez még világviszonylatban is rengeteg. És csak pár helyi turistával találkozom, Florida kisvárosai napközben kihaltak, vagy az autóban ülnek, vagy a plázákban lógnak, vagy talán dolgoznak, vagy nyaralnak, de nincs az a pesti bulinegyedes filing mint a VII. kerületben. „Florida nyugdíjasparadicsom” – olvastam tíz éve amikor először jártam itt. És esélyt sem adtam, hogy megmutassa fiatalos arcát. Így most belevágok, teljes valóságában ismergetem, mitől nagy Amerika, nem csak a kiterjedését nézve, hanem azt az életfilozófiát, amit próbálunk átvenni, tanuljuk, aki pedig nem, az gyűlöli, lenézi és elutasítja. Amerika tényleg a lehetőségek hazája? Hol tart most, napjainkban, egy utazó szemével és lelkével, szívével? Három hetem van rá, hogy megválaszoljam mindazt a kérdést, ami szélsőséges nézeteket vált ki sose utazó emberekből, vagy azokból a lelkes csavargókból, akik vagy meg akartak győzni lelkesedésükkel, vagy el akartak téríteni tapasztalataikkal. Amerika egy szegletét járom be, egy Magyarországnál majdnem ötször nagyobb államot. Úgyhogy véleményt és konklúziót levonni bátor tett, legyen ez a pár oldal inkább egy kalandor okoskodása, interjúk tárháza, és vélemények szabad folyása. Egy floridai kaland hiteles története, a merész vállalás megemésztett irománya, egy őszinte tapasztalás egy királylány tollából, akinek sose nő be a feje lágya. És csak szabadkozom és szabadkozom, mert már nem is az utazás a nagy kihívás, hanem azon belül a korlátok, amiket áttörök. A tartalmi utazás, a nagy miértem most falakat dönget, titokzatos célja olyan ismeretlen, hogy megpecsételődik egy óriási megmérettetésben.

És megérkeztem egy floridai kisvárosba, ahol a frissen nyírt fű illata, a tenger sója és a végeláthatatlan ég kéksége, a picit nagy házak biztonsága és nyitottsága egy bekevert koktél, amitől minden nő megmámorosodik, és született feleségnek képzelet magát. Az én kis utcám azért érdekes, mert itt többek között elvált férfiak élnek. A balról szomszéd éjjel-nappal dolgozik, gondolom magas az asszony járadéka. A jobbról szomszéd kamionos, alig van itthon, albérlői vannak, egy házaspár kutyával. Szemből egyspanyol család, aztán jön két kanyar, és onnan túl már nem látok.

Utazásaim bátor szándéka mindig saját korlátaim megtapasztalása és átlépése. Pontosabban a tapasztalás. Hogyan mondjam el az életnek, hogy mit akarok, ha magam se tudom? Kívántam százszor és ezerszer. Leírtam. Elolvastam. Elégettem teliholdkor, kívántam Luca napján, imádkoztam öt vallás templomaiban. Aztán újraírtam, pontosan, hosszan, ahogyan kell.

Hé, te, magasságos! Most már jó lenne, ha rendesen elolvasnád! Tudom, hogy rengeteg elfuserált nő és férfi írja neked a különböző leveleket ideális társról, életük szerelméről, boldogságról, gazdagságról, egészségről és nagy találkozásokról, de kérlek, ne csak átfusd ezeket a szándékokat, hanem olvasd végig betűről betűre. Mert most kihagytál pár sort, az biztos. Például az egyformán gondolkodást, a szabadságot, a függetlenséget.... Itt, Amerikában....

Hogy mit engedek láttatni az az én legbensőbb magánügyem. Miközben a létkérdés elvárt formulája a felszínes láttatás, a belülről rohadó Boss ingekkel és a női koppintott parfümök pacsuli utánzataival.

ha nem úgy jönnek ki a számítások, ahogyan azt szeretnénk, ha bezáródik egy ajtó, egy másik majd egy harmadik, a női lét ösztönössége bevonz egy negyediket. Ami nyitható. Így talált rá főhősnőnkre egy üzenet egy közösségi oldalon az éjszaka kellős közepén, amikor a lemondott üzleti megrendelések, a politikai választás kétségbeesett eredménye, és a reménytelenség negyven fölött hatalmába kerítette, nem látva más kiutat mint belevetni magát, hisz ennél, ami most van rosszabb már nem lehet, és ha nem adunk egy esélyt az újnak, akkor később megette a fene az egészet.

4.

Mérges vagyok! Dühös vagyok! Ordítok ki a fejből a sok elcsesztett döntésem miatt, a kihagyott lehetőségek miatt, a félreállások miatt, a lojalitásom miatt, a kopott könyököm miatt, az álszenteskedéseim miatt, a félelmeim miatt, a sebezhetőségem miatt, a neveltetésem miatt, az elveim miatt, az egóm miatt, a meg nem tanult leckék miatt, a beivódott kötelességtudat miatt, a becsületességem miatt, a becstelenségem miatt, a szabadságvágyam miatt, a kétségbeesésem miatt, a tehetetlenségem miatt, a céltalanságom miatt, és minden elcsesztett agyongondolt, agyonpolemizált, megrágott, túlbonyolított, határozatlan szándékom miatt. Amikor az ember eljut egy olyan pontra, amikor már nem akar és nem tud sikítani vagy behúzni valakinek, hanem csüggedten ül az apátiában, akkor kell nagy levegőt venni, és kipréselni a szuszt negyvenvalahány év rutinjából, automatikusan, ösztönösen, mert átgondolva, megtervezve most nem megy.

A teljes csőd, az értelmi beszűkülés, a rendszernek való megadás, a saját magam meghazudtolása, költözés, kirekesztés, behódolás, alkalmazkodás, és a teljes nihil. ... Nehéz döntés. Csökönyös intellektuel vagyok, akinek vannak elvei. Egy libsi tyúk, akinek most be kellene húznia a nyakát és kussolnia. Érzem, ha Magyarországon maradok, a megkeseredés és a mérge lesz az egyetlen motivációm reggelente színre lépés előtt. Mert ahhoz már túl öreg vagyok, hogy ne vegyek észre dolgokat, de még túl fiatal, hogy lehúzzam a redőnyt. Sokan megrekedünk negyvenen túl és ötvenen innen, bedarál a kötelezettség, mi vagyunk a szendvicsgeneráció, amikor a gyerekeket támogatni kell, még, és a szülőket támogatni kell, már. De hogyan támogasson egy művészi vénával megáldott, kényszervállalkozó üzletasszonynak látszó egyedülálló magyar migráns anya, ha nem esik közel a kondér széléhez? A változás olyan erővel jön és olyan sok oldalról megy, hogy csak meg kell forgatnom a szerencsekereket és várom, hol áll meg. Már 2012-ben vissza akartam költözni Szlovákiába, de a kötelezettségek és a vérem még Magyarországon tartott. Aztán jött az én kis gazdasági válságom, az egyre gyakoribb külföldre utazásom és a megerősítés, hogy ha a családom északon, a vérem délen, akkor mi a fenének áltassam magam, valamerre indulni kell. Így csaptunk a lovak közé a macskámmal és Bélámmal, aki az én házmesterem, ezermesterem, és tömtük tele az autót az élettemmel, jókedvvel, bőségesen.

5.

Anyunál festünk, és miután épp magára borított egy frissen készült tál rakottkrumplit, segítségem felülmúlhatatlan. Drága Anycikám, mondom neki, ha már a plasztikai sebészeten kötöttél ki, egy altatásban csináltass meg magadon ezt meg azt. Különbén nincs rá szüksége. Genetikailag vagyunk így kódolva ráncstalannak, jó bőrnek. Anyuvalmeg tudom beszélni intellektuális tanulmányaimat, közösen faljuk a könyveket, magyarul, szlovákul, mindegy. Mama receptjeinek rejtjeles kódjai nagyobb kihívás, mint a német igeragozás vagy a francia számolás. A kevert nyelven írt hozzávalók megfejtése még hagyján, az esküvői mennyiségre számolt kilók, és sok esetben mázsák deriválása egy csonka családra az igazi feladat.

És a festés alatt a nagy szanalásnál óriási családi titkokat fedezünk föl. Mondhatnám azt is, hogy jól feltúrtam a megszokott családi fészket, érzem is, hogy mindenkinek szokatlan folyton zizegő életem. De a határon túl jólneveltek az emberek, még Öcsi is bocsánatot kér egy-egy elszólásáért. De hát mit lehet tenni, most már ez van, én itt, próbálok beilleszkedni, és amikor bemegyek bármelyik hivatalba, örömmel fogadnak, régi ismerősként üdvözölnek és messziről jött ember azt mond, amit akar kérdésekkel ostromolnak. Két perc alatt elkészül a nemzetközi jogosítványom és csak hat euróba kerül, plusz a fénykép. Anka megvár amíg átérek a kisváros egyik feléből a másikba, itt mindenki ismer mindenkit és vagy azért, mert még nem darált be a mindennapok rutinja, itt minden flottul működik. A működiken van a hangsúly és azon, hogy mit akarsz. Konkrétan. Az emberek többsége felkészült jogaiból, lehetőségeiből, és aki akar valamit, azt el is éri. Nem vágnak bele kétes ügymenetekbe, a lehetőségeket tisztességes munkában aknázzák ki. Persze itt is vannak rossz útra tévelygők, de őket a társadalom megbélyegzi, kiveti, és nem hagyja megemészteni. Összetartó egy kis társaság, még ha vannak mostanában kifele kacsintgató játékosok, akikről mindenki tudja, hogy csak kompenzálnak. A meg nem élt életüket.

Valamiért más itt a levegő, a fű színe, itt nincs szénanáthám, a dió lepotyog az udvarunkra, az ajtót be kell csukni nehogy az egér beszökjön, Ica átjön minden vasárnap mise után, Bátyó minden nap, Öcsi két-három naponta, szóval a nagyvárosi bezártság után felüdülés a konzervatív Szlovákiában – ahol nem törünk rá a szomszédra egy kanál cukorért, hanem bejelentkezünk – ez a társasági élet. Minél fiatalabb egy ország, annál intelligensebben viszonyul a világhoz, múltja nem frusztrálja életútjával.

Pont, amikor beleszoknék egy új, izgalmas létbe, vissza a gyökerekhez, ahol nincs internet (még), fizikálisan hasznosítom energiáimat, esténként jó érzéssel fekszem le mert tettem valamit a közért, megtaláltam gyökereimet, működik és működök, a sötét árnyak elkerülnek, mert nincs idő polemizálni halálon és léten, akkor kell meglépnem életem egyik legnagyobb döntését. Ilyenkor az jut eszembe, hogy jó lenne olyan helyzetbe hozni magam, amikor nem kell döntést hozni. Menni vagy maradni?

6.

Félek. Hogy a tengerparti, kiszámíthatatlan rip áramlat behúz a sekély, zátonyos partszakaszon. Tajvanon a helyiek be se mennek az óceánba, Új-Zélandon tisztelik a tenger erejét, a Karib térségben megtanulták a szelek szárnyán hasznosítani, csak mi, európaiak gondoljuk hogy értünk van a tenger. A megszokott pesti, kényelmes, szingli életem a folyton meghibásodó Whirlpool mosógéppel, az alig szívó porszívómmal, az esténként szellemeket idéző villogó konyhai lámpámmal, a huzatos ablakkeretemmel, a központi fűtés kénye kedvének behódolva könnyen megszokja a tökéletességet. A két autót a kocsifeljárón, egy a garázsban, a mosó-szárítót, a mosogatógépet, a tisztított vizet, a sütőt, a légkondit. De nemszokom meg, mert a légkondi odavág a torkomnak, a többi pedig pótcselekvés. Egy izgalmas pótcselekvés, amit ki kell élvezni az élet adta lehetőségeknek köszönhetően. Mit lehet kihozni egy kertvárosi milióból, ahol a levegőben érezni a feszültséget plusz amit én gerjesztek félszégességemmel? Nagypofájú önbizalmam majd tudja. A sunyi, takarásból támadó rip áramlat pedig becsal, megcsavar, kivág a partra bokáig húzott bugyival, és beszippant a mélybe.

Emlékszem, Tite dobott be először a vízbe Szencen, a Bágerba, úgy tanított meg úszni. Nagyon kicsi voltam még, de már az emlékezés szintjén, tehát három év körüli lehettem. Utána uszonyt növesztettem, és nem lehetett kicsalni a tóból. A szám lila volt, anyu homloktól lefele pedig fehér, mert a kezét használta szemellenzőnek, hogy figyeljen, percenként felbukkanok-e. Később egy percnél hosszabbra fejlesztettem az egy levegővel a víz alatt kitartó képességemet, majd öcsémmel versenyeztünk ki bírja tovább. Kitapasztaltam, hogy a víz alatt maradni gyakorlás kérdése, a víz felett meg a kitartásé.

Ha nem élném meg ezeket a kalandjaimat, nem lenne miről írnom. Akkor talán egy depressziós alkalmazott lennék egy multinál, aki kiteljesedik egy adminisztratív statisztikai adatban. Akkor nem lenne önvizsgálat, mert az átlag határozná meg egyetlen szándékomat. Mintha szándékosan generálnám szappanoperába illő jeleneteimet a világ különböző pontjain. Kihoznám-e magamból a maximumot az íróasztal mögött ülve? Vagy kellene a külső ingerek, amik kipiszkalják mindazokat a késztetéseket, amiket ezek a kalandok okoznak? A napon a csirke se sül meg. Kell a tűz, a láng, a forró olaj, a fűszerek, amitől zamatos lesz, ízletes és fogyasztható.

Miért kell mindig mindent megmagyaráznom? Hiszen tudatosan döntök minden egyes cselekedetem előtt. Felelősségem teljes tudatában, vagy az ösztöneimre hallgatva, az utóbbi időben pedig a hormonjaim parancsait követem szétszakadt megfelelési kényszerrel. Az egyik felem hajt, a másik felem óv, és a kettő között esek a pillanatnyi örömtől vezérelve a másnaposság lelkiismeretfurdalásába.

Én bevándorló voltam évtizedekig Magyarországon, a világ sok helyén megfordultam, de a magyar gyűlölködést sehol máshol nem tapasztaltam, csak magyar közegben. Egy ember szemüvegén keresztül látni a feszültséget elég szubjektív dolog, nem is bocsátkozom részletekbe, csak széljegyzetnek

vetem ide, hogy emlékezzek Florida történelmére, ami sose volt amerikai fennhatóságú, a spanyolok, portugálok adták egymásnak, majd a britteknek, míg végül 174 éve lett az egybesült államok tagja. A lakosság nyolcvan százaléka színesbőrű, a „native” indiánok pedig már vagy kihaltak, vagy elköltöztek, vagy elszeparáltak élnek putrinak nevezett telepeiken. Gondolom nem először teszem föl ezt a kérdést, hogy ki a bevándorló és ki az őslakos ebben a színes kutyaszabásban, mire a válasz, hogy aki az adót fizeti.

Elmesélem, hogy kinn voltam több mint egy hétig Hegeyshalomnál amikor jöttek a menekültek, és senki nem akart maradni Magyarországon, és hogy szívzaggató volt a látvány és a sok ember, aki a túlélésért bármire képes, és különben is mi köze az európai problémákhoz, ha itt él körülbelül nyolcezer kilométer távolságra, ráadásul elég messze a mexikói határtól. Emberünk csak ül és némán bólogat.

És ez kezd félelmetes lenni.

7.

Idealizált világban élek. Hogy megmagyarázzam életem alakulását, naivitásomat, rá kell döbennem, hogy mindig jobbat képzelek be egy helyzetbe, mint amit valószínűleg adni fog. Mivel úgy képzelem, hogy mindenki úgy gondolkodik alaphangon, mint én, és mindannyian egyenlők vagyunk, ezért áramütésként ér minden egyes másként gondolkodás, és elementáris erővel terít le minden abból fakadó tett. Az utóbbi időben volt belőle elegendő. Azért lettem egy begubózott mókus, mert magamban csak magamat kell elviselni, az írás pedig az önkifejezési eszközöm lett annak a közegnek, aki szereti azt, amit csinállok. Kedvenc kutatóm, Brené Brown írja egyik könyvében, hogy ha kívülre csak a szépet és jót mutattuk eddigi életünkben, akkor az igazmondás tétje különösen nagy lehet. Hát ez olyan igaz rám nézve, hogy sírva ordítok ki a fejemből némán üvöltve bele a nagyvilágba, hogy „segítség, mentsetek meg”, mint A sikoly című festményen az arc, hang nélkül.

A cselekmény személyes része bárhol történhetne a világban, számomra viszont fontos amerikai helyszíne, mert ezt a furaországot a saját rózsaszín szemüvegemen keresztül akarom látni, és próbálom nem megengedni az üveg karcosítását, nem engedem, hogy megkeseredett életek fekete-fehérre mázolja a színes illúziómat, a végén pedig én maradok a negatív a fotó előhívása után. Szeretném, ha valaki a tenyerén megmentene, de az én feltételeimmel.

Halloween éjszakáján, amikor egy autóból rálőnek egy hároméves kislányra, vendéglátóm örömittasan hívja fel a figyelmemet álmaim Amerikájára. Felhívom figyelmemet a fegyvertartási engedélyre és tartásra és a tényre, hogy a világ országainak többsége elítéli és tiltja a fegyverek tartását magáncélú használatra. Kiderül, késő már a kifutott tejbe sírni, olyan sok a kiadott fegyver, hogy bevonásuk és tiltásuk lehetetlen. Különben fegyvere neki is van.

8.

Rövid otthoni létem alatt megtanultam maximálisan alkalmazkodni akár szélsőséges helyzetekhez is. Olyan intelligenciát fejlesztettem ki, hogy a másik végig azt hiszi, hogy jól érzem magam mellette, pedig derekam beáll az izomgörcstől, nyakam erősen mészkövesedik, gyomrom összerándulva vigyázállásba vágja magát, szám pedig széles mosolynak látszó vicsorba merevedik. Lassan ki kéne fejlesztenem a céltudatos pózolás, amikor vissza kellene nyelnem gondolataimat, saját célom érdekében. Mik is a céljaim? Van egy egyetemista lányom, akit támogatnom kell amíg elvégzi tanulmányait. Ezt akkor is megtenném, ha nem kellene, ugyanis ezzel kompenzálom mindazt az önálló boldogulást, amit drága szüleimnek köszönhetek, akik sose támogattak. Tehát ennek a célnak az érdekében búbájosnak kellene lennem, taktikázni, bólogatni, szolgálni, alázattal túrni és véghez vinni.

És mi a saját célom ezzel az utazással? Fogalmam sincs.

Dél van. Nem harangoznak. Nekünk, európai kultúrsznoboknak kell a történelem, a látvány, a műemlék, az omladozó falak, az anekdotákban megerősödött építészet, a kulturális örökség, a maradandó, a fennmaradó és a csodálható. Nem tudunk és nem is akarunk a jelenben élni, elődeink tiszteletét mi alkotásaikba vetjük.

Mivel az amerikai foci nem érdekel, van időm gondolkodni. Valami megtört bennem. Nem is az elmúlt napok történése miatt, és nem is az életutam miatt, hanem a legközelebbi hozzátartozóim reakciói miatt. Könnyű kifele mutogatva a másikban a rosszat megtalálni. Saját magunk tökéletességének keresése kiapadhatatlan téma, és csak az arra érdemesek sose érnek célt. Felgyorsult világunkban, ahol a most és az azonnal a két kulcsszó, hihetetlen erővel nyomul előre a középszer, ahol elegendő az agresszió, a mert megmondtam és a hangosabban hangsúlyozott mondatok. Gyenge vagyok visszaordítani szeretteimre, és érzem, hogy ez a szerencsétlen fogja meginni a levét.

Vendéglátóm középszerúsége lassan kerít hatalmába, az óramű pontossággal megtervezett napi rutin, a fogyasztható étel kiporciózása, a „minek?”, „drága!” és „felesleges” mondatlezárások sokkolnak. Miközben a garázsban az autók. Egy utópisztikus világba csöppentem, a munkásosztály felemelkedésének derekán, amikor a pénz az egyetlen uralkodó eszköz, és akinek van, az mindent visz. Nincs stílus, nincs öblítő a házban, nincsenek illatok, csak a méregdrága parfüm, a divatos organikus és egészségtudatos lét bedarálja aszagokba pecsételt emlékeket, a természetesség alpárian közönségessé válik. Egy nő meg tudná szépíteni, de egy férfi kezében ügyetlenné és lecsupaszítottá válik. Stílustalan. A flip-flop papucs a susogó rövidnadrággal, a templomba felvett farmer a kertben edzett sportcipővel, aminek eredeti küldetése ismeretlen. Úgy nézhettem ki a templomban Mr. Amerika mellett, mint egy divatlapról életre kelt modell. Pedig a körmeim messze nem olyan hosszúak, vörösek és frissen manikűrözöttek, mint West Beach-i kiruccanasunkon a helyi étteremben bárpult nőtársaim karmai.

A lábam pöttyös a hangyáktól, hajam a tegnapi óceánparti merülésnek köszönhetően begöndörödött, lófarkokban lengedezik disztíngváltan szorosra kötve.

Már a második napomon tudom, hogy sokáig nem maradok Amerikában. Utazó énem egyre hangosabban kiált a szabadságért. Nem való nekem a cselédsors, a kötöttség, a házaset, sem a szabályosság. Magam vagyok saját magam szabálya. Olyan erős, kőbe vésett rend szerint élek, ami lekövethetetlen. Hajnalban kelek, felpucolom magam az elviselhetőség szintjére saját magam akaratából, használható emberi lényt faragok magamból, akinek vannak céljai, napi teendői, amikhez fel kell sparolnom magam. Hájpolnom, ahogy azt a nagy Amerikában mondják. A magyar üzletasszony saját magát motiválja reggelente a tükör előtt. Meg tudom csinálni, ügyes vagyok, elérem. Nekem sokáig a gyerekeim volt a jelszóm, a mottóm és a motivációm. Aztán a gyerek kiszállt, és maradtam magamnak. Újra kell programoznom mértemet. Szóval számítógépfüggő utazó nagykövet vagyok, csak éljem túl ezt a két hetet.

A piac tetszik. A túlzabált Amerikában az ökopiacnak jelzett kirakodóvásár egy kisvárosban igazi fesztivál hangulatát kelti, ahol az ideiglenes tér végén, élő zene szórakoztatja az arra járókat. Ez az, amit imádok Amerikában. Minden utcából, házból, ablakból ömlik a country, a jazz és a blues. Úgy ontják magukból évszázadok megkeseredett balladáit, hogy egy álló helyemben megélem az összes észak-dél háborút, a rabszolgaságot, a Missisipit, a hét mesterlövészt, és Winnetou összes kalandját Old Shetterhanddel. Betárazunk salátából, zöldségből, és hirtelen meghallom a pénztárca foghoz vert kongását.

9.

Hogy mi a szerelem? Az, amit csinálok. Az életem értelme, a szabadságom, az átélt álmak és vágyaim, a megélt céljaim. A szerelemtől, ami a nagy könyvekben meg van írva, félek. Kerülöm, mert az érzékek csalóka játéka, az illúzió keltette ábránd. Amihez két ember kell. Ha megvan a két ember, akkor kell hozzá földöntúli ragaszkodás és örökkön tartó játékszenvedély. Ha elmúlik a játékszenvedély, vége a szerelemnek. Utána már csak lépegetések vannak, ingerült dobókocka gurítások és ha rossz lapot húzunk, elrontja a kedvünket. Mert nem szeretünk veszíteni. A tisztelettel teli szerelem pedig megszokás. Nem hiszek a veszekedés nélküli kapcsolatban, az érzelmek nélküli megszokásban, a rutinos mindennapokban. Olyat szeretnék, ami visz. Mindegy, hogy hova, csak sodorjon.

10.

Eddig a félelmeim vezényeltek. Nyeltem vissza álmaimat, mert mindig volt valami ami visszatartott. A „nem elég jó,” és a „nem elég” csak egy adalék volt a félelmi generátorban. A pénz, a „mit fognakszólni,”

a „nem merem” mindig megerősítette döntésemet. Bármilyen téren. Tulajdonképpen életem fő mozgatórugója a félelmek leküzdése volt, van és lesz. A félelmeimben élek. A félelmeim jelentik a legnagyobb hajtóerőt, és amikor már nincs mit leküzdeni, és zászlósként vonulok a csata első sorában, akkor beköszönt a halálfélelem mint egy aduász, és kell ennél több?

A lelkem és a gondolataim szabadok. A lábaim és a karom görcsösen ragaszkodnak testemhez, testem pedig a Földhöz. Elrugaszkodni a képzelet szárnyán tudok és lehet.

Hogyan magyarázzam meg az emberiségnek, barátaimnak, rokonaimnak színes világom félelemmentes megtapasztalását?

A kutya zihálása a hátsóm vénusz hajlatában megrémíztett, és még most is a virágcserep beton szélén állnék a csatorna csövet szorongatva, mint egy néma filmből szabadult Chaplin figura, ha nem bíznék az emberi érdektelenségben, és tudom hogy a kutya is megun egy idő után, és más izgalmat keres.

Az írás a Jókai Pályázatra érkezett, a szervezők és a szerző engedélyével jelent meg lapunkban.

A Szerk.

Kolozsvári Grandpierre Miklós: Angyalfiú (40x40, olaj, vászon)

VÉGH JÓZSEF mkl

A Petőfi emlékek Pencen

Nemzetünk nagy költője, Petőfi Sándor négy alkalommal is ellátogatott Pencre. Itt élt anyai nagynénje, Hruz Éva és aszódi osztálytársa: Csörföly Lajos és Dlhányi Zsigmond. Első alkalommal 1835-ben karácsonyi vakációra jött Csörföly, Dlhányi és Jakubovics (Kemény) János cinkotai iskolatársával.

Látogatását Kemény János is megírta az „Adalékok Petőfi életrajzához” cikkében. Az írás megjelent a Koszorú. A Petőfi-Társaság havi közlönye 5. 1881. évi 2. számában:

„Petőfi egyik édes anyja utáni nagynénje Pencen (Nógrád-megyé) Kosztolányi Imre ügyvédnél lakott, mint házvezetőnő. Petőfi, Dlhányi, Csörföly és én 1835. telén Aszódról a karácsonyi szünnapokat eltölteni Pencre mentünk. Petőfi nagy-nénjéhez, Csörföly és Dlhányi haza, én pedig Csörfölyékhez.

Csővár alatt, a penci völgy kezdetén, kocsink felfordult, rúdja eltörött, mi pedig egymáson keresztül szóródtunk ki a kemény, fagyos és részben havas kociútszélre. Míg a baleset minket jajveszékelésre indított, Petőfi folyton kacagott és élcelt felettünk. Különösen pedig Dlhányi felett, kit mód nélkül szeretett és a ki az esés közben úgy belebonyolódott köpenyébe és a ráhullott szénaiülésbe, hogy a földön elterülve, sokáig nem tudott lábra kapni.

Petőfi nagyon érdekes kalandnak tartotta ezt az esetet, különösen akkor, midőn a törött rúd miatt szekerünkön tovább nem haladhatván, egy szerencsénkre arra jövő penci bőrös zsidó, a bőrökkel rakott szekér tetejébe szedett fel minket. Ekkor széles jó kedve támadt a felett, hogy milyen magas, ruganyos és illatos alkalmatosságon utazik.

Az öreg Csörföly aggódva hosszabb elmaradásunk felett, elibünk jött s a falutól mintegy negyed órányira találkozott velünk, de minthogy a bőrös szekér magasságában minket föl nem ismert, csak midőn a zsidót kikérdező: nem találkozott-e egy diákokat szállító kocsival? — ismert rá Lajos fia és ismertette meg magát is — Petőfinek nagy mulatságára. Sándorral két hetet töltöttünk Pencen, szánkázva és csúszkálva, a miben neki különös kedve telt.

Az öreg Csörföly, valahányszor Petőfit szólította, a Petrovics név helyett mindig Petrikovicsot mondott, a mi Sándorunkat mindig megneveztette.” A jeles történetet Hunyady József is megírta A garabonciás diák című kisregényében.

A szerencsés baleset. Sándorfalvi Sándor festménye.

Másodszor a híres penci szüretre érkezik Selmecről, diáktársai Kosztolányi Endre és Osztroluczky János társaságában.

1838 szüretét is itt töltötte. A Kosztolányi családnak a híres Menyecske-hegyen 15 hold szőlője termett. Mindkét alkalommal két-két hetet töltött itt a Kosztolányi család vendégeként. Petőfi így ír erről jó barátjának Csörföly Lajosnak Pozsonyba: „Nálunk october 13-án esett először a hó, hanem akkor nem voltam Selmeczen, de Penczen ... Penczen!! Én, Osztroluczky és Kosztolányi mentünk oda szüretre. S ott múltánk két hétig.”

Szüret a Menyecskehegyen 1838-ban

A képet Sándorfalvi Sándor penci származású festőművész festette
A kép bal sarkában ott ül a költő maga, s éppen verset fabrikál.

Harmadik és negyedik látogatása 1843 nyarára esett a Csörföly családnál. Ekkor Horváth Károly és Dlhányi Zsigmond barátaival gyalogolt Pencre Gödöllőről. Minden bizonnyal Pencen keletkezett A hűtelen c. verse, mely az első fennmaradt zsengéje. A penci szőlőhegyekre gondolt, amikor a Sovány ősz c. versét írja.

Petőfi emléktáblái

A múzeum közelében három emléktáblát is találunk. A költő látogatásának emlékére már 1926-ban avatták az elsőt. Az avatáson jelen volt többek között Rákosi Jenő író, újságíró, színházigazgató, lapszerkesztő, a főrendiház tagja, Lampérth Géza író, a Petőfi Társaság főtíkára és Ferenczi Zoltán irodalomtörténész, könyvtáros, a kolozsvári és a budapesti Egyetemi Könyvtár igazgatója is.

Emléktábla avatás 1926-ban

Az avatás penci közönsége

Az ünnepség prominens vendégei

Rákosi Jenő, karján egy penci kislánnyal

A településen, az említett tábla utódán kívül még két tábla hirdeti büszkén a nagy költő penci látogatásainak emlékét.

Famatuzsálem az egykori Csörföly ház udvarán. Árnyékában Petőfi is hűsölhetett.

A Csörföly ház emléktáblája

A harmadik emléktábla a kultúrház falán

Petőfi „lakóháza” egy régi képeslapon

A Petőfi obeliszk

A múzeum előtt álló Petőfi-emlékoszlop eredetileg Pest és Nógrád megye határán állt határjelző kőként. Penc ugyanis egészen 1950-ig Nógrád megyéhez tartozott, annak is a Rétsági Járásához Kosddal és Ráddal együtt. Akkor történt egy közigazgatási határmódosítás, mi által az obeliszk funkció nélkül maradt. 1973-ban került új helyére, a múzeum elé. Egy domborművel kiegészítve emlékművé nemesedett, helyet adva azóta a mindenkori márciusi közepi megemlékezéseknek.

A Petőfi emlékmű avatása 1973 május 27-én

A Petőfi-dombormű alkotója Németh Kálmán szobrászművész, restaurátor volt, ki 1903. október 11-én született Podolinban.

Az emlékmű a múzeum felújítása után

A dombormű alkotója Németh Kálmán

A szobrászművész a trianoni békeszerződés után, a művész családja előbb Ceglédre, majd Fót-Kisalagra költözött. 1922 és 1923 között az Iparművészeti Iskola díszítőszobrász szakának növendékeként folytatta tanulmányait, majd beiratkozott a Képzőművészeti Főiskolára is. 1929-ben a Nemzeti Szalon Tavaszi tárlatán állították ki először művét: Férfifej című alkotását. 1947-ben a Szépművészeti Múzeum megbízta a középkori és a barokk szobrok restaurálásával, melyek a háború alatt súlyos károkat szenvedtek. Több mint húsz éven át dolgozott e munkakörben. 1962–1965 között iskolát hozott létre a jövő restaurátorainak, ő fektette le a restaurátorképzés alapjait Magyarországon. 1978-ban a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Munka Érdemrend ezüst fokozatát adományozta neki. 1979. április 27-én halt meg.

A Petőfi táblatöredék

A penci múzeum kincsei között a kisépület falánál egy emléktábla-töredék található. Valaha az aszódi gimnázium falán hirdette, hogy itt tanult a nemzet jeles költője, Petőfi Sándor. Egy idő után azonban új táblát készítették, s a régi feleslegessé vált. A kőlapot ekkor megfaragták, hogy alkalmassá váljon a káposztás hordóba a savanyításhoz nyomatékul. Később innen is kikerült, s lépcsőként használták valamelyik szolgálati lakás bejáratánál. Itt találta meg Jakus Lajos bácsi, a múzeum alapítója, hozta Pencre a múzeum új büszkeségéért. A táblatöredék teljes szövegét többen próbálták megfejteni, de az eredeti felírás feledésbe merült. A legújabb helytörténeti kutatások során bukkantunk rá a táblaállítás történetére.

A Petőfi emléktábla állítás gondolata már korábban is felmerült. Ompolyi Ernő, a Vácvidéki Lapban egy nyílt levélben fordult Csengey Gusztávhoz, a gimnázium igazgatójához, s javasolta, hogy emléktáblával jelöljék meg a Fő úton lévő Neumann-féle házat, ahol Petőfi Sárkány Sámuellel, a későbbi pilis pappal és Neumann Károllyal együtt lakott. A tábla elkészült ugyan, de nem erre a házra, hanem a gimnázium falára került.

Petőfinek diákéletéből címet viselő tárcát dr. Vutkovich Sándor (1845 - 1905), filozófiai doktor, jogakadémiai tanár, irodalomtörténész, szerkesztő írta. Az írás az Ellenzék című, Kolozsváron megjelenő lapban jelent meg 1908. június 3-án. A szerző ezernél is több vezércikket írt. A Petőfi-kultusz terjesztése érdekében számos cikke jelent meg külföldi lapokban is. „Halhatatlan költőnknek gyermekkorát számos emlék aranyozza meg. Az aszódi diákélet, ahol Petőfi először áldozott a múzsának és szerelemnek, sok kedves epizódot tár föl. Költőnk ugyanis három évig járt iskolába Aszódon, t. i. 12 éves korától fogva 15 ig. Az aszódi ágostai hitvallású, evangélikus algimnáziumon emléktábla hirdeti azt, hogy Petőfi ott tanult.

A Petőfi-táblatöredék

Az emléktáblán a következő felirat olvasható:

Petőfi Sándor

itt járt iskolába 1835/36-1837/38. évben.

Itt lobbant fel a láng, itt nyerte olympi tüzét a

Legszeretőbb költő, a haza Tyrtaeusa.

Szelleme bölcsőjét itt hű anya őrzi; szegény bár:

Kincse, e lángemlék, átragyog ifjaira!

Emelte a kegyelet 1875 május 26-án.

Payerl K. Vác.

A verset Csengey Gusztáv készítette, aki az aszódi gimnáziumnak volt igazgatója, mielőtt Eperjesre távozott az ottani ev. kollégiumhoz teológiai tanárnak, s akinek működéséhez sok kimagasló irodalmi és nemzeti mozzanat fűződik. Ő szervezte a többi közt a Petőfi-önképző kört s az újabb írói nemzedéknek sok jó nevű tagja, mint Gerő, Darvai s a Moravcsikok tőle kapták az első impulzust. Moravcsik Mihály evangélikus lelkész Petőfi ösztöndíjat alapított. A tőke jelenleg 1500 forint. Évenként 2-3 aranyat adnak belőle annak, aki a legjobb magyar stilisztá, a többit tőkésítik.”

Annak a bizottságnak az élén, mely aztán 1875. évi május hó 26-án leleplezte a Petőfi emléktáblát, az ifjú Ráday Gedeon gróf, a későbbi honvédelmi miniszter volt.

A tábla díszítése és a mives felirat Payerl Károly, váci műköves mester munkáját dicséri. A verszetben szereplő Tyrtaeus, Echembrotus fia, a harcias elégia legtökéletesebb képviselője, a második messenei háború idejében (685–668. Kr. előtt) élt Spártában.

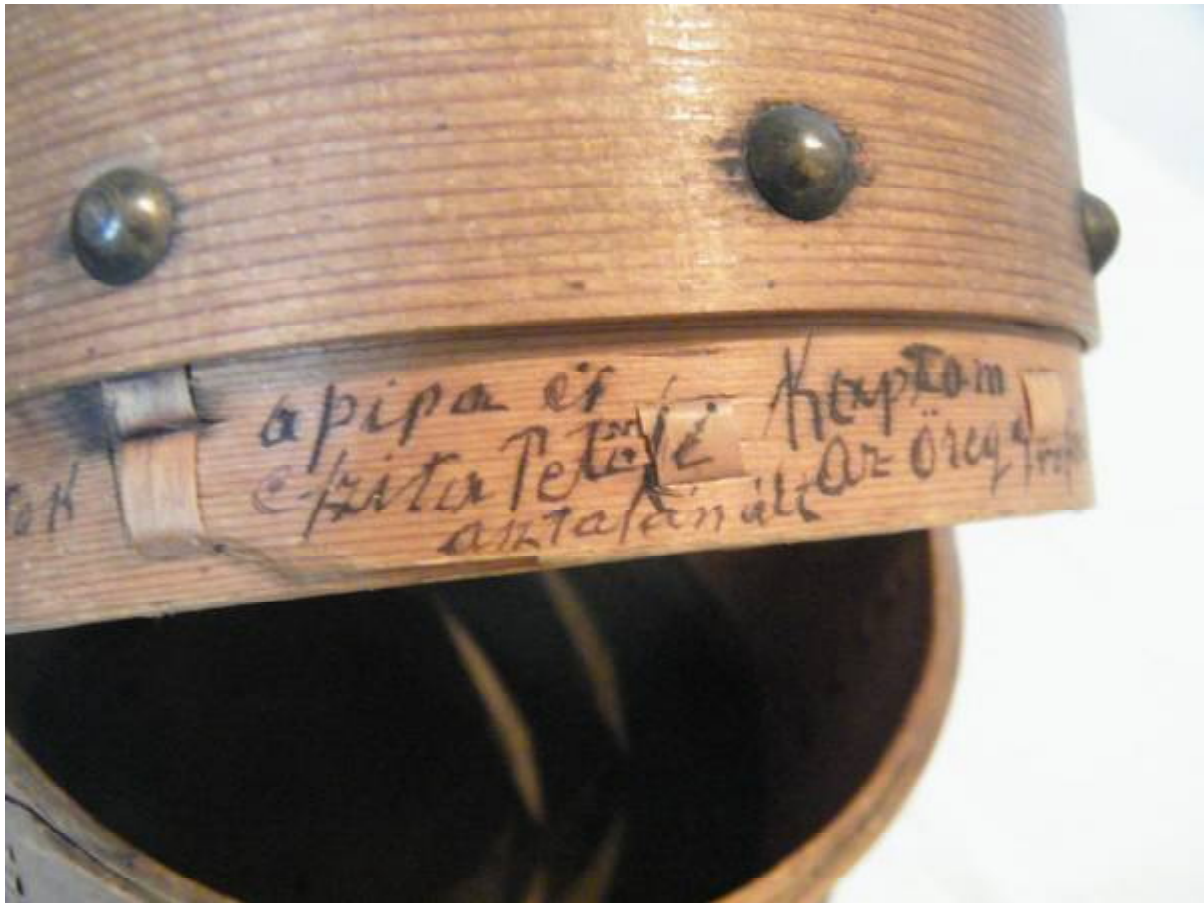
A költő dohányszitája

A múzeum “Petőfi szobája” a négy település hírességeit is bemutatja. A gyűjtemény büszkesége egy Petőfi-relikvia: a költő Koltón használt dohányszitája.

A nevezetes dohányszita

A szita feliratának részletei

Petőfi házasságkötése után másfél hónapot töltött Teleki Sándor kastélyában, Koltón. Az általa gyakran használt pipa és a dohányszita ott feküdt az asztalán. Ezt bizonyítja a szitán olvasható felirat, a költő egyik levele és verse: “a pipa és e szita Petőfi asztalán állt. Kaptam az öreg grófnétól egy pipával 1892 Ferge Sándor”

A szita feliratának részlete

A mellszobor

A múzeum „Petőfi termében” látható a költő mellszobra. A madarasi (Bács-Kiskun megye) művelődési ház előtt álló szobor másolata.

Az eredeti szobor alkotója a kiváló Nógrád megyei szobrászművész: ifj. Szabó István volt.

A múzeum Petőfi-gyűjteményéből

A múzeum Petőfi-gyűjteményéből

A Petőfi-kutató

A magyar irodalom és művelődéstörténet csöndes, szerény, szorgalmas munkása volt. Jakus Lajos evangélikus kántortanító, utóbb magyar-történelem szakos tanár, iskolaigazgató, a múzeumalapító.

Tata-Tóvároson született. Édesapja Jakus Imre tanító, édesanyját korán, három évesen veszítette el. Iskoláit szülőhelyén, Tatán és Sopronban végezte. Oklevelet a soproni Evangélikus Tanítóképzőben szerzett 1935-ben. 1937-től 1939-ig katona. 1939 márciusától levita kántortanító Farnadon (Esztergom megye) 1945 májusáig. Mivel a Felvidéket visszacsatolták Csehszlovákiához, magyar állampolgárként el kellett hagynia Farnadot.

Csak 1946 jan. 20-tól tudott elhelyezkedni Pencen az Evangélikus Iskola tanítójaként. Két évig az egyházi iskola tanítója, az államosítás után pedig az általános iskola igazgatója Pencen. Közben 1952-ben elvégezte a Budapesti Tanárképző Főiskola levelező tagozatát. Magyar-történelem szakos tanárként a magyar nyelv szépségeire és történelmünk és múltunk szeretetére és megbecsülésére tanította tanítványait. 1973-tól a penci és rádi általános iskola közös igazgatója 1975-ig, nyugdíjba vonulásáig.

1948 és 1952 között gyűjtötte egybe a két vármegye, Pest és Nógrád határán fekvő Cserhátvidék községeinek (Penc, Rád, Csővár, Kosd) levéltári, régészeti, néprajzi, irodalmi emlékeit. A helyi általános iskola egyik szobájában megnyílt penci Falumúzeum - az első egyike az országban - 1960-ban költözhetett mai helyére, a község legrégebbi épületébe.

Nyugdíjba vonulása után még 30 éven keresztül folytatta múzeum-vezetőként a Múzeum gondozását és fejlesztését, levéltári kutatásait és publikációs tevékenységét. Fél-évszázad szorgalmas kutatómunkájának eredményeit élete utolsó évtizedeiben publikálta a Cserhát-táj községeinek monografikus feldolgozásával.

Az irodalomtörténet-írás elsősorban Petőfi-kutatóként tartotta számon őt. Neki köszönhetjük, hogy ismerjük a költő pontos származását. S hogy a község mára elismert Petőfi-emlékhely lett, nagy szerepe volt ebben Jakus Lajosnak. 2004. augusztus 18-án hunyt el.

Jakus Lajos, a múzeum alapítója, a Petőfi emlékek felkutatója

A Jakus Lajos Múzeumi Kiállítóhely neve is őrzi az alapító emlékét.

Két Petőfi vers is született, amely Penchez kötődik: Minden bizonnyal Penci emlék nyomán keletkezett A hűtelenhez c. verse, mely az első fennmaradt zsengéje, s a penci szőlőhegyekre gondol, amikor a Sovány ősz c. versét írja.

Petőfi Sándor: A hűtelenhez

Esküszegte lyánka! emlékezzél
Arra, amidőn: “Ah meg ne vessél”,
Igy imádva téged kértelek;
“Légy kegyelmes én irántam, s szíved
Add nekem, ki csak tenéked híved
Voltam, és leszek, míg létezek.”

Akkoron kérő keblemre dülve,
S a szerelm’ tüztől fölhevülve,
Ezt rebegték csalfá ajkaid:
“Hő szivem tiéd csak, drága lélek!
Esküszöm, hogy csak tenéked élek;
Szünjenek könyűid, bánatid.”

Én ezáltal istenülve lettem,
És keserves sorsom elfeledtem,
Emma! gyöngé karjaid között.

Édenek nyílnak én előttem,
Nem borultak fellegek fölöttem,
Tőlem a bú mind elköltözött.

Ámde mily rövid volt boldogságom,
Mily korán eltűne mennyországom,
Én, ah, nem gondoltam volna azt!
Estem édenből nagy pusztaságra,
És juték keserves árvaságra,
Marja a bú szívem, és hervaszt.

Hő imádód s kedvelőd elhagytad,
Szívedet te ismét másnak adtad,
Engem elfeledve, csalfa lény!
Jól van! én lemondok mindenről már,
Engemet kietlen pusztá hely vár
Éjszak hófödözte bús ölén.

Isten véled hát örökre, édes
Tárgya hő szívemnek, ah negédes
Csalfa Emma! isten véled hát!
Majd ha egykor értem, szinte árva,
Eljössz, éjszaknak havát bejárva,
Megleled hű Múzsafid porát.
Selmec, 1838. október 26.

Petőfi Sándor: Sovány ősz

Megköszönöm az ilyen őszet,
Alázatosan köszönöm!
Egész világ örül, vigad,
Csak énnekem nincs örömöm.
Iszik boldog, boldogtalan,
Szüret van úton, útfelen,
És én isten kegyelmiből
A száraz kortyokat nyelem.

Búsan Budára kullogok,
Megállok a vár tetején;
Nagyszálnak borszülő hegye
Távolból kékellik felém.
Nagyszálnak borszülő hegye
Sok jó napot szerzett nekem;
Hanem mi haszna? hogyha most
A száraz kortyokat nyelem.

Mint holmi falusi bíró,
Leteszem a két könyököm,
Remélve, hogy tán valahogy
Majd búmat versben kinyögöm.
Hiába minden fejtörés!
Nem boldogul a vers velem,
Hogy is verselhetnék? midőn
A száraz kortyokat nyelem.

Nagy bosszusan, nagy álmosan
Az ágyba vágom magamat,
S hej a szüret! ezt mormogom
Fülig a takaró alatt.
És a szüretéről álmodom
S a borról minden éjjelen;
Másnap megint, mint azelőtt,
A száraz kortyokat nyelem.

Csak menne már el a szüret,
Csak menne a pokolba már!
Hozná meg isten a telet,
Hideg házban huzzam ki bár.
Vagy meglövöm magam, vagy a
Duna leszen fekvőhelyem,
Ha a jövő szüretkor is
A száraz kortyokat nyelem.
Buda, 1844. október

Az 1770-ben épült Podmaniczky-ház bejárata

Az épületből csak a bejárata maradt meg. Jelenleg a múzeum kisépületének ajtaja. A múzeumot alapító Jakus Lajos gyakran emlegette, hogy – lévén, hogy többször is vendégeskedett a családnál – a költő is gyakran lenyomta az ajtó kilincset.

VÉGH TAMÁS**Újabb évek II.***Julcsinak*

Nem adattak újabb évek együtt,
útra keltél, mert vártak már odafenn.
Hangtalan lép a vándor, s szívében
Menon tovább siratja Diotimát.
Indulattalan él, legyint a szelekre,
s régi-új baja orvosára tán hiába vár.
S az a túloldal, a fénylő part,
az irgalmas, fehér csöndű kéz a vállon,
amikor újra hullik a tavalyi hó.
Nem adattak újabb évek együtt,
de az út azért visz valahová,
s miért is kutatnád az okát annak,
ami élet-sorsot más irányba fordít,
mint amelyre-annyira várt.
Úgy bízunk mi ketten is egy jelben,
de az intés már a tegnapba szállt,
a vándor megáll, és nagyon is érti
a füstölgő idők szavát.
Már csak a csönd a régi,
s a múltba néző esti némaság
a torzuló jövőt hiába kutatja már.
Hol rugdos, hol paskol a sors,
és néha súg valamit,
de emléked óvja jelenem,
s az ösvényen tartja lépteim.

2020-01-18

POHÁNKA ERIKA

Félbemaradt cserepek

(Görög Imre emlékére)

Dália szirmán
hervad a gyűrött
ünnepi lélek.
Emberi törvény:
hirtelen elmegy
mind, aki végez
és hazaindul a versed
alvó gyarmati úton.
Négysoros álmot
tornyoz a felhő -
Felveszi lábunk
léptei hangját.
Szár az akác tővis...
Vérzik az árnyad...
Jön Radnóti a képen
- drót-feszülésen is
átvisz
titkos távoli tájra.
Félbemaradt cserepek
arcodról...

DEBRECZENY GYÖRGY

pixelhibás négysorosok

tartalomjegyzék nélkül
mit ér a tartalmas élet?
harangszó jelzi
az emberevő angyal étkezését

a sertés egy hosszadalmas
becsületsértési per során
a vágósúlyt elérte
mert erre nagy súlyt helyezett

a költői estek
az esetek többségében
az égből leestek
gyertek kapjátok el

a kicsorbult lépcsőn
felmegyek majd az öreg házba
veled élem le az életemet
ha elfogatsz

jó a rálátás errefelé
itt az architráv
és a koszorúpárkány között
remek a rálátás a sötétségre

az ember beszéljen
az angyalokról vagy a csendről
az ismétlési kényszer miatt
szeretne újra elesni a hősi halott

anyám a pixelhibás álmok
nem hazudnak
nincs itt semmi látnivaló
hunyd le szépen a szemedet

Kolozsvári Grandpierre Miklós: Mobil (50x70, olaj, vászon)

KOVÁCS T. ISTVÁN

Emberek!

Én így szólítalak titeket.
Egyszerűen és tisztán,
mert így érdemlitek.
Így súgja a belső, tiszta érzés,
amely a szívem mélyéből fakad,
oly sok évtized élesztgette bennem.
Nem fogott el soha a kísértés,
kiáltani és döngetni a mellem,
hogyan megtehettem egykor,
amit megtehettem.
Ám most is és mégis, veletek
botladozom én, jó barátaim,
rögös, göröngyös utakon,
lepusztult mezőkön, mert a
vállatokon ti viszitek a terhet.
Kötörők, kapások, acélpengetők.

KŐ-SZABÓ IMRE

Pótvizsga orosz nyelvből

Nem titok, Baján jártam, illetve Mezőkovácsházáról átkerülve, folytattam a gimnáziumot és ott érettségiztem 1956-ban. Ez az időszak a múlt század ötvenes éveinek bizarr és kissé félelmes időszakában zajlott. Apám, aki a vasút szolgálatában kötelezte el magát, még 1942-ben orosházi kovács mesterségét a Csorvási útról, MÁV pályamesterségre váltotta át. Ennek a váltásnak többoldalú magyarázata is van.

Elsősorban a zavaros időkben az üzlet sem úgy működött, mint abban a bizonyos „békebeli” időkben. A parasztgazdák nem hoztak olyan munkákat - lópatkolás, ráfhúzás, ekevas élezés - mely a mester megélhetését biztosította volna.

Másodszor, a rokonságban két vasutas is volt, akik a közelgő háborús helyzet kapcsán azt mondták az apámnak: - Legyél te is vasutas! A dátum pedig azt jelentette, hogy a háború javában dúlt Európa szerte. A vasút olyan mértékben volt védett, hogy a vasutasok mentesültek a katonai szolgálat alól. Mert ugye katonai szempontból a vasútnak minden körülmények között, működni kellett. Tehát egy katonai vonat sem vesztegelhetett piros jelzés miatt.

Nekem és az öcsémnek - mikor apánkat áthelyezték Magyarbánhegyesről Bácsalmásra - Bajára kellett vonatozni naponta, mert csak ott volt a közelben gimnázium. Ez a település sajnos beleesett az akkori határsáv védő területébe. Ide csak engedéllyel lehetett belépni és Bácsalmás Szerbiával, és azzal a bizonyos „láncos kutya” jelzővel ellátott vezérrel volt szomszédságban. Ahol a lakásunk volt - a vasúti szolgálati - a közelben betonbunker nézett felénk géppuska lörésével. Így, mondhatjuk teljes „biztonságban éltük” napjainkat.

Az utazás a gimnáziumba Bácsalmásról vonattal történt. Reggel oda, és a tanítás végén utaztunk vissza. A vonaton nemcsak a kalauz teljesített szolgálatot, hanem a zöld parolis határőrök is, akik igazoltatták a vonaton utazókat. Bennünket gimista gyerekeket is, gondolván, hátha olyan nemkívánatos elemek vagyunk, akik éppen megfigyelnek valamit, vagy éppen szándékunk lenne átszisszolni a szomszédos Szerbiába. A lakosság körében azonban köztudott volt, hogy a határt úgy őrzik, hogy azon a madarakon kívül senki át nem mehet.

A gimnáziumban folyt a tanítás, elvégeztem a második és harmadik osztályt. Baja a Dunával és a várost érintő Sugovicával sok-sok élményt nyújtott. A negyedik osztály, amelyik 1955 őszén kezdődött és 1956 júniusában ért véget, tele volt nehézséggel, buktatóval. Az érettségire készülő - így negyedik gimnazista korában a - diák ügyel arra, hogy a tantárgyakból osztályzatai, jegyei rendben legyenek, hogy a végső összesítő után az „érettségire bocsátható” bejegyzést megkaphassa.

Részemről minden jegy rendben volt, de orosz nyelvből tragikus volt a helyzetem. Bacsár tanár úr tanította az orosz nyelvet. Magas, szikár, de határozott ember volt. Amikor felszólított, mindig csak annyit mondtam:

- Tanár úr nem készültem! Nem szólt, csak annyit mondott:

- Egyes! Megkönnyebbültem, és leültem. Magam is boncolgatni próbáltam, hogy miért nem megy nekem ez a nyelv. Nem tudtam elfogadható magyarázatot találni erre a megrögzött „nem készültem” összegzésre. Talán annyit magyarázatként el lehet és kell mondani, hogy a napi közérzet, melyet a szüleimen éreztem, az akkori politikai éra hangulatvilága sem támogatta a nyelv tanulását. Bacsár tanár úr valószínűleg eldöntötte magában, ez a fickó ebből a tárgyból nem fog érettségizni. Összesen tizenkét egyest gyűjtöttem össze, még gyűjteménynek is remek, de érdemjegyek nulla.

Tehát akkor, 1956 júniusában, minden reményem elszállt, hogy sikeres érettségít tehessenek, mert az orosz nyelv útját állta. Már csak a pótérettségiben reménykedhettem, melyet ugyan azon év szeptemberében tartottak. A nyár ráment a felkészülésre, próbáltam valamit a fejembe verni, de az orosz könyv láttán „borsózott a hátam”, egy porcikám sem kívánta, hogy belelapozzak a könyvbe.

A többi tárggyal kapcsolatos ismeretek rendben voltak, de az oroszul álmatlan éjszakáim kísértettek.

Aztán eljött az a bizonyos szeptemberi nap, amikor oroszból pótvizsgát kellett tennem. Emlékszem, a tanári szobában zajlottak az események, nem egy teremben, mivel csak egyszál magamban várakoztam, hogy megmérettetésem létre jöjjön abból a „világi” nyelvből.

A megmérettetés pedig úgy zajlott, hogy Bacsár tanár úr elém tett egy orosz szöveget, amely nem volt több, egy kusza mondatnál.

– Fordítsa le! – mondta, és kiment a tanáriból.

A szöveg olyan könnyű volt, hogy aki egy szót sem tud oroszul, az is játszva lefordítja. Fél óra múlva visszajött, megnézte, kérdezett két szót oroszul, mégis legyen élő párbeszéd ezen a nyelven. Aztán beírta az „elégséges” jegyet, hozzá téve: „érettségire bocsátható!”

Nem kerített nagy feneket az én orosz tudásomnak. Öt év múlva, egy gimnáziumi osztálytalálkozón futottam össze vele. Ezt a különleges - orosz nyelvű - tanulót üdvözölte, és hogylétem felől érdeklődött. Azóta sok víz folyt le a Dunán, meg a bajai Sugovicán, de meg kellett állapítanom, hogy Bacsár tanár úr igen előrelátó volt. Mert az én orosz „nyelvvizsgám” - szeptember 12. és október 23. között - összesen 41 nap telt el, de már ő tudta, hogy a nyelvvizsgacécónak semmi értelme, nincs jelentősége.

Az egyszervolt gimnáziumi évek, így a pótérettségi után sikeresen befejeződtek, most már jöhetett egy kis pihenés. Kellett is, mert az eléggé zűrös időszak volt. Apám mondta: - Fiam pihenjél, mert nemsoká - mármint ősszel - bevonulsz katonának.

A hátralévő időt kerékpározással ütöttem el. Szerettem kerekezni, a falu központja eléggé messze esett a vasútállomástól, ahol laktunk. A kerékpározás során a faluban megismerkedtem egy helyes lánnyal, aki az akkori áférsznél gabonát árult (többféle terményt). Ez az áruda a falu túlsó végén volt, tőlünk úgy két kilométerre. Reggeli után elbicikliztem Rózsához. Meglátogattam őt, elbeszélgettünk, aztán hazakerekeztem. Ebéd után fordultam, és még egyszer elmentem hozzá. Tehettem, mert azon az őszön érettségiztem a gimibe. Munkát már nem akartam vállalni, hiszen októberben betöltöttem a huszadik évemet, és novemberben elvisznek tényleges katonai szolgálatra. Tehát napjaim így meg voltak számlálva. A számolás ugyan rosszul sikerült, mert az októberi események eltolták a katonai behívó kézbesítését, melyet később, a következő év áprilisában hozott csak a postás.

Mint mondtam, a napi edzés - kétszer meglátogattam Rózsát - összesen kitett nyolc kilométert. Ez a rendszeres látogatás már kezdett gyanússá válni, a szülei azt hitték, házasság lesz belőle. Rózsa kedves, szemrevaló lány volt, de a katonaság előtt eszem ágában sem volt a nősülés.

Kolozsvári Grandpierre Miklós: Any a csak egy van (60x80, olaj, vászon)

HORVÁTH ÖDÖN

versei

Pillanatfelvétel

Két hátraforduló nő ijedt arca
ott maradt bennem. Dúlt vonásaik,
mint egymást kergető árnyékok rajza,
vagy fapálcával a homokba írt

zavaros vonalak egymásutánja:
gyermekkoromtól a mai napig
emlékezetembe vésett torz ábra
őrzi makacsul múltam nyomait.

Régen volt. Mégis, most is látom őket,
a könnyörtelenség okozta kintől
elcsúfított szépségek mélyült ráncát,

(mert átéltem azokat az időket)
s a két városrészt összekötő hídról
vízbe-dobottak kalimpáló táncát.

Fiatalon

Megszállottjai voltunk a Dunának;
lapos köveket dobáltunk a vízbe,
vagy megigézve bámultuk a tájat.
Ha hajó jött, élveztuk, hogy borít be

a partra szökő hullám gyakran térdig.
Este a parton a zizegő nyárfák
andalítottak el. Sötétedésig
ültünk a padon. Csöpp legyecekkék járták

napbúcsúztató táncukat a fényben,
s néztük, csodáltuk összevissza röptük,
és a Napot, ahogy lassan, egészen

eltűnt a szürke hegyek mögött. Gyöngéd
pirosától sikerült feltöltődnünk
a csöndben leszálló homály előtt még.

Ellentétes irányba

Én jobbra indulok el, ő meg balra,
csak azért, hogy többé ne találkozzunk.
Elkeserítő érzés fojtogatja
torkomat: irgalmatlan döntést hoztunk

s meg is esküdtünk rá: nem látjuk egymást,
csak a másvilágon. Ha úgy adódik,
és sorsunk mégis összehoz, száz gyertyát
gyújtunk, de szívünk mindhiába szólít,

hiába hív, léha táncba nem kezdünk,
eskünk szövegére kell emlékeznünk.
Feltörő vágyunkat elfojtva, csöndben,

megkínzott szívvel, megjátszott közönnyel
csak azt firtatjuk: vajon mi a haszna,
hogy én jobbra megyek, ő pedig balra?

Most, hogy itt a tavasz

Végre itt a tavasz, a kéklő égen
nap süt, kutyám téli szőrét hullatja.
Árkon-bokron át lohol; jókedvében
a szétrebbenő galambokat hajtja.

Reggeli utunk első percei
mindkettőnknek örömmámorban telnek;
a borús tegnap esővizei
fényt tükröző tócsákba gyülekeztek.

Milyen testet-lelket boldogító nap!
Nagy, táguló tér! Távol a domboknak
rózsás körvonala szép időt sejtet.

Miután befejeztük hosszú sétánk,
s ettünk, dalos kedvű rigó köszön ránk;
Bodri megpihen, én ásom a kertet.

SISKA PÉTER

Szervetlen kapcsolatok

A valóság itt véget ér,

az ott már a másik part, ahol
halottjaink
sajátjaikat temetik.

Az ég, vagy ami inkább
csak maradt belőle,

egyre szebbnek tűnik.

*

Megsemmisülés: egy pohár víz
az asztalon. A nő és a férfi
egymás kezét fogja.

A nő halkán sír.
A férfi nem létezik.

*

A vonat késik. Várunk,
rosszul tördelt
sorokban.

A végükön nincsen rím –

ifj. CSERVENÁK MIHÁLY GYÖRGY

Részlet, a rosszkor gyakorolt elvek sokaságából.

Pukedli

Hajolj meg!-szisszent oda nekem.

Hajoljak meg? Viccet űz velem?
Kinek tart ön engem?
S ha mindenki meghajol, bár tele a terem,
Nekem példát követnem kénytelen?
Emberből vagyok, és abból is
A büszkébbik fajta, ha kell tartok
Némaságot, ajkam szikla, meg nem szólalok,
És véretem gyújtja lángra ha egy ilyen kis
Csicska ide pisszen nekem.
Tudod mit haver? Én nem hajolok meg!
Látom gyakorlott vagy, hajolgass helyettem is,
Akár ha eb volnál, én így maradok,
Csontot nekem nem vetsz,
Ha hasztalan félelmet is kecsegtetsz...
Gyáva vagy és félelemben élsz
Micsoda ember ki meghajol...?!

Tegyük fel színész...

A többit megbeszéljük előadás után most hajolj meg!

Mit tettem volna? Meghajoltam.

FETYKÓ JUDIT

Februári csalogató

Duzzad az ághegy, a rügy készül,
színtesteken át beleépül
a napfény a rügybe, a fába,
lombbá lesz az energiája;
kopár a kert, de a rügy készül
fényáradattól lombbá szépül.

.....
elindulok, és megyek, megyek,
vár a kertem, várnak a hegyek,
kopáran, csendben, tavaszt várva,
könnyű párát vonva a tájra,
és fogy az út, és jön a távol,
télből a tavasz most varázsol
fakadó rügyet, hóvirágot,
patak tükrében napfény-táncot
.....

ELBERT ANITA**A jelenlét keresztje**

Csend ormára állva, tér és idő
Keresztjére van feszítve az ember,
Ki már rég tudatosította magában,
Olyan, akár egy színes, őszi
Falevél, kit arra sodor a szél,
Amerre fúj, s az ember képtelen
Befolyásolni a sorsát.
Mint egy marionettbábu, olyan
Az ember a társadalom tengelyén,
Ide-oda taszigálják, utasítják,
Míg teljesen el nem veszi
Egyéniségét, amikor pedig
Feladja magát, megadja
Az embereknek a kegyet,
Hogy fölötte ítélkezhesenek.
Ez az ember tragédiája,
Ősi törvénye a mának,
Hogy jelen legyünk
Minden pillanatban,
Bármit is cselekedjünk,
Ugyanis, ha az árral
Hagyjuk magunkat
Sodortatni, olyanok leszünk,
Akár a döglött halak, kik
Magatehetetlen lebegnek
A nagy vizeken.
Az én keresztm a jelenlét,
Minden pillanatban tudatosan
Élni, és tenni a dolgom, az írást,
Mely az ákombákom betűk
Mögött rejt még mást, egy
Olyan művészvilágot, amelyben
Már többé nem lehetek bábu,
Kit a vihar megtépáz, a napfény
Meg megéget, hiszen én
Szabad szellem vagyok, s
Az írásban az van, amire
A képzeletem jut.
A jelenlét keresztjére van
Kiszögelve kezem, lábam,
De nem lógok rajta tehetetlen,
Naponta leszálok ugyanis
A keresztmről, és hátamon
Cipelem, hogy egyszer révbe
Érjek, és végre megpihenhessek.

BÖRZSÖNYI ERIKA

Hétköznapi történet

Évtizedek óta az Újvilágban élő ismerősei sosem értették, hogy miért kell nálunk még ma is sorba állni, akár órák hosszú során át várakozni ügyintézéskor, bankban, postán, orvosi rendelőben és még sok más helyzetben.

Sok oka van ennek, az emberhiánytól kezdve a szervezetlenségig. Magyar átok lenne ez is, vagy csak errefelé, Európának ezen a szegletén szokásos megoldatlan problémák halmaza? Beletörődés és lázadás határán ezen gondolkodott Róza, amikor helyet foglalt a betegek között kezelőorvosa rendelésén. Megdöbbenve vette tudomásul, hogy a mintegy huszonöt-harminc ember (mert voltak ott kísérők is, mint később kiderült), mind az ő orvosára vár. És ő csak a hosszú sor végén következik majd. Pedig időre rendelték be és a szükséges időpontnál jóval korábban érkezett, hátha ezúttal gyorsabban haladt a rendelés és ő korábban sorra kerül majd. Időközben megtudta, hogy a kórházi osztályon valami rendkívüli esemény volt az, ami miatt a rendelés csúszott.

Épp a rendelő ajtajával szemben talált ülőhelyet, így minden ajtónyitáskor látta fiatal orvosát, aki jóval a rendelési időn túl is a szokott figyelemmel és türelemmel fordult betegei felé.

Róza szemügyre vette sorstársait. Volt köztük, aki már három órája várakozott. Néhányan olvastak, és egy idős asszony a fal melletti székek egyikén aludt.

Rossz volt a levegő a szűk folyósón, elhasznált, meleg. Valaki kinyitotta az ajtót, a többség hálásan lélegzett fel.

Egy idő elteltével halk beszélgetésekre lett figyelmes. A kényszerű összezártságban, több órás várakozás ideje alatt az emberek többnyire hallgatagon ülnek, gondolataikba merülnek, vagy valami olvasmány mögé próbálnak elrejtőzni. De egy idő után a fogyó türelem arra készteti őket, hogy a mellettük ülővel beszélgetésbe elegyedjenek.

Mellette egy szemlátomást nyugtalan, testes férfi ült, idegesen pillantgatott körbe és erősen verejtékezett, annak ellenére, hogy az udvarra nyíló ajtón át friss levegő áradt a helyiségbe.

Kint kitartóan zuhogott az eső, a levegő pedig nagyon párás volt.

- Még sosem jártam itt – szólalt meg végül a férfi, Rózára nézve. És maga?

- Jó fél éve járok ide, mostanában gyakrabban - felelte ő, s azon törte a fejét, vajon hogyan segíthetne neki, az őt kínzó nyugtalanságot, szorongást miképp tudná csökkenteni? Jól ismerte ő maga is ezt a lelkiállapotot, amikor először járt ismeretlen kórházakban, idegen orvosokra várt, mindig elfogta őt is ez a bizonytalan érzés, mintha kisgyermek lenne és édesanyja otthagya volna őt a kórházban.

- Tudja, az történt, hogy tegnap éjjel rosszul lettem. Ki kellett hívnom a mentőket. Ide hoztak, fel, az emeletre. Először egy másikba vittek, de az nem volt felvételes meg azt mondták, különben sincsen hely. Az EKG kimutatta, hogy valószínűleg infarktusom volt, bent akartak tartani, de én saját felelősségemre hazamentem.

Nézett a férfi Rózára, mintha helyeslést vagy elmarasztalást várna tőle a történetekért, de mindenképpen véleményt. Mivel ő hallgatott, de figyelmesen nézett rá, folytatta történetét.

- Nem tehettem meg, hogy én is kórházba menjek! A feleségem két hónapja kórházban van- egy másikban - naponta kétszer látogatom. Én tartom benne a lelket, már sokat javult az állapota. Nagyon beteg szegénykém, agyvérzése volt.

Hát mondja meg nekem, hogy hagyhattam volna cserben az én drágámat, akit mindennap etetek, tornáztatok?

Én nem lehetek beteg! Hogy mondjam ezt meg ennek az idegen orvosnak, mi lesz, ha mégis be akar fektetni a kórházba?

Gyerekeink nincsenek, későn kerültünk össze az én asszonykámmal, már túl volt azon a koron, hogy szüljön. Csak mi vagyunk, ketten.

Kezeit ölébe ejtve elhallgatott. Egész testtartása, gesztusai, szavai mély kétségbeesésről tanúskodtak.

Róza, míg hallgatta, érezte, hogy részvét érlelődik benne és egy elhatározás. Segíteni szeretett volna a férfin, de úgy, hogy az észre se vegye.

Soha nem tanulta, csak nagyon ritkán gyakorolta, mégis, ha néha megpróbálkozott vele, azt tapasztalta, hogy a segítség célba ért, akár a virtualításban is.

Elkezdett koncentrálni, látszólag csak magába, gondolataiba merülve hallgatott. Valójában a mellette ülő férfire összpontosított és szeretetet küldött feléje.

Egy idő után érezte, hogy a mellette ülő ismeretlen férfi testtartása ellazul, arcvonásai kisimulnak. Lopva ránézett: összemósolyogtak.

A férfi szólalt meg először:

- Ezt hogy csinálta?

Az asszony rettentő mód meglepődött.

- Mit? Nem csináltam semmit! – szabadkozott.

Közben jól érezte, hogy a keskeny váróbeli székek, amelyek elve kényelmetlenek, most szűkössé is kezdenek válni számukra. Az ellazult test mellett nemcsak a saját székének felületét töltötte ki, hanem még az övéből is elfoglalt egy keveset.

Eltöprengett. Mi is a szeretet? A másik elfogadása, együttérzés, segítő szándék. Figyelem, meghallgatás. Ez is a szeretet.

Még beszélgettek aztán, szomszédja elmondta, hogy az öreg belvárosi bérházban, ahol laknak, az asszonyok felváltva főznek rá. Egyik nap egy kilencvenéves néni sütött neki palacsintát, mert tudja, hogy az a kedvence. Van, aki elviszi a szennyesét, pedig ő is ki tudná mosni, de tisztán, vasalva kapja vissza.

Látogatják a feleségét is a kórházban, mesélnek neki a házból történetekről.

- Ritka összetartás ez a mai világban! Őrizzék meg sokáig!- felelte Róza, saját lakóhelyeire gondolva, ahol a nagy panelházak lakói idegenek maradtak egymás számára, együttérzés, segítség ritkán nyilvánult meg közöttük.

Az óra mutatója négy óra felé közeledett, amikor a férfit szólították. Rövidesen megnyugodva, mosolyogva lépett ki a rendelőből váróba.

- Nem kell befeküdnöm a kórházba! A doktor megértette a helyzetemet, gyógyszert adott, nagyon rendes volt!

Köszönöm, amit értem tett! – nyújtotta kezét Róza felé: Sós Pál vagyok. Sosem fogom tudni meghálálni magának, hogy megnyugtatott.

- Ó, hát nem történt semmi, csak beszélgettünk egy keveset. Nekem nincs ilyen tudásom, hinnie kell nekem!- szabadkozott, de hiába.

- Ha nem is tud róla, de magának rejtett képességei vannak! És most nagyon sokat segített nekem. Áldja meg ezért magát az Isten!

Hatalmas tenyerébe vette Róza kezét és könnyekkel a szemében nézett rá, majd sarkon fordult és elindult a kijárat irányába.

Az asszony elgondolkodva nézett a távozó férfi után, de szólították, a következő beteg ő volt.

Mosolyogva lépett be a rendelőbe, nem bánta a két órás várakozást sem. Kezelőorvosának tekintete, figyelme már rá irányult.

Kolozsvári Grandpierre Miklós: Fuvolás (40x40, olaj, vászon)

HRUBÍK BÉLA

Ima Szent Istvánhoz

Jóságos **Atyánk.**

Dicsőséges Szent István király,
ki a mennyben az Atyaisten jobbján ülsz,
tekints le ránk,
tékozló népedre,
kiknek felveti a dac fejét,
majd mellükre horgasztja szégyen és alázat.

Szenteltessék meg a Te neved,

melyet ezredév óta tanítanak
halk szavú édesanyák a Te nyelveden gyermekeiknek,
s ringatják őket hajlékaikban,
melyet őseik földjén emeltek
sárból és verejtékből a Te dicsőségedre,

hogy **eljöhessen a Te Országod**

és teljesüljön a **Te Akaratod,**

melyet vigyázó, örök Édesanyánk szerető szívébe
és oltalmába ajánlottál reményvesztett napjaidban,
fent a **Mennyben,**

és **itt, a Földön is.**

Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma és holnap is,

mint ahogyan néped dolgos keze által életet adott a magnak,
add, hogy búzáinkat anyaföldbe vethessük,
hogy az csírából szárba és kalászba szökkenhessen,
s lésszen belőle újra búza, mely belehal,
hogy majd kenyeret, életet süthessenek a porából.

Bocsásd meg a Mi vétkeinket, mert bűnösök vagyunk,

s vétkeztünk ellened és tövényeid ellen,

de taníts meg minket szeretni,

hogy őszintén és alázatosan tudjunk **megbocsájtani**

az ellenünk vétkezőknek.

És ne vígy minket a kísértésbe,

mert valóban megkísért minden alkony és virradat,

itt, hol néha már hazaárulás egyetlen jajkiáltás,

de szabadíts meg minket a gonosztól,

hogy lelkünket, szellemünket el ne hordja a szél,

el ne mossa a víz,

mert megszenvedtük már a poklokat,

megjártuk már a Hadak Útját.

Teremteni akarunk és szolgálni nemzetünket

imádkozva és szeretve,

mert Tiéd ez az Ország,

megőriztük eljöveteledre a Szülőföld minden porszemét,
megőriztük Szent Koronád emlékét,
mint Jó Pásztor a nyáját.
Palócföld keresztjén ott lesz a Te neved,
mint egy árva kis virágszirom,
mert ez lesz az igazi mennyei **Hatalom és Dicsőség**
szerető népednek zászlaján, eljöveteledig,
míg a világ világ,
mindörökkön örökké. Ámen.

B. TÓTH KLÁRA**Célirány**

Ne azt tápláld
akinek kifordul
a gyomrából
mint idegen anyag
ami nem emészthető
kiöklendezi
mint a romlott ételt
mert hiányoznak belőle
a szeretet-enzimek
ne ott kínálgasd
ahol félrekódoznak
ahol ellenkezőjére fordul
gyűlöletet generál
ahol doronggal
döngölik a földbe

oda hintsd
ahol éheznek
és szomjúhozóknak
ahol töltekeznek vele
ahol túlcsoportosul
és megszorodnak
jut belőle minden
kéregetőnek
kapualjban didergő
csövesnek
ellenséges
szekértábornak
mert a szeretet
hosszútűrő
mint az Isten
mindent remél
mindent eltűr
mindent elfedez

Kolozsvári Grandpierre Miklós: Cseresznyézők (50x60, olaj, vászon)

HÖRÖMPŐ GERGELY

Milyen szép volt...

Az emlékezés...

...néha változtat az úgynevezett tényeken, de nem a lényegen. Azért az igazság általában kiviláglik a dolgokból, mint a lemenő nap körvonala a halvány felhők mögül... De hát vajon a látszat és valóság, a tények és a mi eszmélésünk között nincs-e különbség? Bizonyosan van. Ha kicsinyes, önző dolgokban változtatjuk meg a tényeket, akkor hazudunk. Ha művészileg változtatjuk meg, akkor önkéntelenül tesszük, és nem akarunk hazudni, csak nem egy, hanem több oldalról látjuk ugyanazt, amit a vaksi félig pislogva a maga egy-szemszögéből észrevesz. Egyrészt teher, másrészt gazdagság, ha olyasmikre is emlékszünk, amikre mások azért nem, mert nem akarnak, mert el akarják felejteni, és öntudatlanul kiszorítják magukból, azért valahol a tudatuk alatt ott lapul. Ha te felhozod, vagy meggyűlönek, vagy megszeretnek. Ott él a tudat alatt a halálfélelem is az emberben, egész életében ott lapul a háttérben. De vajon nincs-e ott a halálvágy is? Lehet, hogy azért halunk meg, mert meg akarunk halni. Tudom, hogy ez se igaz így, mert eszem ágában sincs elhalálozni, még nagyon sok mindent szeretnék megírni és elmondani, és mégis, elmegyek majd a „mindenélők útján”. Addig is a sok jó mellett egy jó és szép dolog, hogy élnek bennem elmúlt pillanatok és hosszú időknek tanulságai.

Apai nagyapáméknak sötétbarna bútoraik voltak, az egyik szekrény éjjelkor mindig roppant egyet és előtte megremegett. Hogy az igazat megvalljam, nem nagyon hittem el nagyanyámnak a pontos éjjeli roppanást, de évekkkel később, mikor Zsolttal abban a szobában laktunk, sokszor megfigyelte, amint éjjel tizenkettő előtt a szekrény halkán remegni kezdett és roppant egy-kettőt, mint aki nyújtózkodik. Ilyen nyújtózásai után újra elaludtam, a szekrény elindult, vagy kinyílt és emberek vonultak ki belőle, de reggel már el se lehet képzelni, hogy a szekrény éjjel mindig kitér, és történelem kavargó benne. Az álmvilág is olyan, mint minden más világ, onnan belülről csak ő látszik reálisnak. Így hát bátran elmondhatjuk: A szekrényben folyt a Duna, hajók kürtöltek, Nenne almát rágszált, és zúgtak a szilfák. Öreg parasztok rég szétfoszlott szavai visszhangoztak a fiókok mélyén és a repedésekbe dalokat épített az idő, „széles az Isonzó, keskeny a híd rajta, ne menj arra magyar baka, mer' leesel róla...” meg menyecskeké dalai szálltak napfényes eperföldekről. Arézfogantyúk és vasalások cifrák és kemények voltak, mint a múlt harangzúgásai, amelyek lakodalmakon és temetésekzenéltek. A baloldali szekrényben régi-régi fényképek voltak, nagyapa borotvája, meg iskolai bizonyítványai, és valami csillogó, ami elveszett. Az ablak előtti véníróasztalhoz senki se ült, mióta az öreg meghalt. Ősszel meg tavasszal soká' gyűjtött „fényt”, mozdulatlanul könyökölt az asztalra, nézte a barackfát, ami egyre közelebb nőtt az ablakhoz és rücskös ágainak darabos cikk-cakkjaira gerlék jártak aludni. Lámpagyújtás után, mikor már nagyanya nem élt, sokszor dalogtatott. „Kék nefelejcs, kék nefelejcs, virágzik a, virágzik a síromon” Szakemberek szerint is nagyon szép hangja volt.

Érdekes...

...ennek az országnak a földrajzi helyzete. A Duna évezredek át birodalmak, különféle társadalmi rendszerek találkozási helye volt, és ütközési pontja... A rómaiak a Dunát aqua contradictiones-nek nevezték, (ellentéték vize) e folyó választotta el a Római Birodalmat a barbároktól. Dobos Károly bácsi gyümölcsöse alatt is volt a Dunaparton egy domb, ami alakjáról ítélve nem lehetett természetes képződmény, és Kurdi bácsi is talált a tanyáján egy érdekes sírt, de visszafedte, nehogy idejőjenek valami muzeológusok és mindent összetúrjanak. Ezt azonban nem szabadott elmondani senkinek, mint ahogy azt sem, hogy egy titkos pincét csinált, egészen az udvarunk alá, a fináncok miatt. A Duna később a keleti és nyugati kereszténység határvonala, aztán az iszlám és a kereszténység ütközéspontja lett. Bejöttek ide a „szovjetek”

is, és ügyesen megfojtották a bontakozó magyar demokráciát. Mi mindig egy elfeledett és eladott nép voltunk. Ennél csak az a borzasztóbb, hogy magunkat is eladásra kínáljuk, mint valami rossz kurva, még a huszonegyedik században is. Szegények vagyunk a mai napig. A magyar reformációt is elfelejtette a „Nyugat” és folyamatosan mindig mindnyájunkat... hiába bólogat a pápa, hogy mi Szent István országa vagyunk. A reformáció országa voltunk. Ma már nem. Ma egy hitetlen erkölcsű, ál-liberális vandál-kapitalizmus kizsákmányoltjai lettünk. Reformáció nélkül nem lenne magyarság, magyar irodalom. A három részre szakadt ország népét nem is a reformáció, mint népi-nemzeti mozgalom, hanem a reformáció élő igéje mentette meg! Aztán jött egy politikai erőszakra épített Habsburg ellenreformáció, amelynek párja Európában nem akadt. Sehol annyit nem szenvedtek a protestánsok, mint Magyarországon. A reformáció idején indultak meg a nagy tengeri utazások, a világ a szárazföld belseje helyett az óceánokon túli tájakra összpontosította figyelmét. Ősi kereskedelmi utak, melyek a Duna-völgyén vezettek nyugatról keletre, jelentéktelenné váltak. Elvesztették politikai és gazdasági jelentőségüket. Kiestek a „Nyugat” érdekszférájából és ez tulajdonképpen más okok miatt tart mindmáig. A második világháború után a világ vezető demokráciái kiszolgáltattak bennünket a Yaltai egyezményben a világ eddig legkegyetlenebb ateista diktatúrájának. Ezek agymosásának eredményeképp még ma is egy csomó „vallásos” ember szavaz a kommunistákra. Ötvenhat után harminchárom évvel összeomlott a „pártállam”. Krisztusi kor, mondta gúnyosan egy volt pufajkás, a váci piacon. Mi, akiknek saját magunknak kellett megharcolnunk a harcunkat, itt maradtunk nyugati ígérekkel etetve, semmi segélyben nem részesítve. Örököltünk egy óriási nemzetközi adósságot, egy leromlott ipart és egy tönkretett mezőgazdaságot.

Tehát a Duna mellett éltem én, a kis templom tövében. Kollonits püspök 1712-ben a városfalon kívülre számúzta a reformátusokat. A gyadai réten volt vesszőből font templomuk, meg Tótfaluba jártak vasárnap iistentiszteletre, csónakkal, mint a kosdiak. Aztán felépítették önálló településüket, Kisvácot, amiha nem is építészetileg, de lelkileg falu volt, még gyerekkoromban is. Kisvác ma már Vác szerves része. Anyai ágról való őseim közt ott voltak a Jók, (ősi vízimolnár családok) a Tordaiak, Csereklyeiek, Mizserek, Molnárok, Csankiak és sorolhatnám. Amikor a nógrádi várat védték, itt, nem messze Diósjenőtől, ahol a temetődombról a Naszályt látom, kisváci gyerekek a legjobb katonák közé számítottak: Borbély Márton, Csákvári András, Verebélyi János...

Kisváci emberek, jól megdobált benneteket az élet! Jaj, de sok érdekes esetet tudnék mesélni a régi jegyzőkönyvekből!

Az 1600-as években több mint negyven vízimalom működött itt. Még a huszadik század elején is harminc. A Nógrád megyei falvak mind idehordták a gabonájukat. „Nem égette meg a lisztet, mint a gépmalom... a' vót még csak finom!” A dunai szél akárhogy is szerette őket, a történelem fürgetege elsöpörte mindet, egy többszázados értékrenddel együtt. „Hej, Dunáru! fúj a szél, szegény embert mindig ér...” dalolták ezt is a régi lakodalmakon. Esténként, ha évszázados csenkefá zenéjét hallgattam, hallottam a malmokat is, meg látok ma is sok mindent, amit sokan nem látnak, és bennem is zúg a folyó, lakodalmakkor molnárlegények kedve buggyant belőlem elő, amit az úriemberek lenézően és megbotránkozva néztek. Nagybátyám kölcsönkérte a hegedűt a primástól, és senki se volt megbotránkozva. A „másik pap” meg dúdolta, hogy „édesanyám, kössön kendőt”... Jó ember volt ez a másik-pap, úgy is lehet mondani, hogy édesapám... Apám lelkész volt Kisvácon, nagyapám Pócsmegyeren, dédapám Szekszárdon, ükapám lelkész és akadémiai tanár, szépapám, mint annyi más unokatestvér és rokon, kántortanító, a másik ágon volt a nagyanyám dédapja Felsőmocsolád tiszteletes ura... El lehet képzelni, hogy ilyen örökséggel milyen irányvonalat képviselhet az ember, és, hogy miért nem futottam be karriert a „pártállam” idején. Nekem óriási előnyöm van az életben, hogy soha, semmiféle előnyt nem élveztem!

Elvárások...

A Duna valahogy mindig meghatározta életünket. Nem, ez így nem jó! Mi határozzuk meg életünket, vagyis helyünket a világban. Nem, ez se jó! Mi itt vagyunk, és előbb-utóbb rádöbbenünk, hogy mi eleve meghatározottan vagyunk itt és így és ekkor... Nem, ez sem jó, mert valahogy nekünk is beleszólásunk

van, vagy lesz a dolgokba... ne menjünk bele ebbe, mert hiányos a műveltségem és kicsi a tehetségem ezeknek a kérdéseknek a megfejtéséhez. A Duna egy eszköz volt arra, hogy jobban megismerjük a természetet és az embereket. Ez már döfi!

Itt, a hegyek közötti völgyben, eszembe jut a „túlsó part”, ahol meleg-sárga fővenyen meleg combja közé szorította a lány nyakamat, tréfának szánta és örömben dermedt az arca. Oh, hogy az idő nem tud megállni!... csak jönnek a feladatok, az életformálás, tanulás, munka. A nagy csalódások, kihűlt combok, a félelem és a fájdalom. A minden-mindegy és a csakazértis. Valahogy, azért bennem mindennek ellenére megmaradt a fiatalság lelkesedése és nem vagyok képes tudomásul venni, hogy elszállt a nyár és meghalt az ifjúság.

Mért halt volna meg? Él bennem! Igaz az, hogy szép fejed múmiaszerű és kopasz lesz, és ifjúságod álmai úgy foszlanak szét, mint hajnali pára a folyó felett? Egyrészt igaz. Másrészt az is igaz, hogy sok minden nőtt belőled, ami nincs a homlokodra írva. Mert az élet önmagában se nem szép, se nem csúnya. Mindig függ valamitől, legfőképpen tőled! Ezért hát csak azoknak az elvárásoknak tégy eleget, amelyek egybeesnek lelkiismereted szavával. Az emberek elvárásainak nem akarsz eleget tenni, mert nem egyeznek az örök erkölcsi renddel. Isten elvárásainak nem tudsz eleget tenni, nem bírsz! Ekkor rúgnak beléd az emberek, akkor emel föl az Isten.

A csónakház...

Szép volt a csónakház teraszáról a táj, a hegyek, melyek nagyságuk miatt mindig közelebb látszanak, mint az apró tárgyak, a fűz és nyárfaerdők, meg a vízparti házak kertjei. Szép. Ez a legjobb kifejezés. Van jó, van érdekes, csodálatos, sorolhatnánk. A Duna szép, környezetével együtt, a nő is szép meztelenül, de azért kell a menyasszonyi ruha. Az Öreg, aki időtlen, örökifjú, bár öregnek hívtam, de menyasszonyosan csillogott. Pártája volt a túlsó parti fűzkoszorú és a selymes part a szoknyája. Öregnek csak a rövidség kedvéért neveztem. E kifejezés azoknak járt, akiket szerettem, apámat is így hívtam, de a nőmnek is ezt mondtam néha önkéntelenül. Később a fiamnak... A Folyó az én kedves, lágykezű menyasszonyom, aki az örvényekben megkímélte életemet, és amikor magányos voltam, lefeküdtem a szélében és simogatott, simogatott. Amikor valaki elmegy örökre... amikor kilépnek az életedből, akiket szerettél... A Dunaparton igazi szerelmek szövődtek. Ma ezt a szót a „viszonyra”, szexre, a pornóba süllyedt érzékiségre használják. Természetesen régen se volt mindenki szerelmes, aki szeretkezett, vagy házasodott. Ma már nem is szerelmeskedünk, hanem „közösülünk”. Mintha azt mondanám: bevacsoráztam. Vagy, hogy lepakoltam a széketem. Gondolkoztam akkor; Lehet nevetségesnek tartani a szerelmet, ha azt nézem, valakit feluházok egy csomó tulajdonsággal, és egyébként is, a szerelem akkora, mint az egyén belső lelki töltése. Ha mindez lelki kivetítés, akkor a természet tréfája. Igen ám, de ha a másik is így van velünk? Akkor ez nagy dolog! Hogy bemocskoltuk a szerelmet! Mocskosak lettünk, mint az olajos, szennyezett dunavíz, mely sötéten és büdösen hömpölygi be a tiszta partokat!

Milyen szép a pesti Dunapart...

A Dunába dobálták a törökök a hullákat, amikor „Sátán Ibrahim”, a budai, Dunakeszitől Nagymarosig kiirtatta a magyar lakosságot. Később megtelepedtek itt svábok. Szorgos, magyar-érművé vált nép. Ha magyar-német meccs volt, ezek a fiúk a magyaroknak drukkoltak gimnazista koromban, bár erősen tartották sváb hagyományaikat. Őket is megtizedelték a második világháború után, mintha valami közük lett volna az örült Hitlerhez... A Duna folyik lágyan, csendben. Nem tud beszélni, de mi tudunk. Tudjuk, hogy a gonosz nyilasok lelőtték a zsidókat a pesti rakparton. Milyen szép a pesti Dunapart... éjjel... kivilágítva... Van ott egy kávéház, naplementés délután újságíró barátom kinézett a nagy üvegfalon, nézd, a Vár, mondta... hát nem romantikus? Az, feleltem és a kávéspohár mellé húztam a hamutartót. Onnan lövette a várost, ágyúztatta polgárainkat az osztrák császár embere, mondtam halkán. Aztán szótlanul kijöttünk, lementünk a rakpart lépcsőjére. A Duna összeszorítva, barnán, városszínűen rohant a kőpartok között. Sietett, hogy kavicsos tájra és libaparéjos legelőkre érjen.

Ha újra születnék...

Sok mindenem gondolkoztam a Dunaparton. Mondhatnám, életem felét ott töltöttem. Mármost annak a résznek a felét, amit szülőföldemen töltöttem, mert múltak az évtizedek és életem nagyobb részét síkságon, meg hegyvidéken tengettem. Valamelyik évben gyűlésre mentem és volt egy-két órai időm, hát leültem a parton. Nézelődtem. Szívtam a dunaszagot. Azt a jellegzetes illatot, amelyben benne van a korhadó uszadékfa, az iszap szaga, a fűzlevelek illata, néha a kis parti virágok apró szellőre fel-felillanó illatai. Meg a halászladikok kátrányszaga... Egyszer egy alsógödi költőnő hányingert kapott tőle, mi meg csodálkoztunk, hiszen ez a fajta kátrányszag ó, milyen kedves tavasszal, régi tavaszokat juttat eszünkbe és a jövő csónakázásait... Igen, sok minden attól függ, milyen emlékek kapcsolódnak hozzá... A kollégiumi fiúk, lányok körbevihoztak volna, ha tudják, hogy ha hazaérek Kisvácra, mélyen beszívom nem csak a széna, hanem az istállószagot is. Hogy őszinte legyek, mondtam az Öregnek, nem is tudom, hogy miért nem maradtam itthon, melletted és rajtad. Hányszor mondták pajtásaim: ne tanulj tovább, maradj velünk, többet fogsz keresni, mint az értelmiségiek! Igen. Lettem volna egy alkalmazott a sok közül. Leteszem a nyolc órát, amiből négyet ledolgozok és elfelejtem a munkahelyet. Hálátlan föladatnak tűnik néha ez az egész emberekkel-foglalkozó hivatás. Aztán úgy elsuhant bennem minden és megszólalt bennem a hangom, a nagyon csendes, a régi... hogyha újra születnék... mindent ugyanúgy csinálnék, mint eddig...

H. TÚRI KLÁRA

Aki a hegyre ment...

Tudd meg, vártalak, ahogyan csak ember
várni tud, s...te nem jöttél el hozzám:
nyárra nyár jött, őszre ősz, vén toportyán
hírére ébredt a havas - s lám,
elérkezett az utolsó szeptember...

Hitvány idők elől a hegyre föl
:ember, ha ide menekülnél
-...erősebb hatalmat nyerni az ökölnél,
mert sem pénz, sem más, bármi mi tündököl,
nem számít már -: barátom, jönnél-
-e, ha tudnád: rettenet díszlik...itt
ismeretlenek az orchideák,
esküvések itt nem teremnek,
s lázas vággyal bírni a Nirvánát,
lankad szíved; ha messzi hegyeken
langy eső hull: itt fakó s tépett
álmokkal sziszeg a szél,
macskás magány füledbe nem dorombol,
s rossz ecsetként tördelné emberét,
mint hegyoldali fát, az erdő -...Hol
korhadtt faként dől az akarat,
s mert mind' alábecsülte az istenképet,
az ember menekül, mint az űzött vad
- mondd, magaddal te... itt mit kezdenél?
- A hegyre föl, csúcsra menet
az ember megáll s égre néz....,
s tudja: méltó lesz a végső malasztra,
ha egy isteni parancsra
a fejét lehajtani kész!
A világ mögöttem, előttem a hegyek,
Fény-vezérlette két kezemet
angyal mozdítja s...karom
mit eddig magában tett,
folytatja felsőbb hatalom.
Téveteg magamban hordva a Mindenséget -
emberül teszem, amit tehetek
-semmitől nem kell tartanom
s mindig lesz hely, fejem lehajtanom
: ösvényemen Ő az oltalom
: az ÚT, IGAZSÁG és ÉLET!

Kolozsvári Grandpierre Miklós: Éjfél (30x40, olaj, vászon)

KISS ANNA MÁRIA

Sorstalanul

Két szőke fej. Összehajolva sutyorognak.
Egyidősek, de a boldogtalan kisfiú - nagybácsija
a boldognak.
Kezükben lego emberek, a nagybácsi bánja már,
hogy a régít elcserélte,
az újat mégis szorítja izzadt tenyerébe,
mintha számítana.

Az anyukám szomorú,
olyankor megölelem.
Az apukám, ha beszik,
velem kedves és focizik velem,
de vele ordibál, hogy ellopta az életét,
meg húzzon innen,
olyankor megint sír Anya.

Ma lencsefőzelék volt. Utálom.
Éhes voltam, megettem.
Anya engem küldött a szomszédba hagymáért,
mosolyt is kaptam.
Anya mindig hozzájuk megy,
ha baj van, húsvétkor ezer forintot adtak,
meg csokitojást.

A nővéreim külföldön dolgoztak,
hoztak egy csomó ajándékot, tök jó volt,
de azt hiszem, nálunk senki sem örül.
Nem találnak munkát, és ha Apa itthon van,
nem fürdenek, sem nem esznek.
Anya azt mondja, Apa egy idióta,
de én szeretem Apát.

Az unokaöcs szeme lecsukódik.
Kicsit közelebb húzódik,
a résnyire hagyott ablak mögött
sírdogál a Hold.
Nem tudom, hogyan segíthetnék!
- sóhajtja álom előtt
a boldog kisfiú.

CSÁKY KÁROLY

Emléktábla helyett egy lakótelepi padra

Itt
ücsörgött
a kukák mögött,
bűzlő szemétnék áradatában,
eme kopott padon
hosszú éveken át
egy lóképű asszony.

Kutyái naponta
körbe-
szarták,
s ő virult csak egyre,
csikkek tengerébe',
még a rákot is
kivetette.

Ellenállt szélnek,
napsütésnek,
el
csak a
vihar verte,
de
el-
múltával
elülről kezdte
az üldö-
gélést,
s évtizedek múltán
aranyere is
keményebb lett,
mint e korhadó pad.

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Pirkadat

csak keletre száguldj,
lovak sebes legyen,
mindig csak a Nap
felkeltét lesd,
mindig csak a Nap
felkeltét lásd,
a gyönyörűséget,
felkelő szerelmünket,
hajnalban nyíló virágát

ne legyen soha,
ne, hogy elsüllyed
a Napnak hajója,
s elvész a mag hajnala

Isten, adj örök napkeltét,
ha kell, áldott csillagod
vidd át minden nap az égen
a négyszer-hét-bikás
éji szekérral,
és minden hajnalon
e szekér várjon,
hogy felússzon Rá
óriás korongja,
s fénné lobbanjon
újra és újra
szerelmünk hajnala

BEMUTATJUK**Kolozsvári Grandpierre Miklós**fotó: Torjay Attila, www.nool.hu)**„Sem szélsőséges, sem fanatikus nem vagyok - egyszerűen szabad”**

Kolozsvári Grandpierre Miklós 1950-ben született. 14 évesen már művészeti anatómiát, különféle művészeti technikákat tanul. 1975-től tagja a Fiala Művészetek Stúdiójának. 1980-ban felvételt nyer a Rézkarcoló Művészek alkotóközösségébe, olyan neves művészek támogatásával, mint Hincz Gyula, Kass János, Würtz Ádám. A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének tagja 1982 óta.

1980 óta állít ki külföldön, utolsó kiállítása Bécs, 2014-ben. Művészetét a szürrealizmus ihleti, témái embercentrikusak. A karakterek megformálása, az emberi belső tulajdonságok, jellemvonások éles és pontos bemutatása a koroktól és határoktól független ábrázolás üzenetét küldi a nézőnek. Témaválasztásának csak belső értékítélete szab határt. Szimbólumokat használó, figurális, koloristafestő. Grafikus és rézmetsző, gazdag mesevilággal.

Méteres szobrai márványból faragja. Szobraiból nem ritkán mitológiai történetek köszönnek vissza. Az ékkőfaragások kristályokból, féldrágakövekből készülnek. Nagyságuk milliméterben mérhető. A kicsi alakoknak csupán a körvonala létezik, belsejük egy apró lyukon keresztül lett eltávolítva. Szobrok, melyek a kristály anyagán belül virtuálisan léteznek. Egészen különleges adottság, hogy a nehéz márványhoz szokott kéz légiiesen könnyed grafikai alkotásokra képes, millimétert sem téveszt a kristályfaragásoknál.

B.K. (www.kgm.hu)

Következő oldalainkon 2018-ban a www.nool.hu oldalon megjelent cikk újraközlésével (Sziládi Krisztina írása, Torjay Attila fotói), és festményeiről készített fotóinak közreadásával köszöntjük az idén 70 éves művészt! Isten éltesse sokáig!
A Szerk.

Mindenhol a precizitás vezérli a honti művészt

A községben él Kolozsvári Grandpierre Miklós festő, grafikus és szobrászművész, akinek alkotói tevékenységét Prima díjjal jutalmazták a közelmúltban. A házában kisebb galéria található alkotásaiból, melyek láttán elcsodálkozik a látogató, hogyan férhet bele egy emberéletbe ennyi féle tevékenység. Különleges adottságra utal, hogy éppoly ügyesen bánik a nehéz márvánnyal – méteres szobraiból mitológiai történetek köszönnek vissza – mint a parányi ékkőfaragásokkal, vagy a milliméter pontosságot igénylő, légiesen könnyed grafikai alkotásokkal. Szürrealista álmokat idéző festményei embercentrikusak, szimbólumokkal telítettek, a belső emberi tulajdonságok és jellemvonások élesen kirajzolódnak bennük.

– Igazi alkotói közeg ez a nyugalmat árasztó, különleges hangulatú ház a település szélén, de úgy tudom, nem a megyénk szülötte.

– Budapesten születtem, de a csepeli gyár mellett nőttem fel, mivel a nagyapám ott volt főmérnök. Ahét kilométer hosszú gyártelep szomszédságában éltünk, ahol 130 kémény ontotta a füstöt éjjel-nappal. Ilyen környezetszennyezés mellett azt hiszem érthető, hogy arról a helyről mindig is elkíváncoztam. A gimnazistaéveimet már a pesti belvárosban töltöttem, de akkor is mindig az járt a fejemben, hogyan tudok kiszabadulni a városból. Soha nem bírtam elviselni a körengeteget. Huszonhárom éve telepedtem le itt, Honton. Az alkotói tevékenységem kibontakoztatásához szükségem volt a nyugodt környezetre.

– Hogyan indult a művészi karrierje?

– A művészi pályám kezdetén könyvek illusztrálásából szereztem pénzt. Ez volt az a műfaj, amit szakirányú végzettség nélkül is tudtam csinálni, egyetlen képszerkesztő sem kérte tőlem a szükséges bizonyítványokat. Nem azt kérdezték, milyen iskolát végeztem, hanem hogy mit rajzoltam.

– Azt akarja mondani, kamaszként beállított egy könyvkiadóhoz és egyszerűen azt mondta, hogy illusztrációkat szeretne készíteni?

– Pontosan így történt. A hónapom alatt egy nagy rajzmappával megjelentem, és ha megtetszettek a rajzaim, megkaptam a megbízást. A Magvető, a Szépirodalmi és a Móra Kiadó volt többek között a munkaadóm. Mintegy 160 szépirodalmi könyvet illusztráltam.

– **Nem gondolt arra, hogy a megfelelő iskolákat is elvégezze?**

– Négyyszer próbáltam meg bejutni a Képzőművészeti és az Iparművészeti Főiskolára, mindig sikertelenül. Egyikre sem vettek fel.

– **Ha ma végigtekintünk az eddigi munkásságán, érthetetlen, hogy miért nem látták meg önben a tehetséget.**

– Az állandó elutasításom nem a tehetség hiányából adódott. A nagynéném Szász Endre felesége volt akkoriban, így lettem én Szász Endre tanítványa a gimnazistaéveim alatt. Tőle tanultam az anatómiát, az összes technikát, a szakma minden csínját-bínját. Ő pedig nem volt túl kedves az akkori művésztsádalom számára. Mivel jól meg tudott élni a művészetéből, gyakorlatilag mindenki ellenszenvvel viseltetett iránta. Ott voltam én, szintén némi tehetséggel megáldva, ez már elég volt ahhoz, hogy engem is utáljanak. Az akkori művészvilág potentátjai szemében nemkívánatos figura voltam a főiskolán.

– **Rézmetszés, festészet, szobrászat, ékkőfaragások. A négy műfaj közül melyik áll a legközelebb önhöz?**

– A szobrászat. Márvánnyal dolgozom, a legnemesebb anyaggal. Meg kell vele küzdeni, a térben kell látni és elképzelni a leendő művet. A festő két dimenzióban dolgozik, a szobrász már háromban. De az összes művészeti ágban az a fontos, hogy az illető művész nagyon jól ismerje a szakmája minden részletét. Én mindig arra törekszem, hogy minden alkotásomon látszódjon, ismerem azt a területet, legyen szó festészetről, szobrászatról, vagy a rézmetszésről, ahol egy milliméteren belül tíz párhuzamos vonalnak kell lennie.

Tanult és tanított

Kolozsvári Grandpierre Miklós 1950-ben született. Grafikus és rézmetsző, festő és szobrász. 1964–1970-ig Szász Endre tanítványa volt, 24 évesen lett tagja a Fialtal Művészek Stúdiójának és a Rézkarcoló Művészek Alkotóközösségének. Itt olyan neves művészek támogatták, mint Hinz Gyula, Barcsay Jenő, Kass János, Würz Ádám. A Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének 1982 óta a tagja. Külföldön is oktatott, művészeti anatómiát adott elő Meiderichben és tanított az ausztriai Neumark alkotótelepen.

– **Ékkőfaragásai kristályokból, féldrágakövekből készülnek, nagyságuk milliméterben mérhető.**

– Tudomásom szerint rajtam kívül senki nem alkalmazza ezt a technikát a világon. Én szenvedélyes ásványgyűjtő vagyok. Mint képzőművésznek, nyilván a humán oldalam az erősebb. De az ember mindig egyensúlyra törekszik, ezért muszáj a reáliákkal is foglalkoznom. Számomra ezek a rideg ásványok – a Föld csodái – jelentik a másik oldalt. Van egy 10–12 ezer darabos ásványgyűjteményem, köztük három olyan hegyikristály, amiben található egy 30 millió éves vízzárvány, egy kis levegővel együtt. Ez ritka jelenség. Egy gyűjtőtársam élt-halt egy ilyen darabért, gondoltam, kifürok neki egy hegyikristályt, abba teszek vizet, és megajándékozom vele. Ám miközben ezen munkálkodtam, rájöttem, hogy ebben a technikában más lehetőségek is vannak. Így született az ékkőfaragások ötlete és hat év kísérletezés után jutottam el a mostani alkotásokig.

– **Ennyiféle művészeti tevékenység mellett marad egyáltalán valami ideje?**

– Kikapcsolódásképpen a bélyeggyűjteményemet, vagy az ásványaimat rendezgetem, másokkal csereberélek. Itt van ez az óriási kert, ezt is én tartom rendben.

– **Honnan meríti az ihletet a műveihez?**

– Éltem én már nagyon sokat, van miből táplálkoznom. Rengeteg ötlet van még a fejemben, és számtalan megvalósításra váró, régi vázlatom a szekrényeimben.

Kolozsvári Grandpierre Miklós: Szingli (60x80, olaj, vászon)

Kolozsvári Grandpierre Miklós: Ara (60x80, olaj, vászon)

BESZÁMOLÓK

Mikszáth Kálmán versei

A Szlovák Nemzeti Múzeum – A Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeuma Mikszáth Kálmán születésének évfordulóján immár rendszeresen szervez megemlékezést a szklabonyai [Mikszáth Kálmán Emlékházban](#). Az idei esemény központi témája a lírikus Mikszáth Kálmán volt.

Szép számban összegyűlt közönség előtt mutatták be Suhai Pál Mikszáth Kálmán versei című kiadványát, aki összegyűjtötte és kötetbe rendezte a nagy palóc mesemondó költeményeit.

„A nagy palócot eddig leginkább prózai művei, regényei, elbeszélései, illetve publicisztikai írásai, karcolatai alapján ismertük – verseiről nem szólt a fáma”

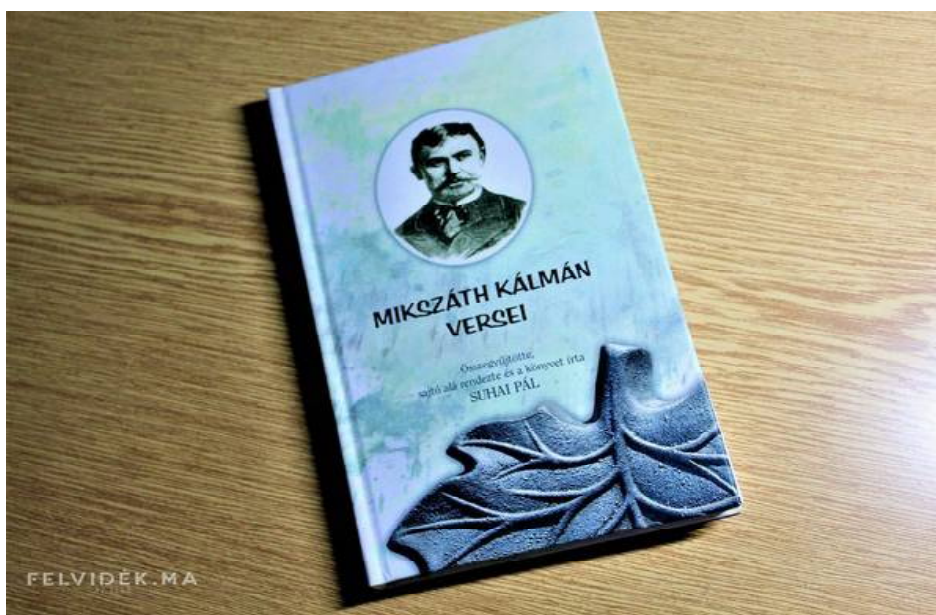
– olvasható a kiadvány előszavában. Mint a szerző kifejtette: még a kritikai kiadások sem foglalkoztak nagyon a versíró Mikszáthtal.

Amint Suhai Pál fogalmaz, mára számos versre csupán utalás található, illetve részletei maradtak fent. Akadnak olyanok is, melyek bekerültek a Mikszáth Kálmán összes művei kritikai kiadásba. Éppen ezért tartotta fontosnak sajtó alá rendezni a költeményeket. Mint megjegyezte, a kötet nem öleli fel az összes Mikszáth-verset, nem számol többek között a gyermekkorban született zsengekkel.

Verseik jóformán feledésbe merültek, csak a legszűkebb szakmai kör tud – tudott – eddig róluk

– jegyzi meg az előszóban.

A kiadvány első része harminchárom verset, kisebb költeményt tartalmaz. Ezek között számos a rimaszombati, illetve a selmecebányai gimnáziumi évek alatt született. Mint olvasható, Mikszáth Kálmán versírói tevékenysége jóformán kizárólag az indulás éveire, az iskolai tanulmányok időszakára esik.

(Fotó: Pásztor Péter/Felvidék.ma)

Suhai Pál költő, a kötet szerzője (Fotó: Pásztor Péter/Felvidék.ma)

A szklabonyai Mikszáth Emlékházban mutatták be a kötetet (Fotó: Pásztor Péter/Felvidék.ma)

Itt jelentkezett az első tanintézménybeli pályázatokon, kisebb verseket bemutatva. A rimaszombati gimnázium önképző körének tagjaként, annak 1861/62-es és 1863/64-es évi albumában jelentek meg az első költeményei. Az első közölt verse Hunyadi címen olvasható.

A kötet számos verset közöl a tanulóéveiből, ugyancsak olvashatunk a pályakezdő Mikszáthtól is verseket, ahogyan a Hasznos Mulattató és a Lányok Lapja folyóiratokban közölt versek is előkerülnek.

Már ismert novellairóként a Tót atyafiak és A jó palócok sikere után írt három nagyobb terjedelmű epikus költeményt. Mindhárom teljes terjedelemben olvasható a kiadványban.

A **Herceg Esterházy Miklós kalandjai szárazon és vízen** hagyományos értelemben vett elbeszélő költemény, melyben megjelenik a tipikus mikszáthi anekdotázás. A **Jókai Mór, vagy a komáromi fiú, ki a világot hódította meg** műfajilag a verses regény kategóriába sorolható. **Herceg Esterházy Miklós további kalandjait** krónikajellegű versezet jellemzi. E késői és utolsó költeményeiben már a regényíró Mikszáth jelenik meg.

Különleges kötet, melyben a sokunk által jól ismert Mikszáth új arca tárul elénk. S mint a végszó fogalmaz:

„A kötettel lehetővé vált, amire tán az író sem gondolt soha, hogy a Mikszáth-versek külön kötetben jelenhessenek meg. Irodalomtörténeti esemény, melyre e könyvritkasággal invitáljuk az olvasót.”

Szöveg, fotó: Pásztor Péter www.felvidek.ma

Új kötet született a diósjenői helytörténész tollából

A Nyugat-Nógrád helytörténészeként ismert Végh József új művében Gárdonyi Géza neves író és Szarvassy Margit tanítónő szerelmét dolgozta fel.

– **Hányadik a sorban a Gárdonyi Géza szerelme: Szarvassy Margit tanítónő című könyve?**

– Ha minden alkotást számítunk, akkor száz fölé tehető a lista. Ezek közé tartoznak azok a kisebb terjedelmű falubemutató kiadványok, amelyeket a Honismereti Kiskönyvtár számára írtam. Ezen kívül készültek évkönyvek és falumonográfiák, valamint feldolgoztam Czinka Panna életét is.

– **Rokonságban áll a tanítónővel.**

– A könyv történetének főszereplője, Szarvassy Margit a dédnagyapám húga volt.

– **Miért érezte úgy, fontos, hogy megírja ezt a történetet?**

– A rokoni szálaknak köszönhetően a családunk birtokába került egy sor ereklye Gárdonyi Gézától, Jókai Mórtól, valamint a Feszty család kiváló festőművészeitől. Ezek főként dedikált könyvek, festmények, képeslapok és fényképek. Ezt kívántam feldolgozni és közzé tenni. Hozzátenném, hogy a birtokomban van Jókai Mór kezének másolata. Az eredeti kézzsobot Donáth Gyula – a tatai óriás turul alkotója – készítette. Ez adta az ötletet, hogy alapítsunk egy irodalmi díjat Jókai-díj néven.

Végh József új művében Gárdonyi Géza neves író és Szarvassy Margit tanítónő szerelmét dolgozta fel

Fotó: Teknős Dominik / NMH

– Mennyi idő alatt készült el az írásmű?

– Évtizedek óta gyűjtöttem hozzá az anyagot, valamint a családtörténeti vonatkozásokról is sok forrás került elő a korabeli sajtó hasábjairól. Régi vágyam volt, hogy megjelenjen ez a könyv, amelynek kiadását végül nővérem, Erzsébet támogatása tette lehetővé.

– Miről szól a kötet?

– Talán úgy is fogalmazhatunk, hogy három téma bontakozik ki a könyv olvasása közben. Részben egy kis családtörténet, hisz a szudétanémet Szarvassy család felmenőit az 1700-as évek végéig tudjuk vezetni. A második terület, amit az alkotás feldolgoz, egy kis irodalomtörténet, hiszen Gárdonyi Géza élete is kibontakozik, és találkozhatunk az irodalmi, művészeti életnek egy sor kiválóságával. A harmadik, amibe bepillantást nyerhetünk egy kis kortörténet, amelyben megismerhetjük a legjelentősebb művészeti központnak, a Feszty Szalonnak az életét.

– A kutatómunka során milyen érdekességekre bukkant a főszereplő életével kapcsolatban?

– Szarvassy Margit művelt, több nyelvet beszélő tanárnő volt, aki még tankönyvek írására is vállalkozott. Jártas volt a művészetekben, gyakran fellépett énekekkel, verssel a koncerteken. Ezáltal úgy gondolom, hogy méltó párja lehetett volna Gárdonyi Gézának, ám a sors máshogy rendelkezett.

– Mit gondol erről a szerelmi viszonyról?

– Hat éven keresztül kerülgették egymást, de igazán egyikük sem merte rászánni magát a házasság jelentette elköteleződésre. Előbb a tanítónő visszakozott, az író kusza családi élete miatt. Később pedig Gárdonyi Géza lépett vissza a házasságtól, a rosszul sikerült első frigye miatt. Én is azt gondolom, amelyet egy méltatója fogalmazott meg Gárdonyiról: „Az Egri csillagok írója egy hozzáillő komoly nőbe volt szerelmes, de gyávának bizonyult magához kapcsolni. Eljutott a boldogság kapujához, kezét rátette a kilincsre, de azt lenyomni már nem volt elég bátorsága”.

Lászlók Judit www.nool.hu

Jókai-díj másodsorra is

Az idén ismét Gál Hedda, zentai származású énekes, költő részesült Jókai-díjban

Idén Jókai Mór születésének 195. évfordulója és Ady Endre halálának centenáriuma tiszteletére hirdette meg pályázatát *Szülőföld, haza, külföld* címmel a révkomáromi Jókai Közművelődési és Múzeum Egyesület és a budapesti Falvak Kultúrájáért Alapítvány Jókai Emlékbizottsága. Huszonegy pályamunka közül egy nemzetközi bizottság választotta ki Gál Hedda munkáját, amelyben a szerző elmondása szerint a szülővárosa szeretetéről, a hazavágyódásról, ragaszkodásról és erről a skizofrén kettősségről is szó van, s ezért munkáját színes fotókkal is illusztrálta. A Budapesten ténykedő énekesnő, költő és könyvtáros pályamunkája kapcsán a következőket nyilatkozta lapunknak:

– Tudatos kezdés volt a Zentán és Budapesten is élő Verebes Ernő vers-idézet, a *Folyók fölött* részlet, és ugyancsak tudatos zárás volt az Adáról Magyarországra áttelepült Szügyi Zoltán verse: *A magad helyén*. Roppant erős költeménynek élem meg mindkettőt. Az „*Otthonra lelhetsz itt, idegen barátom: / Országok híján, folyók fölött.*” és az „*...Otthon vagy minden hangban....otthon vagy: / a magad helyén. / Akárha maradtál, / akárha elmentél.*” csengésű mondatok örökre belém égtek – emelte ki.

Hedda írásában egy szakirodalmi áttekintés és Ady hazaszeretet-költészetének a tárgyalását követően két rövid kérdőíves eredményt is közzé tett. Az elsőt fiatalok körében, 1999-ben, tehát 20 évvel ezelőtt Magyarországon és Erdélyben végezték, 24 húsz és harminc év közötti személlyel (főként egyetemisták, de voltak közöttük orvosok, fotóművészek, tanárok, irodai alkalmazottak, háztartásbeliek, előadó- és zeneművészek). A második, napjainkban készült tanulmányban a veszprémi Padányi középiskola 11. osztályos tanulóinak tették fel a kérdést, mit jelent számukra a haza, és a szülőföld. Néhány diák választát tettem közzé, válaszolva, mennyire éretten és komolyan értelmezi a mai fiatal-felnőtt generáció ezt a témakört, majd pedig szubjektív meglátásait is közzé tette.

Gál Hedda, amellet, hogy főállásban a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar könyvtárosaként tevékenykedik, hét, különböző zenei stílusú formációival lép fel Budapesten és Magyarországon, de jártak már Zentán is. A legújabb Coquette duó tagjaként jazz-dívák dalait adják elő sajátos feldolgozásban. A HeddaJazz formációjával jelen pillanatban egy zenei stúdióban rögzítik Seress Rezső-anyagukat, amiből „*Fizetek, Főúr*” címmel lemezt is jelentettek meg, ezt pedig lemezbemutató koncertek követik. E mellett az Ellenanyag kamarazenekarával az Ady Centenárium kapcsán elkészült műsorukat is cédére rögzítik *Békíts ki magaddal* címmel. Hedda a nyár folyamán a Reneszánsz duó formációval járja a palotajátékokat, az Irish Wave, ír népzenei játszó zenekara pedig szeptember 19-én lép fel Zentán és az elképzeléseik szerint Óbecsén is – hangsúlyozta Hedda, aki elmondta azt is, hogy a Táncreakció formációjával leginkább a gyermekeknek játszanak Csík Mónika verseiből, de fiával, Fodor Martinnal is előszeretettel állnak színpadra akár kettesben is (Mar-Team). A zenélés mellett pedig egy Jókairól szóló tanulmányköteten is dolgozik. Hedda 2016-ban nyerte el először az arany díszoklevelet és Jókai Mór kezének márványlapon elhelyezett gipszmásolatát.

Hhzs. (<https://www.magyarszo.rs/hu/4233/kultura/216105/J%C3%B3kai-d%C3%ADj-m%C3%A1sodsorra-is.htm>)

https://ma7.sk/irodalom/masodszor-lett-jokai-dijas-a-zentai-budapesti-gal-hedda-kepgaleriaval?fbclid=IwAR0T1oqbNfZ2wp8at63TcTpM04CF6e42MzxAdBjRyo56tlkMxoA_zIFXd9o

PROGRAMAJÁNLÓ

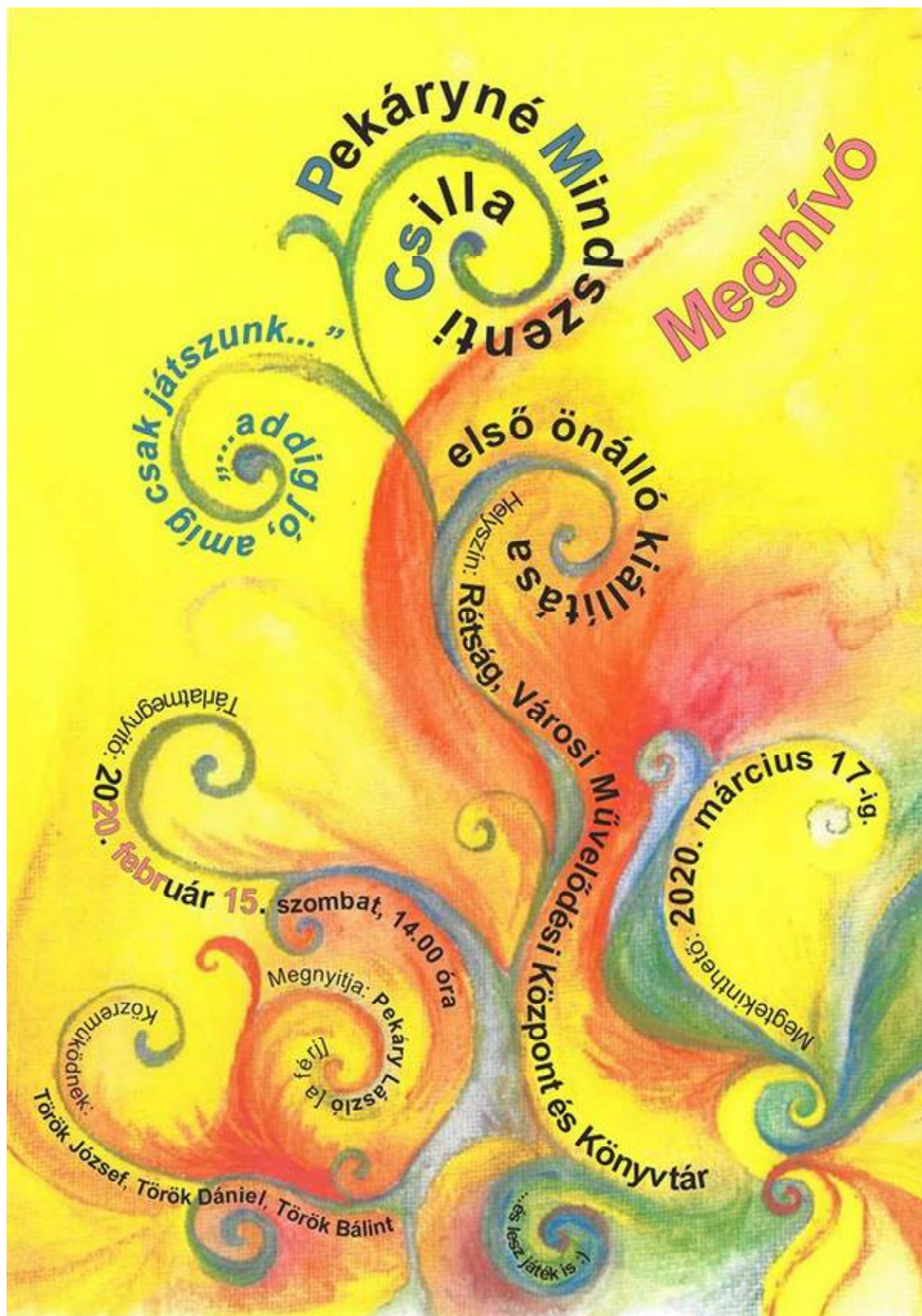
Tereskei megemlékezés Pál Pista bácsiról

2020. Március 7-én,
szombaton 14 órakor
találkozunk a tereskei
temető bejáratánál.
Ezt követően egy kis
szeretet-vendégség
közös énekléssel,
furulyázással
dudálással.

Mindenkit szeretettel várunk,
aki tisztelte, szerette Pista bácsit
Szervező: Konrád Viktor. 06303860481
Tereskei Önkormányzat

PÁLYÁZAT

PÁLYÁZATI KIÍRÁS

Az Írók Alapítványa, az Írók Szakszervezete,
a Sárvári Tinódi Gimnázium és Sárvár Város Önkormányzata meghirdeti
a 43. Kárpát-medencei Középiskolás Irodalmi Pályázatot,
és 2020. április 14-től április 17-ig
Sárvár városában megrendezi az irodalmi pályázat táborát.

Pályázni vers-, próza- és tanulmány kategóriában lehet. Várjuk minden 14–18 év közötti középiskolás diák magyar nyelven írt írásait. Egy pályázat maximális terjedelme kategóriánként 15 kézirattoldal lehet (számítógéppel, 14 pontos betűnagysággal, de ugyanilyen terjedelmű, kézzel írt, jól olvasható írásokat is elfogadunk).

**A PÁLYÁZAT MEGHOSSZABBÍTOTT BENYÚJTÁSI HATÁRIDEJE:
2020. MÁRCIUS 9.**

A pályázatok beküldhetők:

– e-mailben, csatolt mellékletként (word-dokumentum formátumban), az info@szephalom-konyvmuhely.hu e-mail címre. Kérjük, hogy minden mellékletben tüntesse fel a nevét, címét, e-mail címét, esetleg telefonszámát és iskolája nevét, címét is. Fontos: ha valaki két kategóriában pályázik, két külön mellékletet küldjön (pl. külön a verseket és külön a prózákat, megfelelő megnevezéssel: „XY versei”, „XY prózái”). Kérjük, hogy mindenki összefűzve, egyetlen mellékletben küldje a verseit, ugyanígy, összefűzve a prózáit vagy a tanulmányait. A pályázat minden oldalán szerepeljen az írója neve!

– postai úton. Ebben az esetben egy példányban kérjük a pályázatot. Aki több kategóriában küld pályaműveket, kérjük, hogy külön borítékban küldje a vers-, a próza-, illetve a tanulmány-pályázatát. Kérjük, a borítékra írja rá, hogy mi található benne (pl. „verspályázat”, „prózapályázat” stb.). A postán érkező pályázatokban is kérjük feltüntetni a pályázó nevét, címét, e-mail címét, telefonszámát és iskolája nevét, címét, e-mail címét.

Postacímünk: **Írók Alapítványa, 1093 Budapest, Lónyay u. 43. fszt. 1.**

A pályázat nem jeligés. A beküldött pályaművek visszaküldését és írásbeli értékelését nem vállaljuk. Az ötven legjobb pályázat szerzőjét meghívjuk a sárvári irodalmi táborba, ahol a műhelymunka során neves írókból, költőkből álló zsűri értékeli az írásokat, és sor kerül a díjkiosztó ünnepségre is. A meghívót 2020. március 30-ig juttatjuk el a meghívottakhoz. A meghívottak részére a sárvári irodalmi tábor díjmentes, szükség esetén megtérítjük az útiköltséget is.

Budapest, 2020. március 2.

A rendezők nevében minden érdekeltnak jó munkát kíván:

Mezey Katalin sk.
Írók Szakszervezete, Írók Alapítványa

Kolozsvári Grandpierre Miklós: Logika (40x40, olaj, vászon)

KÖNYVISMERTETŐ

Csáky Károly újabb honismereti kalauza

Emléktáblák, szobrok, emlékhelyek I-II.

Tapasztalatom szerint manapság Kárpát-medence szerte, de szülőföldünkön, lakóhelyünkön is örvendetesen növekszik múltunk emlékei iránti érdeklődés. Talán az elmúlt évtizedben nemzeti értékeink feltárásával, azonosításával, települési, tájegységi és megyei értéktárakba történő ajánlásával foglalkozó mozgalom is erősítette kulturális örökségünkbe, épített környezetünkbe tartozó értékeink fontosságának felismerését. Ez a fokozott figyelem az idősebb nemzedékeknel táplálkozhat a múlt iránti nosztalgiából is, a fiatalabb generációknál talán a néhány évtizede iskolai oktatásunkban, nevelésünkben helyt kapott hon- és népismeret tanítása gyümölcseinek is betudható.

Bizony, jó ha ismeretekkel rendelkezünk arról, hogy egy-egy település szülöttei közül kik járultak hozzá a közéletben, a tudományban, a művészetekben, az oktatásban, a sportban és más területeken szülőhelyük hírnevének öregbítéséhez; működésükkel kik emelték a város, falu ismertségét; történelmi nagyjaink, írónk, költőink közül kik fordultak meg vidékünk egyes helyein. Nem kevésbé fontos, annak számbavétele is, hogy az utókor miként örökölte meg, és hogyan gondozza, ápolja emléküket.

Dr. Csáky Károlynak nem ez az első honismereti kalauza, melyben sorra veszi Hont és Nógrád emlékhelyeit, neves szülötteit vagy tájainkhoz kötődő jeles közéleti, egyházi személyiségeit, tudósait, pedagógusait, alkotó irodalmárait, művészeit, tevékenységük, életútjuk emlékeit. Megemlíthetjük többek között a *Honti barangolások* (1985), a *Honti arcképcsarnok* (1998), a *Jeles elődeink* (2002), a *Híres selmebányai tanárok* (2003) című munkáit vagy az *Irodalmi kapcsolatok* három kötetét (2004–2006) is.

Szerzőnk maga is aktív részese neves elődeink, szülőföldünk kiemelkedő személyiségei, történelmünk, kultúránk nagy alakjai emléke gondozásának, a szülő- vagy lakóház, működési hely emléktáblával megjelölésének mint kezdeményező, az avatáson emlékbeszédet tartó vagy konferenciák, megemlékezések szervezője, közreműködője, kiadványok szerzője, szerkesztője.

Nem célunk felsorolni, hogy mely településeket említ Hontból és Nógrádból Csáky Károly, mint a nagy elődök örökségének méltó gondozóit. A földrajzi körülhatárolást azért meg kellene adnunk: Ipolyszalkától Alsósztrégováig, Szokolyától Selmebányáig sok-sok város és falu.

A közelmúltból, az ezredfordulót megelőző és követő évtizedekből azonban említsünk meg néhány települést és jeles alkalmat, melyek igazolják azt, hogy múltunk örökségének gondozását nemcsak elődeink, hanem az utókor, az utódok is fontosnak tartják!

Hont vármegye egykori székhelyén, Ipolyságon 1981-ben **Bartók Béla** emlékünnepséget rendeztek, majd 1994-ben a II. Bartók Béla Zenei Találkozó alkalmával a művészeti alapiskola falán helyezték el zeneszerző emléktábláját. **Gróf Széchenyi István** 1993-ban, **II. Rákóczi Ferenc** 2014-ben kapott emléktáblát a városban.

Nagycsalomján 1984-ben **Gáspár Imre** Emléknapot szerveztek, 2004-ben táblát avattak a költő, újságíró, műfordító emlékére, majd 2011-ben szemináriumot tartottak a községben. Ezen alkalmakhoz kapcsolódóan kiadványok is születtek.

Szalkán 1992-től őrzi **Csepreghy Ferenc** népszínműíró emlékéét tábla.

1993-ban **Ipolyi Arnold** tudós püspök, művészettörténész és mitológiai kutató emléknapiját rendezték meg Ipolykeszin.

A következő évben Ipolyvisk emlékezett meg tábla elhelyezésével jeles szülöttéről: **König Mór** apátkanonokról, **Fehér Ipoly Kálmán** pannonhalmi főapátról és **Rajner Lajos** felszentelt püspökről.

Nagykürtösön 1997-ben tartották **Mikszáth Kálmán** Emléknapot, majd 2000-ben a nagy palóc író keresztelési helyén állítottak emléktáblát.

Ugyancsak 1997-ben örökítették meg Vámosmikolán **Cselka Nándor** szemináriumi rektor, püspök emlékét, majd több alkalommal megrendezett szimpóziumon méltatták munkásságát.

Felsőszemeréden 2003-ban falunapon emlékeztek a helység szülöttére, **Ivánka Imre** ezredes, író, történész életútjára, és helyezték el emléktábláját.

A nagy palóckutatónak, tudós paptanárnak szülőfalujában, Csábon már 1984-ben emléktáblát állítottak, majd 2005-ben *Szedér Fábrián élete és életműve* címmel rendezett nemzetközi konferenciával emlékeztek szellemi örökségére. A konferencia előadásait tartalmazó kötet mellett említésre méltó *A' Palóczokról* című kiadvány megjelentetése **Szedér Fábrián** Tudományos Gyűjteményben megjelent írásaival, továbbá Csáky Károly tanulmányával.

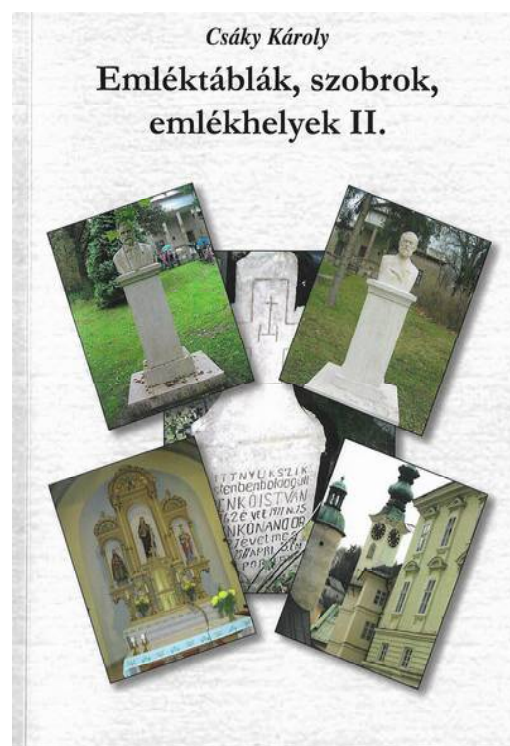
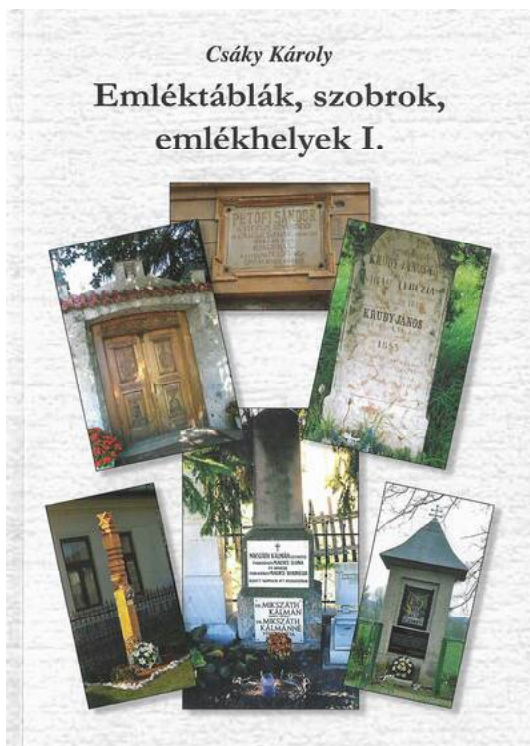
A templomépítő tudós püspök nevét 1992-ben vette fel Paláston az egyházi alapiskola. 2009-ben emlékmisével és előadásokkal adóztak **Palásthy Pál** örökségének.

Az Ipolysági Magyar Tanítási Nyelvű Alapiskola 2002-ben vette fel a felsőtúri születésű **Pongrácz Lajos** nevét. A neves honti személyiségről szülőfalujában 2015-ben emléktábla-állítással, valamint szakmai szeminárium tartásával emlékeztek, és kiadványban is megörökítették a kiváló férfi pályafutását.

Akik a honti-nógrádi tájakon kultúrtörténeti barangolásra szánják magukat, kiváló iránytűre lelnek Csáky Károly munkáiban!

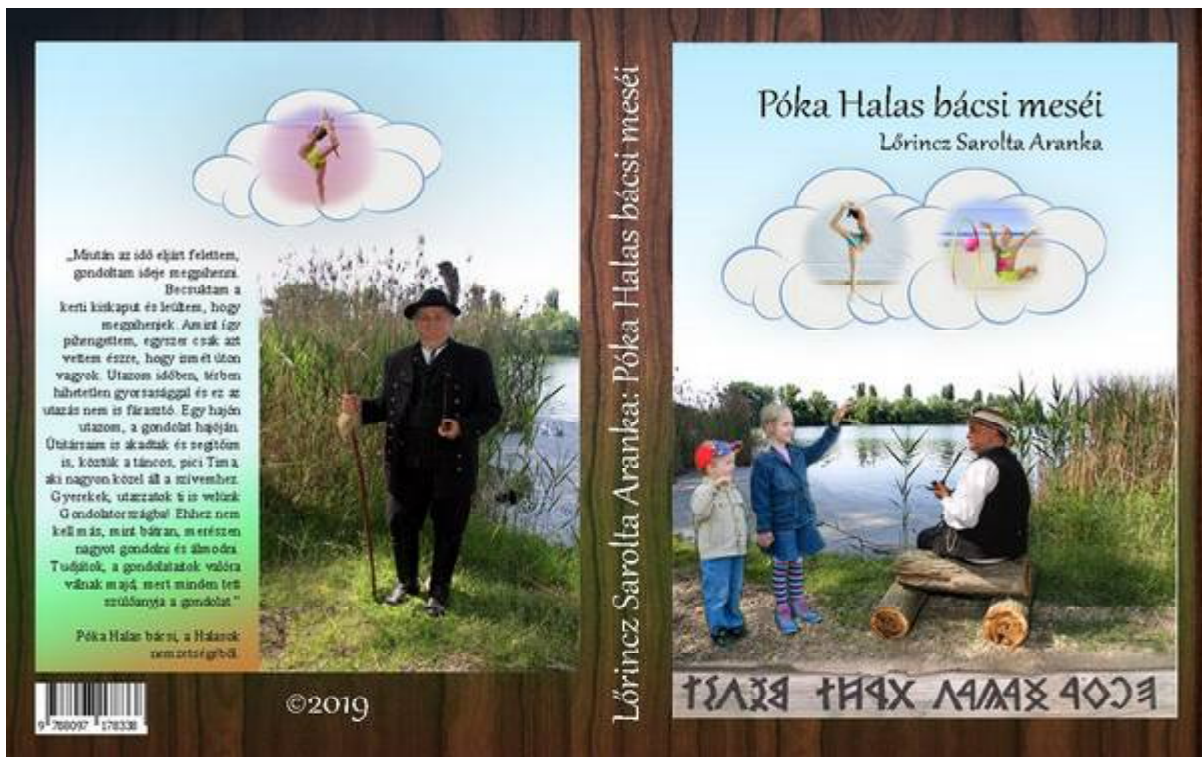
A röviden ismertetett munkák Ipolyságon 2018-2019-ben a szerző magánkiadásában, önkormányzatok, szervezetek és magánszemélyek támogatásával láttak napvilágot.

Dr. Koczó József

KÖNYVAJÁNLÓ

Lőrincz Aranka Sarolta legújabb könyvei

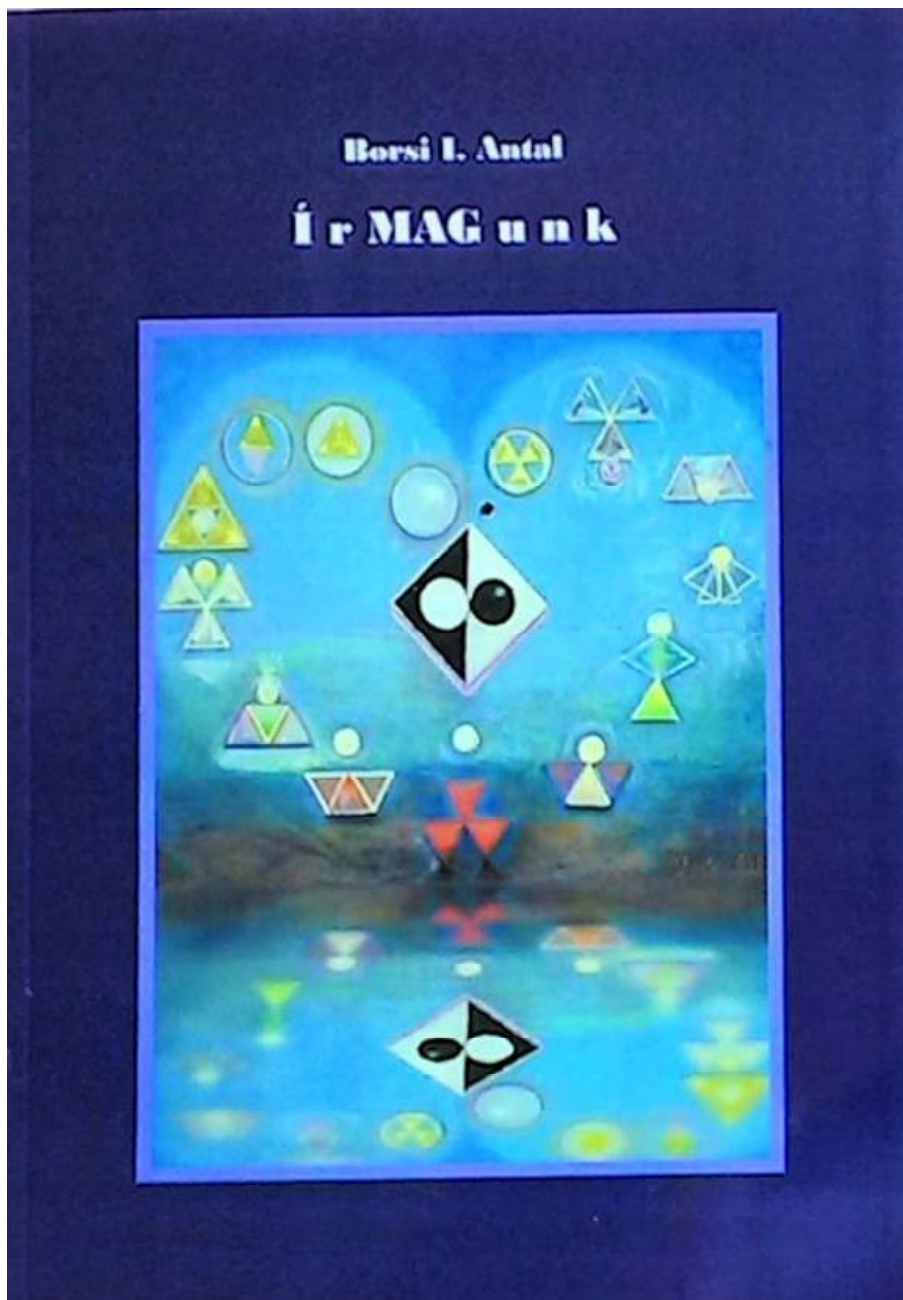

Megjelent Borsi I. Antal ÍrMAGunk című könyve.

„E könyv lehet, hogy csak egy halom papír, melynek súlya van. Esetleg olyan novellákat találsz benne, melyek élménnyel töltenek fel. De lehet egy könyv, mely számodra misztérium, vagy beavatás. Ismeretek, útmutatások. Életed jelzőtáblái, ha saját utadon jársz, s a Tudatosság megtalálásához vezetnek. Szolgálja személyes vágyadat, hogy megtaláld az isteni részedet. De akár a Valóságod vágya, hogy az isteni tapasztalásból a teremtés felé tereljen! Így lesz az élő a Tudatosság, hogy érezd azt, hogy a papírnak súlya van. Ha úgy kell, akár gyűjtősnak használhatod azt.

E könyv nem az Igazság-tól jött küldemény, hanem egyik kép a Valódi-ról. Ha azt keresed itt - ebben a könyvben - akkor tévúton jársz, és máris tedd le! Az Igazság az EGY, de végtelen nézőpontból látszik. Abból az egyik viszont, csakis a Tiéd! A Valót nem találd meg a leírt sorokban, hanem azok között leled meg. Ott töltöd meg a saját életed lényegével:

Jelenben lenni – itt és most – aki Vagy! Csak lejegyeztem: Borsi I. Antal”

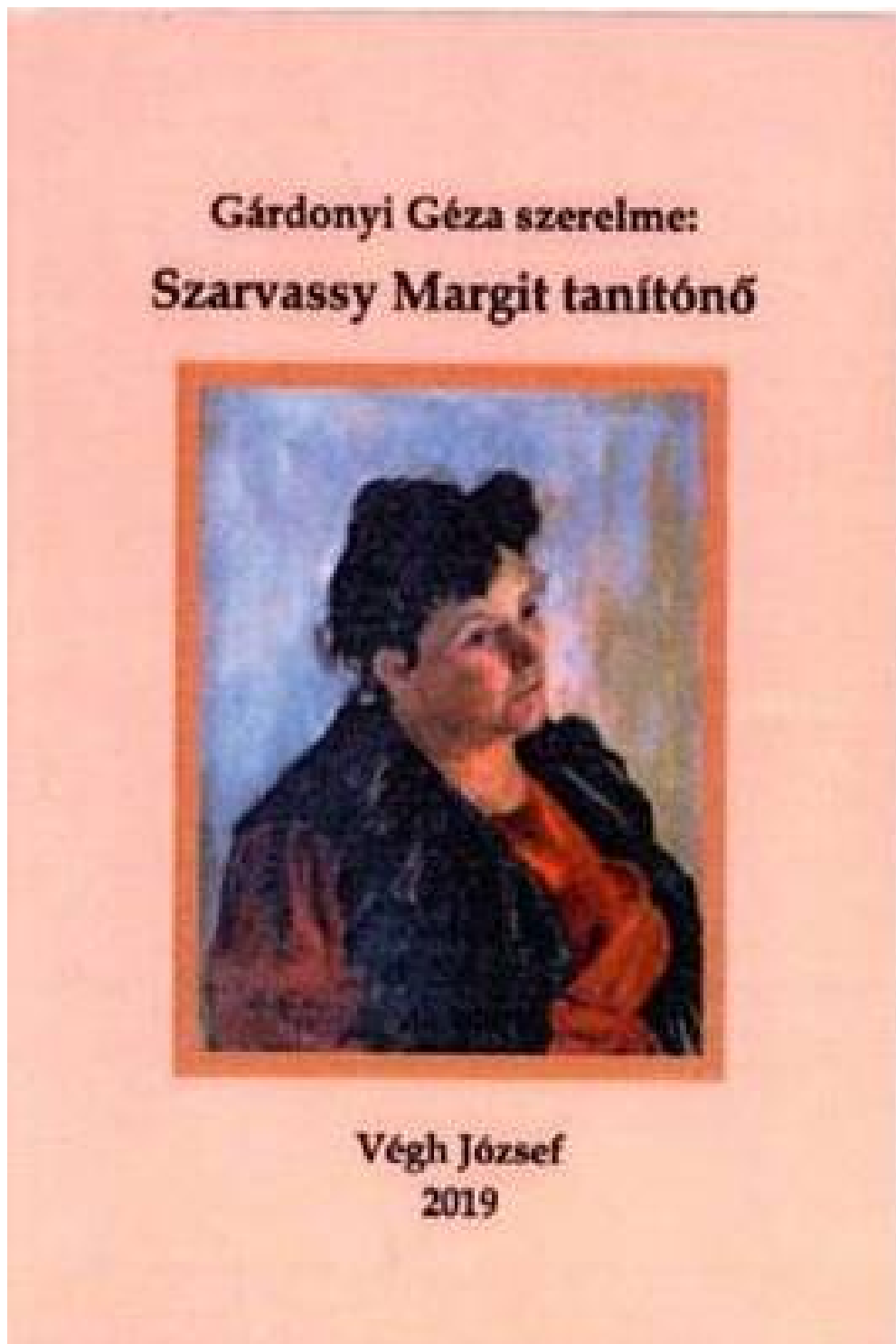

Megjelent Végh József mkl. két újabb kötete!

Gárdonyi Géza szerelme: Szarvassy Margit tanítónő

és

Nógrádi szlovák gyökereink III. – Háborúk nógrádi hősei és áldozatai

https://www.youtube.com/watch?v=TESYJNKHPXI&feature=share&list=PLwAR13uD0Y9DQOEIPQTSO9Y8M4zVz6w_X6fDcIK8fd_HCmQ_Cq0FIMCg

Nógrádi szlovák gyökereink III.
Naše novohradské korene III.

Háborúk nógrádi hősei és áldozatai
Novohradskí hrdinovia a obeť vojen

Végh József
2019

KARAFFA GYULA

ünn...

az ember ünnepel,
vagy ünnepelne

igénye lenne rá,
a lelke
még nem lett kőkemény:

de csak az unalmas,
tömény blabla...
meg a sablonok...
az unott sztereotípiák,
azok,
amiket kap...

ezért
otthon maradna ...

vagy
ünnepelni menne...

E havi számunk szerzői:

Börzsönyi Erika (Pásztó) Budapest író, költő
Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság,
helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató
Ifj. Cservenák Mihály György (Szügy) Szügy,
költő, slammer
Debreczeny György (Budapest, 1958)
Budapest, könyvtáros, költő
Elbert Anita () Veszprém, tanár, író, költő
Horváth Ödön (Budapest, 1938) Kismaros,
hitoktató, költő
Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác,
2007) református lelkész, költő
Hrubik Béla (Szécsénykovácsi, 1964)
Ipolynyék, költő, politikus
Kiss Anna Mária (Balassagyarmat, 1964)
Gárdony, költő
dr. Koczó József (Perőcsény, 1950)
Vámosmikola, helytörténész, ny. iskolaigazgató
Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác,
újságíró, író
Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író
Pohánka Erika () Balassagyarmat, költő
Rajczi Adrienn (Pozsony) író
Siska Péter (Nyíregyháza, 1984) Nyíregyháza,
költő,
B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest,
költő, restaurátor
H. Turi Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő
Székács László (Budapest, 1946) Budapest,
nyugdíjas mérnök, költő
Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő,
nyomdász
Végh József mkl (Diósjenő, 1953) Diósjenő,
helytörténész, múzeumigazgató

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:
Karaffa Gyula

Helytörténet:
Végh József mkl.

Képzőművészet:
Konczili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
+3630-383-5385

Email cím:
krasznaigyula9@gmail.com

Ha támogatná a lapot:
Krasznai Gyula 63800018-10017289

Weblapok:

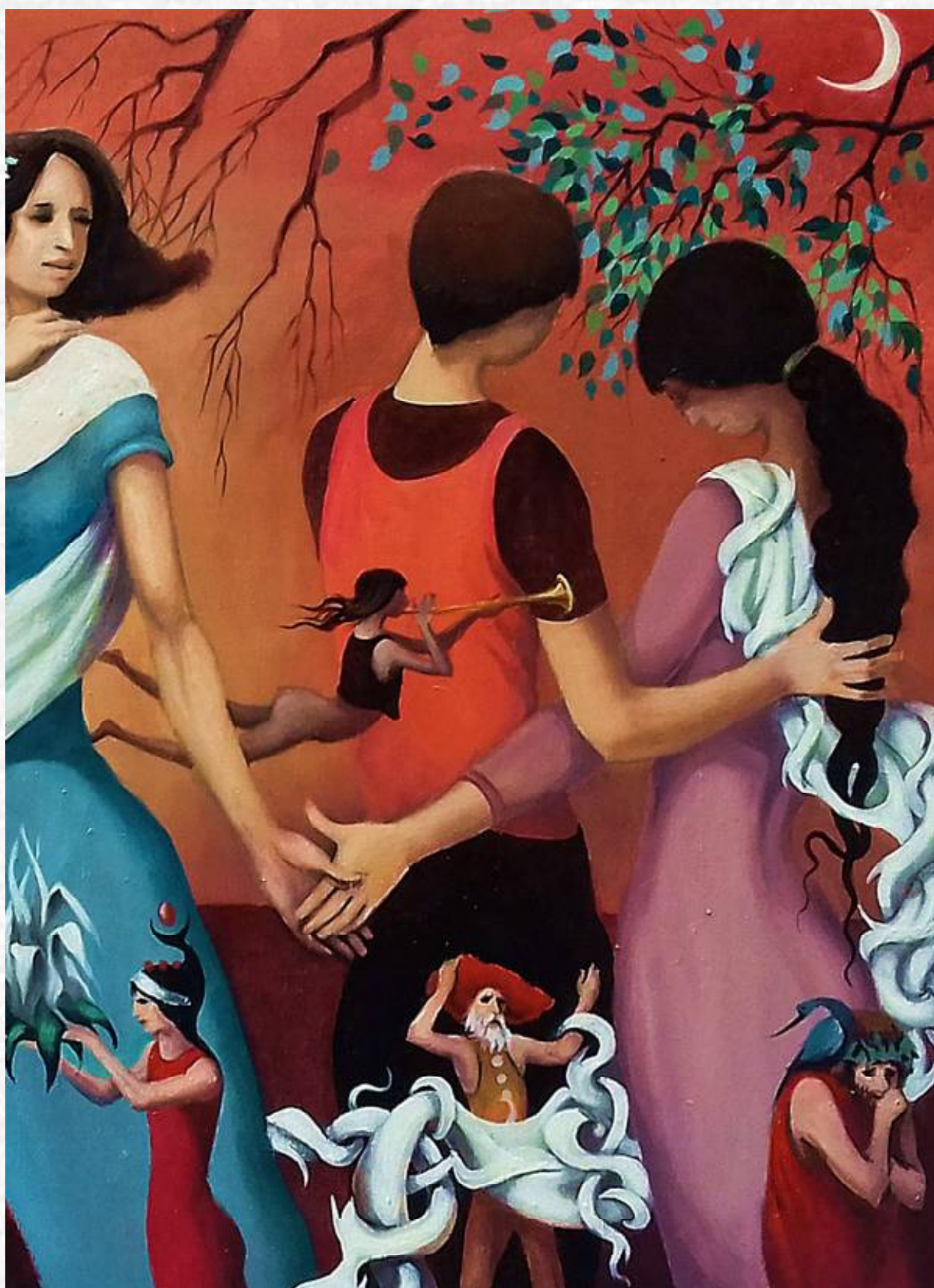
www.karaffamese.freewb.hu
www.karaffagyeb.freewb.hu
www.karaffaboros.freewb.hu
www.retsag.net

**Terjesztés: kizárólag ingyenesen
letölthető PDF formátumban.**

NMHH CE/7456-5/2018.

**Internetes lapunkra is vonatkoznak a
szerzői jog védelmének szabályai,
ezért a Börzsönyi Helikonban
megjelent bármilyen anyag más
felületen, lapban való
felhasználásához az érintett Szerző
előzetes engedélye szükséges!**

**A Börzsönyi Helikon 2012. március
27.-től tagja az Ipoly Eurorégió
Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés
Egyesületének.**

Kolozsvári Grandpierre Miklós: Barátnő (részlet)